

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΞΕ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 1/15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1988 | ΑΦΙΕ. 6

ΠΑΣΧΑΛΙΟΣ ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Σ Ε Ρ Α Φ Ε Ι Μ

Πρὸς τὸ πλήρωμα

τῆς καθ' Ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς.

«Χριστὸς ἀνέστη», ἀγαπητοί μου. «Δεῦτε, λοιπόν, λάβετε φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς καὶ δοξάσατε Χριστὸν τὸν Ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν».

Μὲ τὴν ζωηφόρο τριήμερη Ἑγερσί Του ὁ Ἀρχηγὸς τῆς σωτηρίας ἡμῶν μᾶς χαρίζει ἐκ νέου σήμερα τὸ φῶς τῆς ζωῆς. Αὐτὸ τὸ φῶς διὰ τοῦ ὁποίου ἀνάπτομε τὴν ψυχικὴ μᾶς λαμπάδα καὶ φωταγωγοῦμε τὰ πνευματικὰ σκότη τοῦ κόσμου. Αὐτὸ τὸ φῶς τὸ ὁποῖο μᾶς χαρίζει τὴν θαλπωρὴ τῆς ὄντως ζωῆς, τὴν λαμπηδόνα τῆς μοναδικῆς ἀληθείας, τὸν γλυκασμὸ τῆς χαρᾶς καὶ τὸ φέγγος τῆς ζωντανῆς ἐλπίδος γιὰ τὸ μέλλον μᾶς, γιὰ τὸ μέλλον ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου.

«Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτὸς, οὐρανὸς τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια. Ἐορταζέτω γοῦν πᾶσα κτίσις τὴν Ἑγερσιν Χριστοῦ, ἐν ἣ ἔστερέωται».

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ οὐράνιο φῶς τῆς Ἀναστάσεως ἔχομε ἀνάγκη οἱ πάντες σήμερα, καθὼς δύνει ὁ αἰὼν τῆς ἀλματώδους προόδου καὶ πλησιάζει πρὸς τὴν ἀνατολή του ὁ αἰὼν τῶν ἀπροβλέπτων ἐκπλήξεων. Διότι μόνον αὐτὸ τὸ θεϊκὸ φῶς δύναται νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦ τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ ἀξιοποιήσουν μὲ σύνεσι καὶ σοφία τὴ ραγδαία πρόοδο τοῦ πολιτισμοῦ, ὡς μέσο ζωῆς καὶ ὄχι ὡς αἰτία ὑβρεως καὶ ὄπλο καταστροφῆς. Μόνον αὐτὸ τὸ φῶς δύναται νὰ ἀναθερμάνῃ στὴν ἐκλογικευμένη καρδιὰ τοῦ ἀν-

θρώπου τὴν ψυχρανθεῖσα ἀγάπη, νὰ μετριάζῃ τὴν σκληρότητα, νὰ ἀποδιώξῃ τὴν ἀπανθρωπιά, νὰ σβῆσῃ τὰ μίση, νὰ ἐξαλείψῃ τὴν παντοειδῆ κακία, γιὰ νὰ ἐπιβιώσῃ ἐπὶ τέλους εἰρηνικὰ ἡ ἀνθρωπότης, σ' αὐτὸν τὸν πλανήτη τῶν ὀδυνῶν καὶ τῶν μαζικῶν θανάτων, τοῦ στυγνοῦ συμπεροντος καὶ τῆς ὀργανωμένης βίας. Διότι αὐτὸ τὸ φῶς τοῦ Ἀναστάντος Χριστοῦ μᾶς δείχνει ποιά εἶναι ἡ ἀξία καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου, δηλαδὴ τοῦ καθενὸς μᾶς.

Ὁ Ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν δὲν εἶναι μόνον ὁ Θεὸς μᾶς, ἀλλ' εἶναι καὶ ὁ πρωτότοκος ἀδελφός μᾶς: ἰδοὺ ἡ ὑπεραξία τοῦ καθενὸς ἀνθρώπου, σὲ ὅλα τὰ πλάτη καὶ τὰ μήκη τῆς γῆς· ἰδοὺ τὸ μόνον ἀσφαλὲς θεμέλιο τῆς πανανθρωπίνης ἀδελφοσύνης, τῆς ἰσότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης. Καὶ ὅταν ἔχη τέτοια ἀξία ὁ κάθε ἀνθρώπος, ὅταν ἐν Χριστῷ δὲν δικαιούμεθα νὰ μὴ θεωροῦμε ἀδελφὸ μᾶς τὸν κάθε ἀνθρώπο, τότε πῶς μπορούμε νὰ ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὸν πόνο, γιὰ τὴν ὑπαρξιακὴ καὶ τὴ βιωτικὴ ἀγωνία, γιὰ τὴν ἀπειλὴ τῆς ζωῆς τῶν συνανθρώπων μᾶς; Ἀπὸ τὴν ἄκρη τῆς Ἀσιατικῆς Ἀνατολῆς ὡς τὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ καὶ ἀπὸ τὶς ἐσχατιὲς τῆς Μαύρης Ἠπείρου ὡς τὰ κράσπεδα τοῦ Βορείου Πόλου, ὡς χριστιανοὶ βλέπομε τοὺς πάντες καὶ τὰ πάντα φωτισμένα ἀπὸ τὸ ἀναστάσιμο φῶς τῆς ἀπολυτρώσεως, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀδελφοσύνης, χαιρόμεθα μὲ τὴ χαρὰ καὶ πονοῦμε μὲ τὴ θλίψι ὅλου τοῦ κόσμου. Διότι ἐμεῖς οἱ χριστιανοί, ὑπὲρ πάντα ἄλλο ἀνθρώπο, γνωρίζομε πολὺ καλὰ ὅτι ὁ Θεὸς ἐνηνθρόπησε καὶ ἐσταυρώθη καὶ ἀνεστήθη, γιὰ νὰ συναγάγῃ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διασκορπισμένα σὲ ἓνα. Καὶ ὄχι μόνον ἀγωνιοῦμε καὶ συμπάσκομε μὲ τὰ πάθη

Ε Ο Ρ Τ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Α (*)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Παναγιώτατε και Θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικῆ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητέ και περιπόθητε ἀδελφέ και συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, κύριε Δ η μ ή τ ρ ι ε, τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Χριστὸς Ἀνέστη!

Εὐλογητὸν τὸ πάντιμον και μεγαλοπρεπὲς Ὄνομα τοῦ Κυρίου και Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἐλάμψαντος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὸ ἄδυτον και ἀνέσπερον φῶς τῆς ἐκ νεκρῶν ζωηφόρου Αὐτοῦ Ἀναστάσεως.

* Ἀνάλογα Γράμματα ἀπεστάλησαν και πρὸς πάντας τοὺς λοιποὺς Ὁρθοδόξους Πατριάρχας και τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν Ὁρθοδόξων Ἀποκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

Εὐλογητὸς ὁ ἐκ τοῦ ζωοδόχου Τάφου ἀνατείλας ἡμῖν Δικαιοσύνης Ὁλῖος, ὁ ἡμᾶς ἀποφύγοντας θερμάνας, ὁ διὰ τῶν πανευφήμων Αὐτοῦ Ἀποστόλων παραγγείλας τὸ «χαίρετε» και τὴν ἐλπίδα δοῦς τῆς ἀναστάσεως.

Εὐλογῆσαι ὁ παντευλόγητος Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς και τὴν ἐν τῷ μυστικῷ Αὐτοῦ Ἀμπελῶνι ταπεινῇ ἡμῶν διακονίᾳ, ἵνα διέπη αὐτὴν ἔσαι ἀδιатάραχος ἀγάπη και ἀμοιβαιότης ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.

Παρατεῖναι δὲ ἐπὶ μῆξιτον ὁ Νικητὴς τοῦ θανάτου τὴν ἐν τῇ ἀγίᾳ Αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ Ὑμετέραν πολυτιμον διακονίαν και πληθύναι τὰς δι' αὐτῆς πλουσίας Αὐτοῦ δωρεὰς πρὸς τὴν καθ' Ὑμᾶς ἀγίαν Ἐκκλησίαν και τὸν φιλόχριστον αὐτῆς λαόν.

Ἐπὶ δὲ τούτοις και αὖθις κατασπαζόμενοι Ὑμᾶς μετὰ τῆς ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι ἀγάπης και τῆς ἐν Αὐτῷ εἰρήνης και χαρᾶς διατελοῦμεν,

Ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

τοῦ κόσμου, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον προτιμοῦμε νὰ σταυρωθοῦμε ἐμεῖς, ἀντὶ νὰ σταυρωθοῦν οἱ ἄλλοι· νὰ παραιτηθοῦμε ἐμεῖς ἀπὸ τὸ ἀτομικὸ συμφέρον, γιὰ νὰ διεκδικήσωμε τὸ δικαίωμα πού ἔχει ὁ ἀδελφός μας, νὰ ζήσει και νὰ χαρῆ τῇ ζωῇ του.

Ἀσφαλῶς δὲν παραλογιζόμεθα. Φωτισμένοι ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως, νιώθουμε ὅτι εἶναι μεγαλύτερη ἢ δύναμη τῆς ἀγάπης ἀπὸ τὴν βία τοῦ ἀτομισμοῦ· ὅτι εἶναι ἰσχυρότερος ὁ σταυρὸς ἀπὸ τὴν ἰσχύ τοῦ ἀνόμου συμφέροντος. «Διὰ γὰρ τοῦ Σταυροῦ ἦλθε χαρὰ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ». Ἴδου ποιὰ εἶναι ἡ εὐθύνη και ἡ ἀποστολή μας.

Ἀγαπητοί μου,

«Ἀναστάσεως ἡμέρα, και λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει και ἀλλήλους περιπτυσξόμεθα». Ἐὰν ἡ ταλαιπωρία τοῦ κόσμου ὀφείλεται σιὸ

ὅτι «τὸ Φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, και οἱ ἄνθρωποι ἠγάπησαν τὸ σκότος μᾶλλον ἢ τὸ φῶς», τότε ἀσφαλῶς μόνον ἐμεῖς, τὰ φωτόμορφα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, μποροῦμε νὰ τὸν βοηθήσωμε γιὰ νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ταλαιπωρία του. Καλοῦμεθα νὰ φανερώσωμε μετὰ τῆ ζωῆ μας τὸ φῶς τῆς ζωῆς, μετὰ τὴν κοινωνικὴ μας παρουσία τὸ φῶς τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης, μετὰ τὸν λόγο μας τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, μετὰ τὸν σταυρὸ μας τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως.

Αὐτὸ τὸ φῶς, εὐχομαι ὀλόψυχα, νὰ φωτίζη πάντοτε τὴ ζωῆ μας, γιὰ νὰ φωταγωγῆ και τὴ ζωῆ τοῦ κόσμου μας.

«Χριστὸς Ἀνέστη» τέκνα μου ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΤΟ ΠΛΗΡΕΣ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΥΜΦΩΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ (*)

Μεταξύ 1) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Ν.Π. Δ.Δ.), πού ἐκπροσωπεύεται, στήν προσύμβαση αὐτή νόμιμα ἀπό τή Διαρκή Ἱερά Σύνοδο, ἡ ὁποία σύμφωνα μέ τὸ ἄρθρο 51 παρ. 1, σέ συνδυασμὸ μέ τὰ ἄρθρα 3, 4 καὶ 9 τοῦ ν. 590) 1977 «Περὶ καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἐνεργεῖ ὡς Ὁργανο διοίκησης καὶ ἐκπροσώπησης τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰδικότερα στήν προκείμενη περίπτωση ὡς εἰδική ἐντολοδόχος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, σύμφωνα καὶ σέ ἐκτέλεση τῆς ἀπὸ 10.11.1987 ἀποφάσεώς της, μέ τὴν ὁποία ἀποφασίστηκε ἡ, διὰ συμβιβασμοῦ, συμβατική παραχώρηση στὸ Δημόσιο τῆς ἀγροτολιβαδικῆς καὶ δασικῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ὑπὸ τοὺς ὅρους καὶ συμφωνίες πού, σέ πλαίσιο, διαλαμβάνονται στὸ ἀπὸ 10.11.1987 Πρακτικὸ Ἀπόφαση τῆς Ἱεραρχίας, σέ συνδυασμὸ μέ τὰ εἰδικότερα διαλαμβανόμενα στὶς ἀπὸ 9.12.1987, 12.1.1988 καὶ 3.2.1988 ἀποφάσεις τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ὅπως, ὕστερα ἀπὸ διαβουλεύσεις μέ τὴν Πολιτεία τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου της, θελυθῆκε καὶ 2) τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου ἐκπροσωπούμενου

Ἄ ρ θ ρ ο 1

Τὰ συμβαλλόμενα μέρη, στήν κοινή ἐπιθυμία τους νὰ ἐπιλυθοῦν ὀριστικά καὶ ἀμετάκλητα ὅλες οἱ ἐκατέρωθεν ἀμφισβητήσεις σχετικά μέ τὴν ἐρμηνεία καὶ ἔκταση ἐφαρμογῆς τοῦ ν. 1700) 87 «Ρύθμιση θεμάτων ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας» καὶ νὰ ἀποφευχθοῦν διενέξεις μεταξὺ τῶν δύο θεσμῶν Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, οἱ ὁποῖοι ἐκ παραδόσεως καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους συμπορεύονται ἐπὶ αἰῶνες, προσυμφωνοῦν καὶ ἀποδέχονται ἀμοιβαίως τὰ κατωτέρω.

Ἄ ρ θ ρ ο 2

1. Προσυμφωνεῖται ἡ παραχώρηση ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στὸ Ἑλληνικὸ Δημόσιο τῆς ἀγροτολιβαδικῆς καὶ δασικῆς μοναστηριακῆς περιουσίας τῶν

Ἱερῶν Μονῶν καὶ Ο.Δ.Ε.Π., ὑπὸ τοὺς κατωτέρω εἰδικότερους ὅρους καὶ συμφωνίες:

α) Γύρω ἀπὸ κάθε Μονὴ θὰ παρακρατηθεῖ ἀπὸ τὴν παραχωρούμενη περιουσία της, γιὰ περιβαλλοντικὴ προστασία, ἔκταση σέ ἀκτίνα 200 μέτρων ἀπὸ κάθε πλευρὰ τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία θὰ παραμείνει γιὰ τὴν περιβαλλοντικὴ προστασία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἡ ὁποία θὰ εἶναι ἀναπαλλοτρίωτη.

Ὅταν ἡ κτιριακὴ ἰδιομορφία τῆς Μονῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντος χώρου ἀπαιτεῖ μεγαλύτερη ἀκτίνα ἀπὸ 200 μέτρα, ὁ χώρος περιβαλλοντικῆς προστασίας τῆς Μονῆς προσδιορίζεται ἐπὶ τόπου, ὕστερα ἀπὸ αἴτηση τῆς Μονῆς, μέ ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργοῦ Χωροταξίας καὶ Περιβάλλοντος.

Γιὰ τὴν πληρέστερη ἐξασφάλιση τῆς ἐπιβαλλόμενης κοσμιότητας τοῦ περιβάλλοντος τῆς Μονῆς καὶ τῆς ἡσυχίας τῶν μοναζόντων σ' αὐτές, συμφωνεῖται ὅτι ἀπαιτεῖται καὶ ἡ γνώμη τῶν ἡγουμενο-συμβουλίων γιὰ τὴν ἐγκατάσταση καὶ λειτουργία σέ ἀκτίνα χιλίων (1000) μέτρων ἀπὸ τὸ κτίριο τῶν Μονῶν κάθε μορφῆς κέντρων ψυχαγωγίας, ἐστιατορίων καὶ ἐπιχειρήσεων, ἡ λειτουργία τῶν ὁποίων χαρακτηρίζεται αἰτιολογημένα ὅτι δὲν συμβιβάζεται μέ τὸ σκοπὸ τῶν Μονῶν. Τὰ λειτουργοῦντα κατὰ τὴ δημοσίευση στήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ν. 1700) 87 δὲν θίγονται.

β) Κάθε Ἱερά Μονὴ ἔχει δικαίωμα νὰ παρακρατήσῃ γιὰ αὐτοκαλλιέργεια ποσοστὸ 10ο) ο τῶν παραχωρούμενων ἐκτάσεών της, τὸ ὁποῖο 10ο) ο δὲν θὰ ὑπερβαίνει σέ καλλιεργήσιμες γαῖες τὰ 200 στρέμματα. Τῆς ἔκτασης αὐτῆς, ἐὰν δὲν εἶναι δυνατὴ ἀντικειμενικὰ ἡ αὐτοκαλλιέργεια ἀπὸ τοὺς ἐγκαταδιοῦντες, ἡ Μονὴ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συμφωνήσῃ τὴν καλλιέργεια, μέ ἀπόφαση τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου, συνάπτοντας σχετικὲς συμφωνίες, μέ τις ὁποῖες θὰ προσδιορίζονται καὶ τὰ ἀνταλλάγματα πρὸς τὴ Μονή.

Ἐπίσης, κάθε Μονὴ ἔχει δικαίωμα νὰ παρακρατήσῃ ποσοστὸ 10ο) ο τῶν παραχωρούμενων δασολιβαδικῶν ἐκτάσεών της τὸ ὁποῖο (10ο) ο δὲν θὰ ὑπερβαίνει μεικτῶς τὰ 500 στρέμματα, μέ τὴν ἀποσαφήνιση ὅτι καὶ γιὰ τις ἐκτάσεις αὐτές ἔχουν ἐφαρμογὴ οἱ

* Παρατίθεται ὅπως ὀριστικοποιήθηκε κατὰ τὴ συνάντηση τῆς 18.2.1988 μεταξὺ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σεραφεὶμ καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Ανδρ. Παπανδρέου.

σχετικές διατάξεις τοῦ ν. 1734) 87 γιὰ τοὺς βοσκοτόπους.

Μονές μὲ ἐγκαταβιούχτες Μοναχοὺς, τῶν ὁποίων τὸ σύνολο τῆς ἀγροτολιβαδικῆς καὶ δασικῆς περιουσίας εἶναι μέχρι 300 στρέμματα παρακρατοῦν συνολικὰ ἔκταση 50 στρεμμάτων γιὰ αὐτοκαλλιέργεια κατὰ τὰ ἀνωτέρω εἰδικῶς προσυμφωνούμενα.

γ) Τὰ Μετόχια Ἱερῶν Μονῶν καὶ οἱ Μοναστηριακοὶ Ναοὶ διατηροῦν γύρω τους ἔκταση μέχρι τέσσερα στρέμματα. Ὅπου στὶς παραχωρούμενες ἐκτάσεις ὑπάρχουν κατασκευασεῖς καὶ ἄλλα λειτουργοῦντα Ἱδρύματα, αὐτὰ παραμένουν ὅπως ἦταν κατὰ τὸ χρόνο κατάθεσης στὴ Βουλὴ τοῦ Σχεδίου Νόμου «Ρύθμιση θεμάτων ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας», μὲ τὴν ἐξασφάλιση διόδου πρὸς αὐτὰ.

δ) Γιὰ τὶς τουριστικὰ ἀξιοποιήσιμες παραχωρούμενες ἐκτάσεις, παραμένει ξεχωριστὰ στὴν ἰδιοκτησία κάθε Μονῆς ποσοστὸ 20ο) οὐ κάθε ἀξιοποιήσιμης ἐκτάσεως, τὸ ὁποῖο δικαιούται νὰ ἀξιοποιήσῃ ἡ Ἐκκλησία.

Πότε μίᾳ ἔκτασι ἀπὸ τὶς παραχωρούμενες εἶναι τουριστικὰ ἀξιοποιήσιμη κρίνεται ἀπὸ τὸ Δημόσιο.

ε) Ἀπὸ τὰ μοναστηριακὰ ἀκίνητα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐνταχθεῖ στὸ σχέδιο Πόλεως μετὰ τὸ 1952 ἡ Ἐκκλησία θὰ παρακρατήσῃ χωριστὰ τὸ 40ο) οὐ τὸ ὁποῖο δικαιούται νὰ ἀξιοποιήσῃ.

στ) Παραμένουν στὴν ἰδιοκτησία τῶν Ἱερῶν Μονῶν, πέραν ἀπὸ τὶς ὀριζόμενες στὸ ἄρθρο 2β, ἐκτάσεις τὶς ὁποῖες κατέχουν καὶ νέμονται μὲ τίτλους δωρεᾶς ἢ διαθήκης, κληροδοσίας ἢ κληρονομίας καθὼς καὶ ἐκείνες τῶν ὁποίων ἡ κυριότητα προκύπτει λόγω ἀγορᾶς ἢ ἀνταλλαγῆς.

ζ) Πηγές ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὑδρεύονται οἱ Μονές καὶ οἱ ὁποῖες βρίσκονται μέσα στὶς παραχωρούμενες ἐκτάσεις θὰ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑδροδοτοῦν τὶς Μονές στὸ διηνεκές.

2. Ὁ διαχωρισμὸς τῶν τμημάτων τῆς ἀγροτολιβαδικῆς καὶ δασικῆς περιουσίας τῶν Μονῶν καὶ τοῦ ΟΔΕΠ, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὰ προσυμφωνούμενα, παραχωροῦνται στὸ Δημόσιο ἢ παρακρατοῦνται ἀπὸ τὶς Μονές - ΟΔΕΠ, ἐνεργεῖται κατὰ περίπτωσιν ἐπὶ τόπου ἀπὸ ἐπιτροπὴν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ συγκροτεῖται κατὰ νομοὺς μὲ ἀπόφαση τοῦ νομάρχου ἀπὸ ἕναν πρωτοδίκη τοῦ διοικητικοῦ πρωτοδικείου τῆς δικαστικῆς περιφέρειας στὴν ὁποία βρίσκονται τὰ πρὸς διαχωρισμὸ κτήματα, τὸν προϋστάμενο τῆς κατὰ τόπο γεωργικῆς ἢ δασικῆς ὑπηρεσίας

τῶν νομῶν μὲ τοὺς νόμιμους ἀναπληρωτὲς τους, ἕνα τοπογράφου τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας μὲ τὸν ἀναπληρωτὴ του, ἕνα ἐκπρόσωπο τῆς οἰκείας Μονῆς καὶ ἕνα ἐκπρόσωπο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, στὴν ὁποία ἀνήκει ἡ Μονὴ μὲ τοὺς ἀναπληρωτὲς τους.

Ἡ Ἐπιτροπὴ, κατὰ πλειοψηφία καὶ σὲ νόμιμη ἀπαρτία τριῶν τουλάχιστον μελῶν τῆς, ὕστερα ἀπὸ γνώμη τῶν Μονῶν καὶ τῶν ἀρμόδιων τῆς Γεωργικῆς καὶ Δασικῆς Ὑπηρεσίας, μὲ πρακτικὸ καθορίζει τὶς θέσεις, τὴν ἔκταση καὶ τὰ ὄρια τῶν παραχωρούμενων, καθὼς καὶ τῶν παρακρατούμενων ἐκτάσεων κατὰ τὰ προσυμφωνούμενα.

Ἐὰν ὑπάρχουν συνεχόμενες καλλιεργήσιμες ἢ δασολιβαδικές ἐκτάσεις τῶν Μονῶν μὲ τὸν, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, παρακρατούμενο γιὰ περιβαλλοντικὴ προστασία τους χῶρο, κάθε Μονὴ ἔχει δικαίωμα προτίμησης νὰ παρακρατήσῃ ἀπὸ αὐτὲς μέρος ἢ τὸ ὅλο τοῦ ποσοστοῦ 10ο) οὐ τοῦ ἐδαφίου 1β τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, αὐξάνοντας ἔτσι τὴν ἀκτίνα τῶν 200 μέτρων ποὺ ἀφήνεται γύρω ἀπὸ τὶς Μονές γιὰ περιβαλλοντικὴ προστασία τους.

Οἱ ἀποφάσεις - πρακτικὰ τῶν Ἐπιτροπῶν εἶναι Πράξεις διοικητικῆς ἐκτελεστῆς καὶ τὰ συμβαλλόμενα μέλη ἔχουν ἔναντι αὐτῶν ὅλα τὰ κατὰ νόμο ἔνδικο μέσα καὶ βοηθήματα. Ἐπίσης οἱ ἀποφάσεις - πρακτικὰ τῶν ἐπιτροπῶν διαχωρισμοῦ καὶ ὀριοθέτησης ἀποτελοῦν ἀδιαφιλονίκητους τίτλους πλήρους κυριότητος τῶν Μονῶν, οἱ ὁποῖοι μεταγράφονται ἀτελῶς.

Ἄ ρ θ ρ ο 3

1. Μετὰ τὴν παραχώρηση στὸ Δημόσιο τῆς ἀγροτολιβαδικῆς καὶ δασικῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ὁ ΟΔΕΠ καταργεῖται καὶ τὸ Δημόσιο θὰ ἀναλάβῃ τὴν μετὰταξὴ σ' αὐτὸ τῶν ὑπηρετούντων στὸν ΟΔΕΠ ὑπαλλήλων. Παράλληλα θὰ ἀντιμετωπιστεῖ ἡ περίπτωσιν γὰ τοὺς χορηγηθεῖ πλασματικὸς χρόνος 10 ἐτῶν γιὰ συνταξιοδότηση λόγω ἐθελούσιας ἐξόδου ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία.

Ἡ διάταξιν αὐτὴ ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς ὑπηρετοῦντες δικηγόρους στὸν ΟΔΕΠ, ἐφόσον ἔχουν συνολικὴ ὑπερδεκαπενταετῆ ὑπηρεσία ὑπαλλήλου καὶ δικηγόρου στὸν ἴδιο Ὄργανισμό.

2. Μὲ τὴν κατάργησιν τοῦ ΟΔΕΠ τὴν ἀστικὴ καὶ μὴ μέχρι τώρα διατηρητέα περιουσία τῶν Μονῶν διοικοῦν καὶ διαχειρίζονται οἱ Ἱερὲς Μονές, ἐνῶ τὴ μέχρι τώρα ρευστοποιητέα περιουσία διοικεῖ καὶ διαχειρίζεται ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὡς πρὸς τὴν ὁποία νομιμοποιεῖται ἐνεργητικὰ καὶ παθητικὰ, ὑπεισερχόμενῃ στὰ δικαιώματα καὶ τὶς ὑποχρεώσεις τοῦ καταργού-

μενου ΟΔΕΠ με εφαρμογή των δριζομένων στην παράγραφο 2 του άρθρου 46 του ν. 590) 1977.

Ἄ ρ θ ρ ο 4

Για την κατά τα άνωτέρω παραχώρηση της Μοναστηριακής περιουσίας:

α) Το Δημόσιο θα αναλάβει τη μισθοδοσία και των ιεροκλήρων, οι οποίοι μισθοδοτούνταν από τον ΟΔΕΠ κατά το χρόνο κατάθεσης στη Βουλή του σχεδίου νόμου «Ρύθμιση θεμάτων εκκλησιαστικής περιουσίας», ενώ διατηρούνται πάντοτε οι, κατά τα άνωτέρω, 85 θέσεις μισθοδοτούμενων από τον ΟΔΕΠ ιεροκλήρων και

β) Για την ένισχυση των Μονών θα όριστεί ποσοστό 1ο) ο επί του συνολικού κονδυλίου του Τακτικού Προϋπολογισμού, το οποίο διατίθεται δια του Υπουργείου Ἐθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων προς κάλυψη δαπανών για την Ἐκκλησία (μισθοδοσία αρχιερέων, ιερέων, ιεροκλήρων, υπαλλήλων Μητροπόλεων, εκκλησιαστική εκπαίδευση κ.λπ.). Το άνωτέρω ποσό θα κατανέμεται στις διάφορες Μονές με αποφάσεις της Δ.Ι.Σ.

Ἄ ρ θ ρ ο 5

1. Από τη δημοσίευση στην Ἐφημερίδα της Κυβερνήσεως του κυρωτικού της όριστικής σύμβασης νόμου οι Ἱερές Μονές και ο ΟΔΕΠ άποξενούνται όριστικά από κάθε δικαίωμα τους πάνω στην παραχωρούμενη, με την παρούσα σύμβαση και υπό τους όρους της, στο Δημόσιο άγροτολιθαδικής και δασικής μοναστηριακής περιουσίας, και το Δημόσιο αναλαμβάνει το σύνολο των δαπανών οι όποιες καταβάλλονταν από τις Μονές και του ΟΔΕΠ (φύλαξη κ.λπ.) πριν από την κατά τα άνωτέρω παραχώρησή της στο Δημόσιο.

Ἐξ άλλου από την ίδια ήμερομηνία οι Ἱερές Μονές καθίστανται άπόλυτοι και άδιαφιλονίκητοι κύριοι, νομείς και κάτοχοι των εκτάσεων που παρακρατούνται, με τη σύμβαση, καθώς και εκείνων που θα παραχωρηθούν σε εκτέλεση της Σύμβασης (άρθρο 2, παράγρ. 1, περίπτωση δ), για τις όποιες νομιμοποιούνται ένεργητικά και παθητικά έναντι οίουδήποτε τρίτου, καθώς και του Ἑλληνικού Δημοσίου.

Ἐπίσης το Δημόσιο έχει πλήρες και άδιαφιλονίκητο δικαίωμα πάνω στις άγροτολιθαδικές και δασικές μοναστηριακές εκτάσεις, οι όποιες περιέρχονται σ' αυτό κατά τα προσυμφωνούμενα και οι Μονές παραιτούνται άνεπιφύλακτα από κάθε δικαίωμα τους γενικά πάνω στις εκτάσεις αυτές.

2. Τα πάσης φύσεως δικαιώματα και άλλες σχέσεις των τρίτων γενικά που υπάρχουν κατά το χρόνο ύπογραφής της όριστικής σύμβασης πάνω στην παρακρατούμενη κατά τα άνωτέρω περιουσία, καθώς και εκείνη που θα παραχωρηθεί, κατά το άρθρο 2, παρ. 1, περίπτωση δ', έξακολουθούν να ρυθμίζονται από τις μέχρι τη δημοσίευση του κυρωτικού της σύμβασης νόμου συμφωνίες, με τη ρητή επιφύλαξη του δικαιώματου συμφωνίας, με τη ρητή επιφύλαξη του δικαιώματος της Ἐκκλησίας να ρυθμίζει με κανονιστικές αποφάσεις της Ἱερᾶς Συνόδου θέματα αναφερόμενα γενικά στην έλευθερη διοίκηση, διαχείριση και αξιοποίηση και της άγροτολιθαδικής και δασικής περιουσίας, που παρακρατείται από τις Μονές και θα παραχωρηθεί κατά τα άνωτέρω στην Ἐκκλησία στο μέλλον.

3. Από τη δημοσίευση στην Ἐφημερίδα της Κυβερνήσεως του κυρωτικού της σύμβασης νόμου το Δημόσιο άποξενούται όριστικά από κάθε γενικά δικαίωμα πάνω στις παρακρατούμενες, κατά τους όρους της σύμβασης, από τις Μονές άγροτολιθαδικών και δασικών εκτάσεων και αναγνωρίζει ότι και σε αυτές πάνω στα ξεχωριστά τμήματα που θα παραχωρηθούν σε εκτέλεση της σύμβασης κατά τις προβλέψεις και τις ειδικές συμφωνίες του άρ. 2 παράγρ. 1 περίπτωση δ', δέν διατηρεί μετά την παραχώρησή τους κανένα δικαίωμα γενικά.

Ἄ ρ θ ρ ο 6

1. Από τη δημοσίευση στην Ἐφημερίδα της Κυβερνήσεως του κυρωτικού της όριστικής σύμβασης νόμου καταργείται με πρακτικό κάθε έπιδικία και έκρεμής δίκη, σε όποιοδήποτε στάδιο και αν βρίσκεται, μεταξύ του Δημοσίου, των Μονών και Ο.Δ.Ε.Π. με άντικείμενο δικαιώματα ιδιοκτησίας, νομής και κατοχής πάνω στις παραχωρούμενες άγροτολιθαδικές και δασικές εκτάσεις και συμφηφίζεται ή δικαστική δαπάνη.

2. Ἐκκρεμούσες, σε όποιοδήποτε στάδιο, δίκες μεταξύ Ἱερῶν Μονῶν - Ο.Δ.Ε.Π. και τρίτων γενικά, που έχουν άντικείμενο έμπράγματα δικαιώματα πάνω στην παραχωρούμενη στο Δημόσιο άγροτολιθαδική και δασική περιουσία, αναλαμβάνονται από το Δημόσιο, στο όποιο οι Μονές και ο Ο.Δ.Ε.Π. εκχωρούν όλα τα δικαιώματά τους με την ύποχρέωση να παραδώσουν τα σχετικά εις χείρας τους στοιχεία και να βοηθήσουν το Δημόσιο ως διάδικο έναντι των τρίτων. Για κάθε είδους δικαιώματα τρίτων σε εκτάσεις που παραχωρούνται στο δημόσιο εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 1700) 1987, και το Δημόσιο θα έχει έξ ολοκλήρου την εθύ-

νη ἔναντι τῶν τρίτων συνεπεία τῆς προσυμφωνουμένης πρὸς αὐτὸ παραχωρήσεως.

Ἄρθρο 7

Ἀπὸ τῆ δημοσίευση στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τοῦ κυρωτικοῦ τῆς σύμβασης νόμου, τὸ Δημόσιο δὲν διατηρεῖ κανένα δικαίωμα γενικὰ ἔναντι τῆς παραμένουσας στὴν κυριότητα, νομὴ καὶ κατοχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Μονές, Ο.Δ.Ε.Π.) περιουσίας καὶ δηλώνει ὅτι ἐξαντλεῖται ὀριστικά καὶ ἀμετάκλητα καὶ γιὰ τὸ μέλλον ὁποιαδήποτε ἀξίωσή του πάνω σ' αὐτήν.

Ἄρθρο 8

Εἰδικὰ προσυμφωνεῖται ὅτι:

α. Μονές μὲ ἐγκαταβιούντες Μοναχοὺς ποὺ βρίσκονται καὶ λειτουργοῦν κοντὰ στὰ θέρεια σύνορα τῆς χώρας καὶ ἀνασυστάθηκαν μετὰ τὶς καταστροφές τους κατὰ τὶς ἐχθρικές εἰσβολές στὴ χώρα (ὅπως ἡ Μονὴ Εἰκοσιφοίνισσας τῆς Δράμης) παρακρατοῦν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ γενικῶς παρακρατούμενα κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἀπὸ τὶς Μονές περιβαλλοντικὸ χῶρο καὶ 10ο) ο ἀπὸ τὴν παραχωρούμενη ἀγροτολιβαδικὴ καὶ δασικὴ περιουσία τους προσθέτως καὶ 100 στρέμματα ἀπὸ τὴν καλλιεργήσιμη γῆς τους γιὰ νὰ συντηροῦνται.

β. Ἐπίσης Μονές μὲ ἐγκαταβιούντες μοναχοὺς, ποὺ βρίσκονται καὶ λειτουργοῦν μέσα σὲ πόλεις, δικαιούνται νὰ παρακρατήσουν ἀπὸ ἕνα μετόχι τους ἀγροτολιβαδικὴ ἢ δασικὴ περιουσία 50 στρεμμάτων, γιὰ μετεγκατάσταση τῆς κυρίας Μονῆς.

γ. Ὁ διαχωρισμὸς καὶ ἡ ὀριοθέτηση τῶν παρακρατούμενων κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτάσεων θὰ γίνῃ ὕστερα ἀπὸ αἴτηση τῶν Μονῶν, ἐπὶ τόπου ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ καὶ κατὰ τὴ διαδικασία τῆς παρ. 2 τοῦ ἀρθροῦ 2 τοῦ παρόντος προσυμφώνου.

Ἄρθρο 9

Κατὰ τὴν κύρωση τῆς ὀριστικῆς σύμβασης ἀπὸ τὴ Βουλὴ θὰ καταργηθεῖ τὸ ἀρθρο 8 τοῦ νόμου 1700) 1987 «Ρύθμιση θεμάτων Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας». Κατὰ τὰ λοιπὰ γιὰ τὶς παραμένουσες στὴν κυριότητα τοῦ Δημοσίου ἐκτάσεις τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ἐφαρμόζονται οἱ διατάξεις τοῦ νόμου 1700) 87.

Ἄρθρο 10

Κάθε διαφορὰ ἢ διένεξη ποὺ μπορεῖ νὰ προκύψει

μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου, σχετικὰ μὲ τὴν ἐκτέλεση καὶ ἐρμηνεῖα τῶν ὄρων τῆς σύμβασης αὐτῆς θὰ ἐπιλύεται ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Ἐφετεῖο Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖο συμφωνεῖται ἀπὸ κοινοῦ μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων ὅτι θὰ εἶναι τὸ ἀρμόδιο δικαστήριον.

Ἄρθρο 11

Εἰδικὰ συμφωνεῖται καὶ τὰ συμβαλλόμενα μέρη συναποδέχονται ρητὰ καὶ ἀνεπιφύλακτα ὅτι «ὅλοι ἀνεξαιρέτα οἱ ὄροι σύμβασης αὐτῆς εἶναι οὐσιώδεις καὶ συνεπῶς ἡ ὀριστικὴ σύμβαση θὰ κυρωθεῖ ἀπὸ τὴ Βουλὴ στὸ σύνολό της χωρὶς καμία τροποποίηση. Διαφορετικὰ ἡ σύμβαση δὲν δεσμεύει τὰ συμβαλλόμενα μέρη.

Ἄρθρο 12

Ἡ ὀριστικὴ σύμβαση μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων μὲ τὴν παρούσα προσύμβαση θὰ ὑπογραφεῖ μέχρι τὶς... μόνον ἐφόσον μέχρι τὴν ἡμερομηνία αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θὰ ἔχει προσκομίσει καθαρὲς ἐξουσιοδοτήσεις τῶν Ἡγουμενοσυμβουλίων γιὰ τὴν παραχώρηση στὴν Πολιτεία τῆς ἀγροτολιβαδικῆς καὶ δασικῆς περιουσίας τῶν Μονῶν τους κατὰ τοὺς ὄρους καὶ τὶς συμφωνίες τοῦ παρόντος, θὰ κυρωθεῖ μὲ Νόμο καὶ θὰ ἰσχύσει ἀπὸ τὴ δημοσίευση στὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τοῦ κυρωτικοῦ νόμου.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπ. Ἀλεξανδρουπόλεως κ. ΑΝΘΙΜΟΥ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

★ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΟ

★ ΓΙΑ ΤΟ 666

★ ΓΙΑ ΤΟΝ Ε.Κ.Α.Μ.

Ἔργο ποὺ χαρακτηρίζεται γιὰ τὴν καυτὴ ἐπικαιρότητά του. Δίνει ἀπαντήσεις στὰ τρία καίρια ἐρωτήματα ποὺ ἀπασχολοῦν ὄλους, ἀνεξαρτήτως τοποθετήσεων καὶ βαθμοῦ θρησκευτικότητος.

Ἐνημερώνει καὶ οἰκοδομεῖ.

(Σελ. 24, δρχ. 30).

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο ὁδ. Δραγατσάνιου 2 — Πλατ. Κλαυθμῶνος.

Γράψατε: Ἰασίου 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 7228.008.

ΥΠΕΡΧΡΟΝΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΗΣ Ζ' ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ*

(Ἐξ ἀφορμῆς τῆς 1200ετηρίδος αὐτῆς)

Μηνύματα διεκκλησιαστικῆς ἐνότητος

Ἐνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα μηνύματα τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι ἡ ὑπόδειξις τῆς δεοντολογίας τῆς διατηρήσεως ἢ ἀποκαταστάσεως ἀδελφικῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς τῆς μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἐνότητος. Ὅπως τὸνίσθηκε στὴν Α' «Οἰκουμενικὴ Ἀκαδημία» τοῦ Graz ἀπὸ τὸν διακεκριμένο ρωμαιοκαθολικὸ θεολόγο Joseph Ratzinger, ὁ ὁποῖος σήμερα εἶναι καρδινάλιος καὶ Πρόεδρος τῆς Βατικανείου Ἐπιτροπῆς διὰ τὰ ζητήματα τῆς πίστεως, πρὸς ἐπίτευξι τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως πρέπει νὰ στηριχθοῦμε στὴν κοινὴ κληρονομία τῆς πρώτης χριστιανικῆς χιλιετίας¹⁰⁵. Ἡ κληρονομία αὐτὴ πρέπει τρόπον τινὰ νὰ ἔχη κανονιστικὸν χαρακτήρα διὰ τοὺς σημερινοὺς διορθοδόξους καὶ διεκκλησιαστικοὺς ἢ οἰκουμενικοὺς διαλόγους. Ἐνα τμῆμα τῆς κληρονομίας αὐτῆς εἶναι ἀκριβῶς ἡ διαδικασία τῆς συγκλήσεως καὶ οἱ ἀποφάσεις τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οἱ ὁποῖες ἦσαν δημιουργημὰ καὶ εἶναι κτῆμα τῆς ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας τῶν συνηνωμένων πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων τῆς Ρώμης, τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων. Οἱ Πατέρες τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διαπίστωσαν, ὅτι ἡ ὅλη Ἐκκλησία παρουσιάσθηκε ἐνωμένη: «Πάντες συμπεφωνήκαμεν· καὶ ἀνατολή, ἄρκτος, δύσις καὶ μεσημβρία εἰς μίαν ἐνότητα συνήλθομεν»¹⁰⁶.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 179 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

105. Joseph Ratzinger, Prognosen für die Zukunft des Ökumenismus, ἐν: Ökumenisches Forum-Grazer Heft für konkrete Ökumene, Nr. 1, Graz 1977, σ. 36.

106. Mansi 13, 409.

Ὅτι καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης συμμετέσχε στὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Πάπας Ἀδριανὸς ὁ Α', δεχθεὶς πρόσκλησι πρὸς συμμετοχὴ εἰς αὐτήν, ἀπέστειλε ὄχι μόνον ἐπιστολὰς στοὺς αὐτοκράτορες καὶ τὸν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Ταράσιο¹⁰⁷, μετὰ τὶς ὁποῖες ἐκδηλώνει τὴν συγκατάθεσί του γιὰ τὴ σύγκλησι τῆς Συνόδου, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀποκρισαρίου του τὸν «πρῶτον πρεσβύτερον» τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας Πέτρον καὶ τὸν ἡγούμενο τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα στὴ Ρώμη (πρεσβύτερον μοναχὸν Πέτρον). Οἱ δυὸ αὐτοὶ ἐκπρόσωποι τοῦ Πάπα συμμετέσχον ἐνεργῶς στὶς ἐργασίες τῆς Συνόδου καὶ στὴ διατύπωσι τῶν ἀποφάσεών της.

Σὲ ὅλη τὴν ἀλληλογραφία μεταξὺ τοῦ Πάπα, τῶν αὐτοκρατόρων καὶ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στὴν προετοιμασία ἢ στὴ γνωστοποίησι τῶν ἀποφάσεων τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου¹⁰⁸ εἶναι ἀναμφιβόλως ἐκδηλές τάσεις εἴτε καταπολεμήσεως ἐκ μέρους τοῦ Πάπα τοῦ τίτλου «Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης»¹⁰⁹, εἴτε προβολῆς τοῦ παπικοῦ πρωτείου¹¹⁰, εἴτε ἐπαγρυπνήσεως τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς ἀπόκρουσι τῶν παπικῶν ἀξιώσεων. Παρὰ ταῦτα πρέπει νὰ ὑπογραμμίσωμε καὶ νὰ ἐξάρωμε τὸ γεγονός, ὅτι τότε τόσον ἡ Ρώμη, ὅσον καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις πρὸς χάριν τῆς ἐνότητος, κατὰ τρόπον

107. Mansi 12, 1055 ἐξ., 1078 ἐξ.

108. Mansi, ἐνθ' ἄνωτ., Πρβλ. καὶ Mansi 13, 458 ἐξ.

109. Carl Joseph Hefele, Conciliengeschichte nach den Quellen bearbeitet, τόμ. 3, Freiburg, σ. 419. Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι καὶ στὴ Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως τῶν ἐτῶν 879-880 οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Πάπα διαμαρτυρήθηκαν, διότι ὁ Βασίλειος Μαρτυροπόλεως χαρακτήρισε τὸν Πατριάρχη Φώτιο «ἀρχιερέα μέγιστον»: Carl Joseph Hefele, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. 4 (Freiburg) σ. 462.

110. Carl Joseph Hefele, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. 3, σ. 417.

ὑποδειγματικὸν παραμέρισαν ἰδιότυπες παραδόσεις ἢ καὶ ἀξιώσεις τους καὶ ἀναγνώρισαν ὡς κεφαλὴν των τὸν Χριστό. Ὁ Πατριάρχης Ταράσιος, ποὺ διηύθυνε τὶς ἐργασίες τῆς Συνόδου¹¹¹, ὅταν ἔγραψε στὸν Πάπα Ἀδριανὸ τὸν Α' ¹¹², γιὰ τὴν ἐξιστορήσῃ τὴν διεξαγωγὴ τῶν ἐργασιῶν καὶ τὶς ἀποφάσεις τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐπισημαίνει χαρακτηριστικῶς: «Προκαθεσθέντες πάντες ἡμεῖς (δηλ. ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Πάπα καὶ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς), κεφαλὴν ἐποίησάμεθα Χριστόν. ἔκειτο γὰρ ἐν ἀγίῳ θρόνῳ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον»¹¹³. Πρόκειται περὶ σαφούς διακηρύξεως, ὅτι, ὅταν ἀναγνωρίζεται ὁ Χριστὸς ὡς κεφαλὴ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προβάλλεται τὸ πρωτεῖον ὑπεροχῆς καὶ ἐξουσίας, τὸ *primatus potestatis* ἢ *jurisdictionis*. Τὸ ὅτι ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορες Εἰρήνη καὶ Κωνσταντῖνο τὸν Στ' ὁ Πάπας προσκλήθηκε ὡς «ἀληθινὰ πρῶτος ἀρχιερεὺς, ποὺ προεδρεῖ στὴ θέσι καὶ στὴν ἔδρα τοῦ ἀγίου καὶ ὑπερυμνήτου Ἀποστόλου Πέτρου»¹¹⁴, αὐτὸ οὐδόλως ἐσήμαινε ἀναγνώρισι τέτοιου πρωτείου. Ἀπλῶς ἐπρόκειτο περὶ ἀναγνωρίσεως πρωτείου τάξεως καὶ τιμῆς (*primatus honoris*), κατὰ τὸ ὅποιο ὁ Πάπας τιμᾶται ὡς *primus inter pares*, καθ' ὅσον, ὡς ἐτόνισεν βραδύτερον ἡ Σύνοδος Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ἔτους 1895, «οἱ θεῖοι Πατέρες, τιμῶντες τὸν ἐπίσκοπον Ρώμης μόνον ὡς ἐπίσκοπον τῆς πρωτευούσης πόλεως τοῦ Κράτους, ἀπέδωκαν αὐτῷ προεδρίας πρεσβεῖα τιμητικὰ, θεωρήσαντες αὐτὸν ἀπλῶς ὡς πρῶτον τῆ τάξει ἐπίσκοπον, τοῦτ' ἔστι πρῶτον ἐν ἴσοις, ἄπερ πρεσβεῖα καὶ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀπένειμαν κατόπιν, ὅτε ἡ πόλις αὕτη ἐγένετο πρωτεύουσα τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Κράτους»¹¹⁵. «Ὅτι

ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἦταν ὑπὸ τὸν Πάπα, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ πρῶτος, γράφοντας στὸν δεύτερο, τὸν προσφωνεῖ «ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργόν»¹¹⁶, μολονότι ἀναγνωρίζει ὅτι ὁ θεωρούμενος ὡς πρῶτος κατόχος τοῦ Πάπα Ἀπ. Πέτρος εἶναι «πρῶτος τῶν Ἀποστόλων»¹¹⁷. Ἡ ἀναγνώρισις στὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ρώμης τοῦ πρωτείου τιμῆς ἐκδηλώθηκε στὴν Ζ' Οἰκουμενικῆ Σύνοδο ἀφ' ἐνὸς μὲ τὸ ὅτι στὴν πορεία τῶν ἐργασιῶν τῆς προτάχθηκε ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Πάπα, τῶν ὁποίων τὸ περιεχόμενον ἐγκρίθηκε ἀπὸ ὅλους τοὺς συμμετέχοντες στὴ Σύνοδο κατόπιν σχετικῆς ἐρωτήσεως τῶν παπικῶν ἀποκρισαρίων¹¹⁸, καὶ ἀφ' ἐτέρου σὺν ὅτι οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Πάπα ἐλάμβαναν τὸν λόγο ἢ ὑπέγραφαν τὶς ἀποφάσεις πρῶτοι κατὰ τὴν ἱεραρχικὴ σειρὰ¹¹⁹.

Ἡ Ζ' Οἰκουμενικῆ Σύνοδος ἐξασφάλισε ὅλα τὰ ἐχέγγρα ταῆς οἰκουμενικότητος μὲ τὴν ἐκδήλωσι τῆς συμψυχίας καὶ συμπνοίας τῶν ἄλλων Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς¹²⁰. Οἱ Πατριάρχες Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας Πολιτιανὸς καὶ Θεοδώρητος ἔστειλαν κοινὴ συναινετικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ταράσιο, ἐνῶ ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Ἡλίας ἀπέστειλε σύμφηφο συνοδικὴ ἐπιστολὴ. Καὶ οἱ δύο ἐπιστολὲς αὐτὲς ἀνεγνώσθησαν στὴν Σύνοδο¹²¹ μετὰ τὴν ἀνάγνωσι τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Πάπα.

Ἡ Ζ' Οἰκουμενικῆ Σύνοδος δὲν εἶχε μόνον ὅλα τὰ εἰδολογικὰ γνωρίσματα τῆς οἰκουμενικότητος ἐξ ἐπόψεως τῆς διαδικασίας συγκλήσεως καὶ τοῦ τρόπου διεξαγωγῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐπόψεως ἀναγνω-

116. Mansi 13, 458.

117. Mansi 13, 459.

118. Mansi 12, 1083-1086.

119. Βλ. λ.χ. Mansi 13, 380: Ὁ Πάπας, γράφοντας πρὸς τὸν Κάρολον τὸν Μέγαν, παρουσιάζει τὴν σύγκλησι τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὡς ἰδικὸν του ἐπίτευγμα: «et sic synodum istam secundum nostram ordinationem fecerunt»: Carl Joseph Hefele, ἐνθ' ἄνωτ., τόμ. 3, σ. 426.

120. Ὁ ἀκολουθῶν στὰ ἴχνη Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ μοναχὸς Ἰωάννης στὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἀποδεικτικὸν λόγον περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων» τόνιζε, ὅτι «σύνοδος ἔστιν, ὅτε τὰ πέντε Πατριαρχεῖα θεοπίζουσι μίαν πίστιν καὶ ἓνα λόγον» εἰ δὲ ἐκ τούτων καὶ εἰς ἀπολείψῃ ἢ οὐχ ὑποκύψετε τῇ συνόδῳ, καὶ αὕτη σύνοδος οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ παρασυναγωγὴ καὶ συνέδριον ματαιότητος καὶ ἀλαζονείας»: Migne Ἐ.Π. 95,332.

121. Mansi 12, 1127-1135 καὶ 1135-1146.

111. Στὴν πρώτη συνεδρία τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ αὐτοὶ οἱ Σικελοὶ ἐπίσκοποι χαρακτηρίσαν τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Ταράσιο ὡς «προκαθεζόμενον» καὶ «προκατάρχοντα»: Mansi 12, 999.

112. Mansi 13, 458 ἐξ.

113. Mansi 13, 459.

114. Mansi 12, 985: «verus primus sacerdos..., qui in loco et sede sancti et superlaudabilis apostoli Petri praesidet».

115. Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, Δογματικῆς Τμημα Ε': Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, Ἀθήναι, 1973, σ. 590.

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ ΑΥΤΗΣ(*)

11. *Ἰε ρ ο ν Ε ὐ α γ γ ε λ ι ο ν*, περγαμηνή. Εἶναι διαστάσεων 0,31X0,24, ἔχει φύλλα 252, κείμενον δίσηλον με 24 στίχους κατὰ φύλλον. Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐν μικρογραφίᾳ ἐγχρωμος ὁ Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ὑπαγορεύων πρὸς τὸν μαθητὴν του Προχώρον. Ἀπὸ τοῦ φύλλου 42 ἀρχεῖται τὸ κατὰ Ματθαῖον, ὑπῆρχε μικρογραφία πλὴν ὅμως ἔχει ἀποκοπεῖ. Ἀπὸ τοῦ φύλλου 108 ἀρχεῖται τὸ κατὰ Λουκᾶν, πλὴν καὶ ἐδῶ ὁ ἴδιος θαναλισμός. Εἰς τὴν 6' ὄψιν τοῦ φύλλου 171 ἡ μικρογραφία τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου διεσώθη ἀπὸ τὴν βέβηλον χεῖρα. Τέλος εἰς τὴν 6' ὄψιν τοῦ φύλλου 222 καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἰνδίκου τοῦ νέου ἔτους, σώζεται μικρογραφία τοῦ Κυρίου παραδίδοντος τὴν Ἱερὰν Γραφὴν πρὸς τοὺς Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους. Ἡ στίξις τοῦ κειμένου δι' ἐρυνθῶν σημείων. Ἡ στάχσις τοῦ Κώδικος εἶναι ἀπὸ ξύλον μετὰ δερματίνου περικαλύμματος, διατηρεῖται εἰς καλὴν κατάστασιν, εἶναι ἔργον τοῦ 6' ἡμίσεως τοῦ 12ου αἰῶνος καὶ ἀδήλου γραφέως.

12. Κώδιξ περγαμηνῆς, μᾶλλον *Γ ε ρ ο ν τ ι κ ὸ ν ἢ Ε ὐ ε ρ γ ε τ ι ν ὸ ς*, περιέχων διδασκαλίας ἀγίων πατέρων ἀπὸ κεφ. α-μ. Εἶναι διαστάσεων 0,24X0,19, ἔχει φύλλα μεμβράνης 240 καὶ ἕκαστοι τούτων ἔχει στίχους 29 καὶ κείμενον μονόσηλον, εἰς τὴν ἀρχὴν ἐπίτιλλον κόσμημα, ἀνευ τέλους. Στάχσις

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 185 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

ρίσεως αὐτῆς ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ὀλοκλήρου τῆς ἀδαιρέτου Ἐκκλησίας, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα «συνήτησεν ἀντίδρασιν ἐν τῇ Δύσει καὶ ἰδίως ἐν τῷ Φραγκικῷ κράτει ὑπὸ τὸν Μ. Κάρολον, ἀποδοκιμασθεῖσα μάλιστα ὑπὸ τῆς ἐν Φραγκοφύρτη τοπικῆς Συνόδου τοῦ 794 καὶ ὑπὸ τῶν libri Karolini, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐπεκράτησε πανταχοῦ ἡ τιμητικὴ προσκύνησις τῶν εἰκόνων καὶ ἀνεγνωρίσθη ἡ θεσπίσασα ταύτην Σύνοδος ὡς Ζ' Οἰκουμενική»¹²². Ἡ ἀναγνώρισις αὐτῆ ἔγινε κατὰ πανηγυρικὸν τρόπο

122. Ἰωάννου Καρμίρη, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐκδ. β' ἐπισημνῆ καὶ βελτιωμένη, τόμ. 1, ἐν Ἀθήναις 1960, σ. 238.

πανόδετος νεωτέρα. Ἀνήκει εἰς τὸν 11ον αἰῶνα, ἀγνώστου γραφέως.

13. Κώδιξ, περγαμηνή, *Π ρ ᾶ ξ ε ι ς τ ῶ ν Ἀ π ο σ τ ὸ λ ω ν*, διαστάσεων 0,28X0,21, ἀποτελούμενος ἀπὸ 253 φύλλα με 23 γραμμάς κατὰ φύλλον. Ἡ στάχσις εἶναι ἀπὸ ξύλον μετὰ δέρματος, εἰς τὰ ἐσώφυλλα καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ τέλος ὑπάρχει φύλλον μεμβράνης ἀπὸ παλαιότερον Κώδικα. Ἐργάφη περὶ τὸ τέλος τοῦ 12ου αἰῶνος ὑπὸ ἀγνώστου γραφέως.

14. Κώδιξ μεμβράνης, περιέχων τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, *π ε ρ ἰ Ἰ ε ρ ο σ ὄ ν η ς Ἀ ὁ γ ο υ ς Ἀ' - ΣΤ'*. Εἰς τὸ φύλλον 80 τοῦ αὐτοῦ «πρὸς Ἰουδαῖοντας καὶ μετ' ἐκείνων νηστειόντας», περὶ καταλήπτου λόγοι Δ' κ.λπ. Εἶναι διαστάσεων 0,25X0,22, περιλαμβάνει φύλλα 228, ἔχει κείμενον δίσηλον, 26 στίχους κατὰ φύλλον. Εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ ἐπίτιλλον κόσμημα εἶναι κολοβωμένον. Στάχσις ἐκ δέρματος μετὰ ξύλον, ἐφθαρμένη, ἀδήλου γραφέως.

15. Κώδιξ περγαμηνῆς περιλαμβάνων *Ἰ ε ρ ὸ ν Ε ὐ α γ γ ε λ ι ο ν*, διαστάσεων 0,29X0,22, ἀποτελούμενον ἀπὸ 242 φύλλα. Κείμενον μονόσηλον, περιέχον κάθε ἐν ἀπὸ 24 στίχους. Στάχσις ἀπὸ ξύλον καὶ ἕφασμα. Εἶναι τοῦ 12ου αἰῶνος, ἀγνώστου γραφέως.

16. Κώδιξ περγαμηνῆς περιέχων τὰς *Π ρ ᾶ*

ἀπὸ τὴν ἐνδημοῦσα Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 843, ἡ ὁποία ἀποκατέστησε τὸ προσωκαίρως κλονισθὲν κύρος τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, θεσπίσασα τὴν ἐορτὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, τελουμένην κατ' ἔτος τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν νηστειῶν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ θριάμβου τῶν ἀγίων εἰκόνων καὶ γενικῶς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως κατὰ πασῶν τῶν αἰρέσεων»¹²³.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πενεπιστημίου Ἀθηνῶν

123. Αὐτόθι.

ξ εις τῶν Ἀποστόλων, διαστάσεων 0,25X0,19. Ἀπαρτίζεται ἀπὸ 98 φύλλα μεμβράνης, κείμενον δίσηλον μὲ 32 - 33 στίχους κατὰ φύλλον. Ἀκέφαλον καὶ κολοβωμένον. Στάχσις ἐκ ξύλου μετὰ δέσματος εἰς τὴν ράχην. Ἐγράφη τὸν 13ον αἰῶνα ὑπὸ ἀγνώστου γραφέως.

17. Κῶδιξ περγαμνῆς, ἦτοι Ἰερὸν Εὐαγγέλιον, διαστάσεων 0,21X0,16, ἔχει φύλλα μεμβράνης 63, τὸ πρῶτο φύλλον κατὰ τὸ ἥμισυ καθέτως, κείμενον μονόσηλον μὲ 24 γραμμὰς καθ' ἕνα φύλλον. Ἀκέφαλον καὶ κολοβωμένον, ἐγράφη τὸν 14ον αἰῶνα ὑπὸ ἀδήλου γραφέως. Στάχσις ἐφθαρμένη.

18. Κῶδιξ περγαμνῆς περιέχων τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια, διαστάσεων 0,14X0,10. Περιλαμβάνει 194 φύλλα μεμβράνης, κείμενον μονόσηλον μὲ 27 στίχους κατὰ φύλλον. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἑκάστου Εὐαγγελίου κομρὰ πρωτογράμματα καὶ μικρογραφίαι Εὐαγγελιστῶν, πλὴν ὅμως κατὰ τὸ πλεῖστον ἐφθαρμένοι. Στάχσις ἐκ ξύλου μετὰ δέσματος ἐφθαρμένη, ἐγράφη περὶ τὸν 14ον αἰῶνα ὑπὸ ἀδήλου γραφέως.

19. Κῶδιξ περγαμνῆς περιέχων Ἰερὸν Εὐαγγέλιον, διαστάσεων 0,34X0,24, ἔχει φύλλα μεμβράνης 203, κείμενον δίσηλον μὲ 25 στίχους κατὰ φύλλον καὶ ἐρυθρὰ σημεῖα στίξεως. Μέρος τοῦ κώδικος ἔχει ὑποσιτῆ μεγάλην ταλαιπωρίαν ἀπὸ ὑγρασίας καὶ σκώληκας. Στάχσις ἐκ ξύλου μετὰ δερματίνου περιβλήματος ἐφθαρμένη, ἐγράφη κατὰ τὸ 6' ἥμισυ τοῦ 11ου αἰῶνος ὑπὸ ἀδήλου γραφέως.

20. Κῶδιξ περγαμνῆς περιέχων τὴν Κλίμακα Ἰωάννου, διαστάσεων 0,25X0,19, περιλαμβάνει φύλλα μεμβράνης 99, κείμενον μονόσηλον μὲ 24 στίχους κατὰ φύλλον. Περιέχει κεφάλαια περὶ ἀκτημοσύνης, κενοδοξίας, ὑπερηφανείας, πραότητος κ.λπ. Στάχσις πανόδετος νεωτέρα, ἐγράφη τὸν 13ον αἰῶνα ὑπὸ ἀδήλου.

21. Κῶδιξ περγαμνῆς μὲ τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὑπόλοιπον κώδικος διαστάσεων 0,30X0,19 μὲ 26 φύλλα, κείμενον δίσηλον καὶ γραφὴ καλαισθητικὴ καὶ λεπιοτάτη, ἕνα φύλλον ἔχει 63 στίχους. Στάχσις πανόδετος νεωτέρα, ἐγράφη τὸν 14ον αἰῶνα ὑπὸ ἀδήλου γραφέως.

22. Κῶδιξ περγαμνῆς περιέχων τὸ μὴ ναῖον Νοεμβρίου, ἀκέφαλον κολοβωμένον, ἄρχεται ἀπὸ ὑπόλοιπον Βασ. Νοεμβρίου ἕως Δης ἀρχὴ ἀκολουθίας. Εἶναι διαστάσεων 0,25X0,19, ἔχει 26 φύλλα μεμβράνης, κείμενον μονόσηλον μὲ 28 στίχους

καθ' ἕνα φύλλον. Στάχσις ξύλου μετὰ δερματίνου περιβλήματος ἐφθαρμένη, ἐγράφη τὸν 14ον αἰῶνα ὑπὸ ἀγνώστου.

23. Κῶδιξ περγαμνῆς περιλαμβάνων Ἰερὸν Εὐαγγέλιον, διαστάσεων 0,26X0,20, ἔχει φύλλα μεμβράνης 130, κείμενον δίσηλον μὲ 26 στίχους καθ' ἕνα φύλλον, εἶναι ἀκέφαλον καὶ κολοβωμένον, ἢ στίξις τοῦ κειμένου δι' ἐρυθρῶν σημείων. Τὰ ἀρχικὰ τῶν παραγράφων δι' ἐγχρωμῶν κομρῶν πρωτογραμμάτων. Στάχσις ἐκ ξύλου μετὰ δέσματος, ἐγράφη περὶ τὸ 6' ἥμισυ τοῦ 12ου αἰῶνος ὑπὸ ἀδήλου.

24. Κῶδιξ περγαμνῆς περιέχων Ἰερὸν Εὐαγγέλιον, διαστάσεων 0,25X0,18, περιλαμβάνει φύλλα μεμβράνης 141, κείμενον μονόσηλον μὲ 21 - 25 στίχους κατὰ φύλλον, ἀκέφαλον. Βιβλιοδεσία ξύλου μετὰ δέσματος ἐφθαρμένη, ἐγράφη τὸν 13ον αἰῶνα ὑπὸ ἀδήλου.

25. Κῶδιξ περγαμνῆς, περιέχων Ἐορτοδρόμιον, διαστάσεων 0,38X0,28, ἀποτελούμενος ἀπὸ 230 φύλλα μεμβράνης μὲ κείμενον δίσηλον ἀπὸ φύλ. 1 - 214, καὶ μονόσηλον ἀπὸ 215 - 230, μὲ 42 γραμμὰς καθ' ἕνα φύλλον δίσηλον καὶ 38 στίχους εἰς μονόσηλα φύλλα. Περιέχει λόγους πανηγυρικοὺς εἰς μνήμας ἁγίων, ὡς καὶ θίους αὐτῶν καὶ λόγους ἐγκωμιαστικοὺς εἰς ἑορτὰς Χριστουγέννων, Θεοφανείων, Ὑπαπαντῆς, Εὐαγγελισμοῦ καὶ Τριωδίου ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων Χρυσόστομου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Ἀνδρέου Κρήτης, Ἐπιφανίου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, Βασιλείου Καισαρείας καὶ ἄλλων. Στάχσις πανόδετος νεωτέρα, ἐγράφη τὸν 11ον αἰῶνα ὑπὸ ἀδήλου.

26. Ἰερὸν Εὐαγγέλιον χειρόγραφον, διαστάσεων 0,25X0,18. Περιλαμβάνει 148 φύλλα μεμβράνης. Κείμενον δίσηλον μὲ 24 στίχους κατὰ σελίδα. Ἀρχίζει μὲ ἐπίτιλον ἐρυθρὸν κόσμημα, αἱ δὲ παράγραφοι ἄρχονται μὲ κομρὰ πρωτογράμματα ἐρυθροῦ χρώματος. Γραφὴ ἐπιμελημένη. Στάχσις νεωτέρα, ἐγράφη περὶ τὸν 13ον αἰῶνα.

27. Τὰ Τέσσαρα Εὐαγγέλια. Χειρόγραφον, διαστάσεων 0,23X0,16, ἔχον φύλλα μεμβράνης 239. Κείμενον μονόσηλον μὲ 24 γραμμὰς καθ' ἑκάστην σελίδα, ἐν αὐτῷ ὑπάρχουν οἱ μικρογραφίαι τῶν Εὐαγγελιστῶν Λουκᾶ καὶ Ἰωάννου. Στάχσις ξυλίνη μετὰ δερματίνου ἐπικαλύμματος, ὑπὸ ἀδήλου γραφέως τοῦ 13ου αἰῶνος.

28. Μὴ ναῖον Μαρτίου - Μαΐου. Χειρόγραφον ἐπὶ χάρτου, διαστάσεων 0,22X0,15, ἔχει φύλλα 258, κείμενον μονόσηλον μὲ 24 γραμμὰς κα-

τὰ σελίδα. Στάχωσης: ξύλον μετὰ δέσματος, ἐγράφη ὑπὸ ἀδήλου τὸν 14ον αἰώνα.

29. Σ υ ν α ξ ά ρ ι ο ν χειρόγραφον, διαστάσεων 0,30X0,21, ἔχον φύλλα χαρτῶα 154 καὶ περιέχον εἰς κείμενον δίστηλον μὲ 31 γραμμὰς καθ' ἑκάστην σελίδα θίους ἀγίων μηνῶν Σεπτεμβρίου - Νοεμβρίου. Στάχωσης: πανόδετος νεωτέρα, ἐγράφη κατὰ τὸν 15ον αἰώνα ὑπὸ ἀδήλου.

30. Τὰ Τ έ σ σ α ρ α Ε ὕ α γ γ έ λ ι α. Χειρόγραφον χαρτῶον διαστάσεων 0,22X0,14, ἔχον φύλλα 453, κείμενον μονόστηλον μὲ 18 γραμμὰς καθ' ἑκάστην σελίδα, περιέχον τὰ κείμενα τῶν Ἱερῶν Εὐαγγελίων κατὰ σειρὰν: α) Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, ἀπὸ φύλ. 1, β) Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου ἀπὸ φύλ. 131, γ) Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ἀπὸ φύλ. 218, δ) Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ἀπὸ φύλ. 359. Ἐπιτὸς τοῦ πρώτου Εὐαγγελίου, εἰς τὰ ὑπόλοιπα προηγεῖται περιέχον ἐπίτιλον κόσμημα ἐρυθροῦ χρώματος. Εἰς τὸ τέλος ἡ εἶδησις: «Ἐγράφη ἡ Ἱερά καὶ προσκυνητὴ αὕτη Βίβλος διὰ χειρὸς Ἰωάννου Μοναχοῦ καὶ ἀμαρτωλοῦ ἐν τῇ νήσῳ τῇ Πάτμῳ, ἐν ᾧ τόπῳ αὐτὸς ὁ Μέγας Θεολόγος τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος ἐπέγραψεν. μηνὶ ἀπριλίῳ κγ Ἰνδ. 6 ἔτους σιχμζ'» (1139). Στάχωσης δερματόδετος.

31. Μ η ν α ἰ ο ν Δ ε κ ε μ β ρ ῖ ο ν, ὁμοῦ καὶ Σ υ ν α ξ ά ρ ι ο ν τοῦ ἰδίου μηνός, χειρόγραφον διαστάσεων 0,22X0,14. Τὸ ἀπαρτίζον 384 φύλλα χαρτῶα, μὲ μονόστηλον γραφὴν καὶ μὲ 24 γραμμὰς καθ' ἑκάστην σελίδα. Περιέχει τὰς κατὰ τὸν μῆνα Δεκέμβριον ἀκολουθίας, ὡς καὶ θίους καὶ λόγους ἐγκωμιαστικὸς εἰς τοὺς ἐορτάζοντας ἀγίους τοῦ μηνός.

Στάχωσης: Ξύλον μετὰ δέσματος, ἡ συρραφὴ ἐφθαρμένη. Εἰς τὸ τέλος ἡ εἶδησις: «ἐπληρώθη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ ἐδλαβεστιάτου Ἱερέως...», τὰ ὑπόλοιπα ἄνους χειρ ἔσβεσεν. Ἀδήλου γραφῆς ἐποχῆς 15ου αἰῶνος.

32. «Σ ύ ν τ α γ μ α κατ' ἀλφάβητον πασῶν τῶν ὑποθέσεων τῶν Ἱερῶν καὶ θείων Κ α ν ό ν ω ν καὶ τῶν νόμων, ὅπου ἐκοπίασεν ὁ ἐν Ἱερομονάχοις σοφώτατος καὶ λογιώτατος κτθ Ματθαῖος, ἐξηγήθη δὲ εἰς τὴν πεζὴν φράσιν ὑπὸ ἀπαιδεύτου καὶ ἀμαρτωλοῦ Κουλάρη Κριτοπούλου».

Χειρόγραφον, διαστάσεων 0,29X0,21, ἔχον φύλλα 291, κείμενον δίστηλον μὲ 29 - 30 γραμμὰς κατὰ σελίδα, στάχωσης νεωτέρα πανόδετος, εἶναι τοῦ 17ου αἰῶνος.

33. Ἐ ξ ο μ ο λ ο γ η τ ά ρ ι ο ν εἰς ἀπλήν γλῶσσαν. Χειρόγραφον, διαστάσεων 0,19X0,14, ἔχον φύλλα 129, κείμενον μονόστηλον καὶ περιέχον ἀπὸ φύλ-

λον 1-106 νομοθεσίας καὶ κανόνας διὰ τοὺς ἀμαρτάνοντας, βαθμοὺς συγγενείας γάμου, διατάξεις τοῦ Μ. Βασιλείου πρὸς Μοναχοὺς καὶ Μοναχὰς κ.λπ. Ἀπὸ δὲ φύλλον 107 τὸν Παρακλητικὸν Κανόνα εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ψαλλόμενον ἐν πάσῃ θλίψει τῆς ψυχῆς καὶ περιστάσει, ποίημα Θεοσηρῆκου μοναχοῦ, εἰς τὴν συνέχειαν ἕτερον Παρακλητικὸν κανόνα ποίημα τοῦ Βασιλέως κροῦ Θεοδώρου Δούκα τοῦ Λασκάρεως καὶ τέλος τὴν ἀκολουθίαν τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ.

Ἡ στάχωσης εἶναι δερματόδετος καὶ ἐγράφη τὸν 17ον αἰώνα.

34. Ν ο μ ο κ ά ν ω ν - Ἐ ξ ο μ ο λ ο γ η τ ά ρ ι ο ν, χειρόγραφον διαστάσεων 0,23X0,16 ἀποτελούμενον ἀπὸ χαρτῶους σελίδας 386, ἐν αἷς ἐπεξηγεῖται τὸ Ἱερόν Μυστήριον τῆς Μετανοίας καὶ τὰ κατ' αὐτό, μὲ τρόπον πνευματικώτατον καὶ οἰκοδομητικόν. Εἶναι χαρτόδετον μὲ ἐξωτερικὴν ἐπένδυσιν τῶν φύλλων ἐκ παλαιᾶς μεμβράνης μικρογραμμῆτος γραφῆς. Εἶναι τοῦ ἔτους 1835 ἀδήλου γραφῆς.

35. Κ α ν ό ν ε ς ν ε κ ρ ώ σ ι μ ο ι, χειρόγραφον διαστάσεων 0,20X0,16 ἀποτελούμενον ἀπὸ φύλλα 64 εἰς ἃ περιλαμβάνεται ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία καθ' ἕκαστον ἡχον. Εἰς τὴν 6' ὄψιν τοῦ φύλλου 5 μινιατούρα ἔγχρωμος «ὁ ἅγιοσ Θεοφάνης ὁ Πιεϊθησ», πρὸ ἑκάστου ἡχον κόσμημα ἔγχρωμον. Ἡ στάχωσης τοῦ χειρογράφου δερματόδετος καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ἡ πληροφορία «τω παρὸν νεκροσιμον ιπάρχη ἀγίας μονῆς ζάβορδας». Ἐγράφη περὶ τὸν 17ον αἰώνα ὑπὸ ἀδήλου γραφῆς.

36. Τ ρ ι ώ δ ι ο ν καὶ Π ε ν τ η κ ο σ τ ἰ ά ρ ι ο ν, χειρόγραφον διαστάσεων 0,26X0,20, συγκροτεῖται ἀπὸ 123 φύλλα, κείμενον δίστηλον μὲ 34 στίχους κατὰ σελίδα, εἶναι ἀκέφαλον καὶ κολοβωμένον. Στάχωσης ξύλον μετὰ δέσματος, καὶ ἐγράφη τὸν 14ον αἰώνα ὑπὸ ἀδήλου γραφῆς.

37. Π ε ν τ η κ ο σ τ ἰ ά ρ ι ο ν, «ὸν Θεῶ ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ἀγίου καὶ δικαίου Λαζάρου μέχρι καὶ τῶν ἀγίων πάντων». Χειρόγραφον, διαστάσεων 0,29X0,20, ἔχον φύλλα 214, κείμενον μονόστηλον μὲ στίχους 35 καθ' ἑκάστην σελίδα. Στάχωσης: ξύλον μετὰ δέσματος ἐφθαρμένη. Ἐγράφη τὸν 14ον αἰώνα ὑπὸ ἀδήλου γραφῆς.

38. Π α ρ α κ λ η τ ι κ ή, χειρόγραφος χαρτῶα διαστάσεων 0,32X0,21, ἔχουσα φύλλα 277 κείμενον δίστηλον μὲ 32 στίχους καθ' ἑκάστην σελίδα, ἀκέφαλος κολοβωμένη. Στάχωσης: χαρτόδετος νεωτέρα, ἔργον τοῦ 15ου αἰῶνος ἀγνώστου γραφῆς.

39. Μ η ν α ἰ ο ν Μ α ρ τ ῖ ο ν μετὰ συναξα-

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ*

Ἱστορική, φιλοσοφική καὶ θεολογική θεώρηση τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος

α) «Φταίει ἡ Ἰουδαιοχριστιανική παράδοση» (θρησκευτικά αίτια): Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνες, ἰδίως στὴ Δύση, συνοδεύθηκε, ὡς γνωστόν, καὶ μὲ τὴν κατηγορία ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἐχθρὸς τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας! Ἡ κάποια ἐπιφυλακτικότητα τῆς Δυτικῆς κυρίως Ἐκκλησίας μπροστὰ στὶς διάφορες νέες ἐπιστημονικὲς θεωρίες χαρακτηρίστηκε ὡς «σημαντικὸ ἐμπόδιο» στὴν πρόοδο καὶ «μεγάλο ἐγκλημα» κατὰ τῆς ἀνθρωπότητας.

Τὸ σπουδαῖο ὅμως εἶναι ὅτι τελευταία, ὕστερα ἀπὸ τὴ συνειδητοποίηση τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος ἀπὸ τὴν κατάχρηση τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τεχνολογίας, ἀρχισαν νὰ ἐκτοξεύονται καὶ πάλι βέλη ἐναντίον... τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ κατηγορία ποὺ διατυπώνεται αὐτὴ τῇ φορὰ εἶναι ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα τῆς ἀνθρωπότητας, γιὰτὶ ἐδίδαξε στοὺς ἀνθρώπους τὸ «κατακυριεύσατε τῆς γῆς». Μὲ ἄλλα λόγια ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ καταστροφή τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ὀφείλεται στὴν ἄσκηση τῆς ἀγιογραφικῆς ἐντολῆς τῆς κυριαρχικότητας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους κυρίως τῆς Δύσεως, ποὺ δέχθηκαν τὴν ἐπίδραση τῆς Ἰουδαιοχριστιανικῆς αὐτῆς παραδόσεως! «Τὸ ἀτύχημά μας εἶναι ἡ Ἰουδαιοχριστιανικὴ κληρονομιά ποὺ ἀναπτύχθηκε καὶ ἐπροκάλεσε μιὰ τυφλὴ ἐπιστήμη καὶ τεχνολογία καὶ ἕνας οἰκονομοκεντρικὸς πολιτισμὸς» (P. Erlich)⁸¹.

6) «Φταίει ὁ Καπιταλισμὸς» (οἰ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 187 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

81. Εὐρύτερη ἀνάπτυξη τοῦ θέματος αὐτοῦ, βλ. T. Derr, ὅπ. π. σελ. 25 ἔξ.

ρίων. Χειρόγραφον χαριῶν διασιάσεων 0,21X0,13, ἔχον φύλλα 227, γραφὴ κειμένων συνήθης μὲ 24 σίχους καθ' ἑκάστην σελίδα. Στάχωσης: δερματόδεις, εἶναι τοῦ 16ου αἰῶνος, ἀδήλου γραφῆς.

40. Μηναῖον Ἰανουαρίου μετὰ συναξαρίων, χαριῶν βιβλίον διασιάσεων 0,29X0,21, ἔχον φύλλα 166, κείμενον μονόστηλον μὲ 34 σίχους καθ' ἑκάστην σελίδα. Στάχωσης δερματόδεις εἰς κалὴν κατάστασιν, ἀδήλου γραφῆς, χειρόγραφον τοῦ 15ου αἰῶνος.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

κοινωνικοκοινωνικά αίτια): Πολύ συχνὰ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα συνδέεται μὲ τὸ οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ σύστημα τοῦ Καπιταλισμοῦ τῆς Δύσεως. «Ἐπάρχει σχέση ἀνάμεσα στὸ κοινωνικὸ σύστημα καὶ τὴν καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος. Ἡ λεηλασία τῆς φύσης, τὰ τελευταία διακόσια χρόνια, εἶναι ἀκατανόητη ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουν πιὰ, ὅπως πιστεύαμε ἄλλοτε, δύο ξεχωριστὰ θέματα: ἀπὸ τὴ μιὰ τὸ κοινωνικὸ πρόβλημα καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ σχέσεις μας μὲ τὴ φύση. Ἡ ἐξέλιξη τοῦ καπιταλισμοῦ σημαδεύει ἀνεξίτηλα τὴ φύση. Γι' αὐτὸ ἡ οἰκολογικὴ κρίση δὲν εἶναι παρὰ ἡ μιὰ ὄψη τῆς κοινωνικῆς κρίσης, δηλαδὴ μιὰ ὄψη τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος»⁸².

γ) «Φταίει ὁ ὕπερπληθυσμὸς» (δημογραφικά αίτια): Ἡ μόλυνση καὶ καταστροφή τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος συνδυάζεται ἐπίσης μὲ τὴν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. «Ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς διπλασιάστηκε μεταξὺ τοῦ ἔτους 0 καὶ 1649. Ἐπειτα ξαναδιπλασιάστηκε ἀνάμεσα στὰ 1650 καὶ 1850 (200 χρόνια). Διπλασιάστηκε πάλι ἀνάμεσα στὰ 1850 καὶ 1930 (80 χρόνια). Διπλασιάστηκε μεταξὺ 1930 καὶ 1975 (45 χρόνια), φτάνοντας τὰ 4 δισεκατομμύρια ψυχές. Καὶ θὰ διπλασιαστεῖ ἀναμφίβολα μεταξὺ 1975 καὶ 2005 (30 χρόνια), φτάνοντας τὰ 8 δισεκατομμύρια. Ποὺ σημαίνει πὼς ἂν συνεχιστεῖ αὐτὸς ὁ ρυθμὸς, σὲ ἄλλα 20 χρόνια, στὰ 2025, ὁ πληθυσμὸς τῆς γῆς θὰ ξαναδιπλασιαστεῖ καὶ θὰ φτάσει τὰ 16 δισεκατομμύρια» (Z. Ἀμπυρζέ). Ἡ ἀλματώδης αὐτὴ αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ αὐξάνει τὴν μόλυνση καὶ ἐξαντλεῖ τὰ ἀντίστοιχα ἀποθέματα τροφίμων καὶ πρώτων ὕλων⁸³.

3. Κριτικὴ θεώρηση τῶν ἀπόψεων αὐτῶν.

α) Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι ὁ υπεύθυνος τῆς τυφλῆς τεχνολογίας: Ἡ τυφλὴ ἐπιστήμη καὶ τεχνολογία, καθὼς καὶ ὁ οἰκονομοκεντρικὸς πολιτισμὸς δὲν ὀφείλεται στὴν

82. P. Samuel, «Οἰκολογία», σελ. 7.

83. Εὐρύτερη ἀνάλυση τοῦ θέματος, βλ. T. Derr, ὅπ. π. σελ. 148. Ἐπίσης Π. Σαμουέλ, «Οἰκολογικὸ Μανιφέστο», ἔκδ. Ἀνδρομέδα, Ἀθήνα, σελ. 54 ἔξ.

Ιουδαιοχριστιανική παράδοση⁸⁴. Μπορούμε μάλιστα να αναφέρουμε στοιχεία που φανερώνουν τὸ ἀντίθετο.

Ὁ ἀρχέγονος Χριστιανισμός τῶν πρώτων αἰώνων, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς ἐντονης προσδοκίας γιὰ τὴ Β' παρουσία τοῦ Χριστοῦ στὴ γῆ, δὲν ἀνέπτυξε κανένα ἐνδιαφέρον γιὰ φυσικὰ καὶ τεχνικὰ ἔργα. Ἐπίσης πολὺ ἐνωρίς ἐκδηλώθηκε τὸ ἰδεώδες τοῦ ἀναχωρητισμοῦ ποὺ βασίζεται στὴ ἀπάρνηση τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴ διαμονὴ στὴν Ἔρημο. Ὁ χριστιανικός πολιτισμός τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξίας εἰδικότερα δὲν ἀνέπτυξε ἐπιστήμη καὶ τεχνολογία τοῦ τύπου ποὺ ἀνέπτυξε ἡ Λατινικὴ Δύση. Στὴν Ὁρθόδοξη Ἀνατολὴ οἱ λαοὶ ἀνέπτυξαν παραδοσιακοὺς ἀτεχνικούς πολιτισμούς.

Ἐπίσης στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη, ἀπὸ τὸν 4ο μέχρι τὸν 14ο αἰώνα, μὲ πλήρη ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ ρωμαϊκὴ τεχνολογία ἐγκαταλείφθηκε. Οἱ χριστιανοὶ δὲν ἔδειξαν ἐνδιαφέρον γιὰ τεχνικὰ ἔργα καὶ κατηγορήθηκαν μάλιστα πῶς μὲ τὴν ἀδιαφορία τους αὐτὴ συνέβαλαν στὴν παρακμὴ τοῦ ρωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Οἱ τελευταῖοι αἰῶνες τοῦ Μεσαίωνα στὴ Δύση ἦταν ἐπίσης ἀτεχνικοί, μὲ ἐξαιρεση τὴν ἀνάπτυξη τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς τῶν μεγάλων Καθεδρικῶν Ναῶν. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἔκρινε τὴν ἠθικὴ πλευρὰ τῶν νέων ἰδεῶν, πράγμα ποὺ λειτουργοῦσε ἀνασταλτικὰ στὴν ἐλεύθερη ἀναζήτηση, ποὺ εἶναι ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση τῆς ἐπιστημονικῆς προόδου.

Ἐξάλλου, οἰκολογικὴ καταστροφὴ παρατηρήθηκε καὶ σὲ περιοχὲς ποὺ δὲν θρῖσκονταν οὔτε κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ Χριστιανισμοῦ οὔτε στὴ σφαῖρα τοῦ Δυτικοῦ πολιτισμοῦ. Τέτοιες οἰκολογικὲς καταστροφές⁸⁵ ἐπροκάλεσαν οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι, οἱ Ἀσσύριοι,

84. Ἡ ὥθηση γιὰ ἀνάπτυξη τῆς τεχνικῆς ἔφθασε στὴ Δύση ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ διὰ μέσου τοῦ Ἐμπορίου καὶ τῶν Σταυροφοριῶν. Ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς πληροφοροῦμαστε ὅτι ἡ ἐπιστῆμη ἀναπτύχθηκε στὴν Κίνα, τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ τὸν μεσαιωνικὸ ἰσλαμικὸ κόσμο. Στὴν ἀνάπτυξη τῆς σύγχρονης ἐπιστῆμης καὶ τεχνολογίας, συνέβαλαν διάφοροι λόγοι, ὅπως ἡ ἑλληνικὴ λογοκρατία, ἡ τεχνολογία τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς, ἡ ρωμαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ, τὰ ταξείδια, τὸ ἐμπόριο καὶ τελικὰ ὁ ὀρθολογισμός τῆς Διαφώτισης καὶ ἡ στροφή στὸν ἄνθρωπο καὶ τὴς οἰκονομικὲς καὶ κοινωνικὲς δυνάμεις.

Ἡ τεχνολογικὴ ἔκρηξη μπορεῖ νὰ ἐντοπιστεῖ στὸ 18ο αἰῶνα. Ἡ συσσώρευση τῶν ἀνακαλύψεων καὶ ἐφευρέσεων τοῦ παρελθόντος ἔκανε δυνατὴ μιὰ συνεχῆ καὶ ἐπιταχυνόμενη ἀνάπτυξη. Ἡ πληθυσμιακὴ ἐπίσης ἔκρηξη, δημιούργησε τὴν ἀνάγκη ποὺ ἡ τεχνολογία μποροῦσε νὰ ἱκανοποιήσει, κατὰ τὸ παλαιὸ θεορητικὸ ἀξίωμα, ὅτι ἡ ἀνάγκη εἶναι ἡ μητέρα τῆς ἐφευρέσεως.

Ἐξάλλου, ἡ ἐξέλιξη τῶν κοινωνικῶν δομῶν ἔφθασε σ' ἕνα σημεῖο ποὺ εὐνόησε τὴς ἐρευνητικὲς διάνοιες καὶ τὴς τεχνολογικὲς ἀλλαγές (T. Derr).

85. Μιὰ τέτοια οἰκολογικὴ ἐξόντωση — οἰκοκτονία, παρατηρήθηκε στὴν Πλειστόκαινο ἐποχῇ, περὶ τὸ τέλος τῆς, πρὶν

οἱ Ρωμαῖοι, οἱ Ἀφρικανοὶ, οἱ Πέρσες, οἱ Ἴνδοι, οἱ Ἀζτέκοι καὶ οἱ Βουδδιστές. Αἰῶνες πρὶν ἀπὸ τὴ χριστιανικὴ περίοδο οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς τοῦ 8ου αἰῶνα π.Χ., ἰδιαίτερα ὁ Ἡσίοδος, δίνουν περιγραφὲς γιὰ πράσινα καὶ ὑγρὰ δάση σὲ μέρη ποὺ, μερικοὺς αἰῶνες ἀργότερα χαρακτηρίζονται ἀπὸ τοὺς διαδόχους τους ὡς ξερά καὶ θραχώδη. Ὁ Πλάτων μάλιστα στὸν «Κριτία» μιλάει γιὰ τὴν ἀποφίλωση τῶν δασῶν τῆς Ἀττικῆς!

Ἡ ἀγιογραφικὴ λοιπὸν παράδοση μὲ τὴν ἔμφασή της στὴν ὑπεύθυνη, περίσκεπτη καὶ δίκαιη χρῆση τῶν φυσικῶν ἀποθεμάτων δὲν πρέπει νὰ κατηγορεῖται γιὰ τὴν κακομεταχείριση τῆς φύσεως καὶ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα τῆς ἐποχῆς μας.

β) Π α γ κ ό σ μ ι ο π ρ ό β λ η μ α, Ἀ ν α τ ο λ ῆ ς κ α ι Δ ύ σ ε ω ς: Δὲν εἶναι ἐξάλλου σωστὸ νὰ ὑποστηρίζεται μονομερῶς ὅτι γιὰ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα εὐθύνεται ἀποκλειστικὰ τὸ καπιταλιστικὸ οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ σύστημα. «Παρά τὸ σημαντικὸ ρόλο ποὺ παίζει τὸ «καπιταλιστικὸ κέρδος», ἔχομε τὴν ἐντύπωση πῶς τὰ φαινόμενα δὲν ἐξηγοῦνται πλήρως, ἀν ὡς μόνη αἰτία δεχθοῦμε τὸ κέρδος. Πᾶμε καὶ πρὸς τὴ Σοβιετικὴ Ἑνωσὴ (ΕΣΣΔ). Ἡ μόλυνση εἶναι καὶ ἐδῶ πολὺ σοβαρὴ. Τὸ ὑπερρηχητικὸ ἀεροπλάνο Τουπόλεφ 144 καταβροχθίζει χωρὶς λόγο πετρέλαιο, ὅπως τὸ ἀγγλογαλλικὸ Κονκόρντ καὶ ἡ διαστημικὴ σπατάλη εἶναι καὶ ἐδῶ σημαντικὴ. Συνεπῶς ὑπάρχουν κοινὲς αἰτίες τόσο στὸν καπιταλισμὸ ὅσο καὶ σὲ μερικὲς μορφές τοῦ σοσιαλισμοῦ»⁸⁶.

Οἱ Δυτικὲς καπιταλιστικὲς χώρες εὐθύνονται θέ-

10.000-15.000 χρόνια, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Παλαιοντολόγοι. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἐξαφανίσθηκαν 200 εἶδη μεγάλων θηλαστικῶν. Ἐπειδὴ οἱ μαζικὲς αὐτὲς ἐξαφανίσεις δὲν ἐξηγοῦνται ἀπὸ τὴς κλιματολογικὲς ἀλλαγές, οἱ ἐπιστήμονες αὐτοὶ καταλήξανε στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ καταστροφὴ αὐτὴ ὀφείλεται σὲ μιὰ σφαγὴ τῶν ζώων αὐτῶν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Στὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὁ ἄνθρωπος ζοῦσε ἀπὸ τὸ κυνήγι. Μποροῦμε λοιπὸν νὰ φαντασθοῦμε πῶς ὑπῆρξε μιὰ ὑπερ-ἐκμετάλλευση τῶν ζώων γιὰ διατροφή, τελετὲς καὶ ὄργια μὲ κρέας καὶ αἷματα. Ἡ σφαγὴ αὐτὴ ἔγινε μὲ ἰδιαίτερη ἐνταση στὴ Β. Ἀμερικὴ. Τὸ ὅτι οἱ Ἰνδιάνοι τῆς Ἀμερικῆς ἔχουν ἕνα ἀξιόλογο αἰσθηματικὸ οἰκολογικῆς ἰσορροπίας ἐρμηνεύεται ὅτι ὀφείλεται στὴν τρομερὴ ἐκείνη ἐμπειρία ποὺ ἔφθασε μέχρις αὐτοῦ ἀπὸ τοὺς προγόνους τους (P. Samuel). Τὴν ἴδια ἐμπειρία μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἐκφράζει καὶ ὁ μυθικὸς Ταρζάν, ὁ τελευταῖος ἐκπρόσωπος τῶν ἀνθρώπων-κυνηγῶν, ὅταν λέει πῶς τὸ κυνήγι τῶν ζώων μέσα στὴ ζούγλα πρέπει νὰ γίνεται «μόνο γιὰ διατροφή καὶ ὄχι γιὰ διασκέδαση» (only for food, not for fun). Βλ. καὶ ὅσα σημειώσαμε στὸ Α' Κεφ. τοῦ Α' Μέρους.

86. P. Samuel, «Οἰκολογία», ὅπ. π. σελ. 100. Καὶ στὴ σελ. 342 λέγει: «Νομίζω πῶς ὁ αὐταρχικὸς σοσιαλισμὸς δὲν εἶναι καλύτερος ἀπ' τὸν καπιταλισμὸ. Καὶ τὰ δύο συστήματα ὀδηγοῦν σὲ ἀδιέξοδο». Στὸ «Οἰκολογικὸ Μανιφέστο» (ὅπ. π. σελ. 69) σημειώνεται: «Τὰ κόμματα τῆς ἀριστερῆς ἐπιμένουν νὰ ρίχνουν τὴς εὐθύνες στὴν οἰκονομία τοῦ καπιταλιστικοῦ κέρδους. Κατὰ ἕνα μεγάλο μέρος ἔχουν δίκιο, γιὰτὶ ἡ αὐξηση τῆς

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΔΗΜΟ ΕΛΛΗΝΙΔΑ

Γ'

Μετά τήν ἀνάγνωσι καὶ ὁμόφωνη ἔγκρισι τῶν Ἀποφάσεων τοῦ Παγκοσμίου Συνεδρίου γιὰ τὴν ἀπόδημο Ἑλληνίδα, ἀφοῦ ἐγκρίθηκε ἡ ἀπονομὴ τιμητικῶν διπλωμάτων σὲ προσωπικότητες καὶ δημοσιογράφους, ποὺ συνετέλεσαν στὴν προβολὴ τοῦ Συνεδρίου καὶ ἀφοῦ ἔγινε ἡ συνεδρίασις τῶν ἀντιπροσώπων γιὰ τὴν ἵδρυσι τῆς Ἀμφικτυονίας τῶν Ἀποδήμιων Ἑλληνίδων καὶ τὴν ἐκλογή τοῦ πρώτου Διοικητικοῦ Συμβουλίου αὐτῆς, ἔγινε ἡ λήξις τοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖο, κατὰ κοινήν ὁμολογία ὄλων τῶν παρισταμένων, εἶχε τεράστια ἐπιτυχία.

Τὸ ἐσπέρας τῆς ἰδίας ἡμέρας, δηλ. τοῦ Σαββάτου

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 191 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

βια γιὰ τὴν ὑπερεκμετάλλευσή καὶ τὴν ἀπεριόριστη σπατάλη τῶν ἐφοδίων⁸⁷. Περιστατικὰ ὅμως ὅπως τὸ πρόσφατο ἀτύχημα στὸ Τσερνομπίλ ἔρχονται νὰ ἐπιβεβαιώσουν γιὰ τὴν ἀντίστοιχη εὐθύνη ποὺ ἔχει καὶ ὁ ἀνατολικὸς κόσμος στὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα.

γ) «Π ο λ λ α π λ α σ ι ἄ σ τ ε τ ὸ ψ ῶ μ ι»: Τὸ δημογραφικὸ πρόβλημα στὴν ἐποχὴ μας εἶναι βέβαια μεγάλο, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ μὲ κανένα τρόπο νὰ θεωρηθεῖ ὅτι προκαλεῖ τὴν οἰκολογικὴ καταστροφὴ τοῦ πλανήτη μας. Ὅλοι οἱ φόβοι τόσο τῶν παλαιότερων (ὅπως ὁ Μάλθους) ὅσο καὶ τῶν νεωτέρων οἰκονομολόγων ὅτι ἡ γῆ δὲν μπορεῖ νὰ διαθρέψει τοὺς κατοίκους τῆς ἀποδείχθηκαν ἐντελῶς θεωρητικοί. Τὸ ὄριο βέβαια τοῦ πληθυσμοῦ ποὺ μπορεῖ ἡ γῆ νὰ διαθρέψει δὲν εἶναι ἀπόλυτα γνωστὸ. Ὑπολογίζεται ὅτι στὸν πλανήτη μας μπορεῖ νὰ ζήσουν μέχρι 400 δισεκατομμύρια ἄνθρω-

ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος καὶ τοῦ ΑΒΠ, σημαίνει μεγαλύτερα κέρδη. Ὅμως ἡ ἐξήγησις αὐτὴ εἶναι ἀποσπασματικὴ. Γιατί, π.χ., οἱ ἐθνικοποιημένες ἐπιχειρήσεις προωθοῦν τὴν αὐξηση τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς κατανάλωσις στὸν ἴδιο βαθμὸ μὲ τὴς ἰδιωτικὰς ἐπιχειρήσεις; Ἡ δίψα τοῦ κέρδους ἐξηγεῖ ὀλοκληρωτικὰ τὸ γιατί οἱ βιομηχανίες ἀντικατέστησαν τὴς τετράγερους νάυλον κάλτσες, ποὺ κατασκευάζονταν γύρω στὰ 1950 καὶ τὴς ἠλεκτρικὰς λάμπες μὲ μεγάλη διάρκεια ζωῆς, μὲ προϊόντα ποὺ χαλνοῦν ἀμέσως; Γιατί, εἶναι πολὺ λογικὸ νὰ σκεφθοῦμε, ὅτι θὰ μπορούσαν νὰ κρατήσουν τὰ κέρδη τους στὸ ἴδιο ὕψος πουλώντας ἀκριβότερα τὰ προϊόντα τους. Τελικὰ, καὶ στὴς σοσιαλιστικὰς χώρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης βλέπουμε τὴν ἴδια λατρεία τῆς παραγωγῆς μὲ τὴς καπιταλιστικὰς χώρες τῆς Δύσης...».

87. Γιὰ τὴ σπατάλη τοῦ Δυτικοῦ κόσμου, βλ. Π. Ρ. Ντυμόν, «Ἡ οὐτοπία ἢ ὁ θάνατος», ἐκδ. Ράππα, Ἀθήνα 1983.

τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου, ἔγινε Μέγας Ἑσπερινὸς στὸν Ἱερὸ Καθεδρικὸ Ναὸ τῶν Ἁγίων Πάντων μὲ προεξάρχοντα τὸν Σεβασμιώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Γέροντα Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβο. Ὁμιλητὴς περὶ τὸ τέλος τοῦ Ἑσπερινοῦ αὐτοῦ ἦταν ὁ Δρ Παναγιώτης Γ. Φούγιας, ὁ ὁποῖος μὲ γλαφυρότητα καὶ μὲ εὐστοχωτάτη παρουσίασι πειστικῶν στοιχείων ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Ἡ Ἀπόδημη Ἑλληνίδα Γέφυρα τῶν Ἀποδήμιων μας μὲ τὴν Πατρίδα καὶ τὴς Παραδόσεις μας». Εὐθὺς μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, συγκινημένος προφανῶς ἀπὸ τὴν ὁμιλία τοῦ κ. Π. Φούγια, στὴν ὁποία ὄντως παρουσιάσθηκε ἀδρὰ ἡ εἰκὼν τῆς ἀπόδημης Ἑλληνίδας σὲ ὅλη τὴ μεταβυζαντινὴ κυρίως ἱστορικὴ τῆς διαδρομῆς, παρουσίασεν αὐ-

ποῖ. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς φαίνεται ἀσφαλῶς ἰλιγγιώδης. Φανερώνει ὅμως πὼς οἱ ἐκτιμήσεις τόσο γιὰ τὸ ρυθμὸ ποὺ αὐξάνεται ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς ὅσο καὶ γιὰ τὴν ποιότητα τῶν μέσων διατροφῆς εἶναι ἐντελῶς θεωρητικέες⁸⁸.

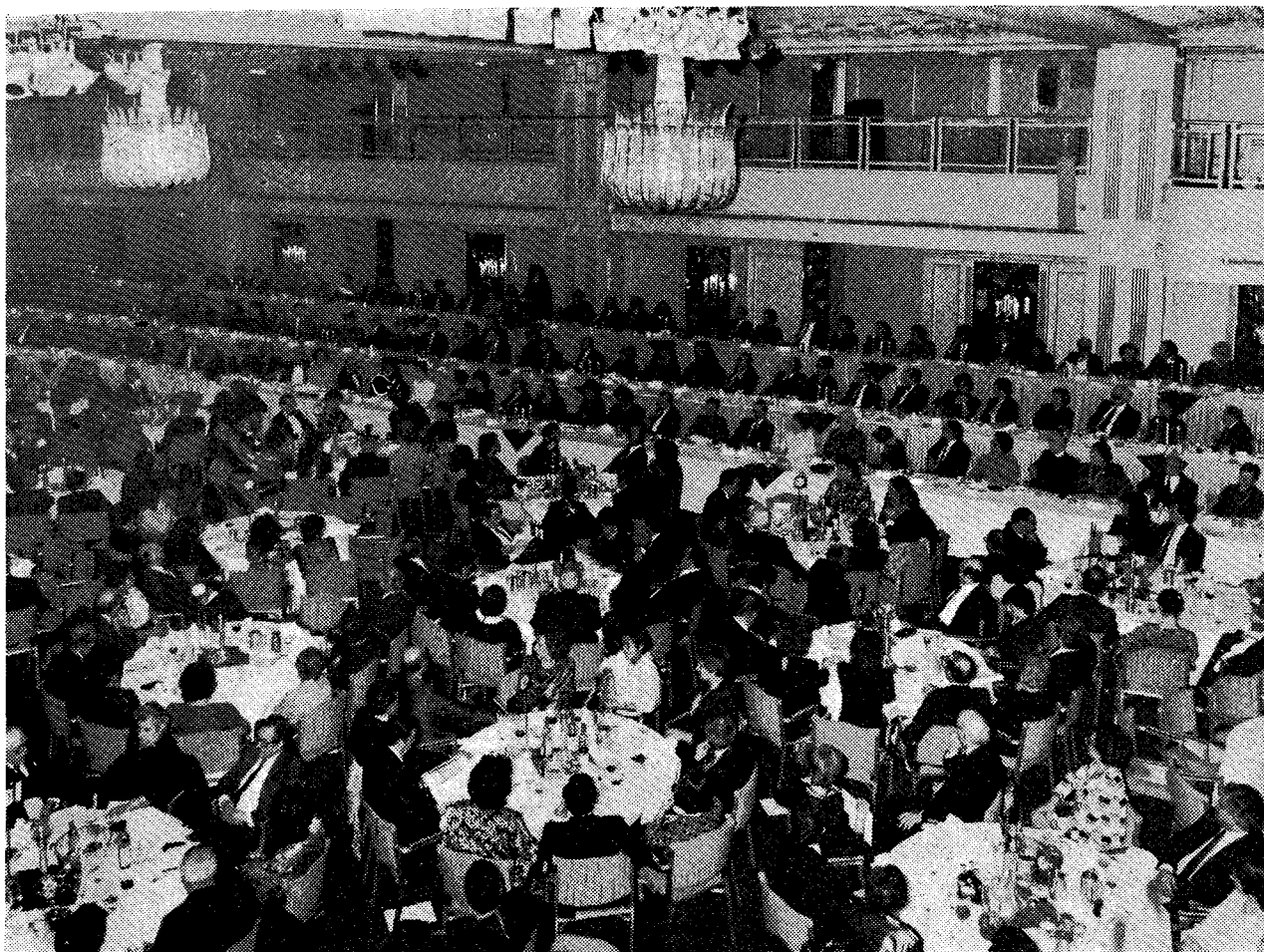
Δὲν μπορεῖ ἐξάλλου, νὰ κατηγορεῖται ὁ ὑπερπληθυσμὸς γιὰ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα, ὅταν εἶναι γνωστὴ ἡ σπατάλη τῶν πόρων ποὺ παρατηρεῖται στὴς πλούσιες χώρες. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ δήλωσις τοῦ Ρ. Λαττὲς ὅτι «ἡ βιομηχανικὴ παραγωγὴ τροφῶν γιὰ σκύλους ἀντιπροσωπεύει γιὰ κάθε ἀμερικανικὸ σκύλο περὶ τοῦ μέσο εἰσόδημα τοῦ φτωχοῦ Ἰνδοῦ». Τὰ ζῶα τῶν πλουσίων καταναλώνουν συνολικὰ 2 ἑκατομμύρια τόννους τροφῆς ποὺ θὰ ἴφθανε γιὰ τὴν ἐπαρκῆ διατροφή τοῦλάχιστον 12 ἑκατομμυρίων παιδιῶν τῆς Ἀσίας, γιατί οἱ τροφῆς αὐτῆς καὶ μάλιστα ἐκεῖνες ποὺ προορίζονται γιὰ τὴς γάτες περιέχουν πολλὰς πρωτεΐνες».

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ μείωσις τοῦ πληθυσμοῦ δὲν πρέπει νὰ παρουσιάζεται ὡς πανάκεια τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος. Εἶχε ἐπομένως πολὺ δίκιο ὁ Πάπας Παῦλος ὅταν ἔλεγε: «Πολλαπλασιάστε τὸ ψωμὶ καὶ μὴ ζητάτε νὰ ἐλαττωθεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν προσκεκλημένων στὸ τραπέζι τῆς ζωῆς».

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ἀρχελοῦς ΕΥΘΥΜΙΟΣ

88. Γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ θέμα ἐνδιαφέρουσες καὶ περισσότερο ἐπεξεργασμένες ἀπόψεις ἀναπτύσσει ὁ Κ. Δοξιάδης στὸ διεθνοῦς ἐγκυρότητας ἔργο του «Ecumenopolis», Ἀθήνα 1974, σελ. 242 ἐξ.

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὸ Παγκοινωνικό Συμπόσιο στὸ Grosvenor House. Ἐπὶ τοῦ βήματος εἶναι ὁ ἁρχιεπίσκοπος Γέρον Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος.

τὸν καὶ τὸ ἀξιόλογο ἔργο του στοὺς συνέδρους καὶ στὸ πολυπληθές ἐκκλησίασμα. Ἰδιαίτερη αἰσθησι ἔκαμε σὲ ὅλους ἡ ἀναφορά τοῦ Ἀγίου Ἀμερικῆς στὶς πολὺτιμες ὑπηρεσίες τοῦ κ. Φούγια πρὸς τὴν Ἑλληνικὴ Διασπορὰ στὸν χῶρο τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Καταλήγων ὁ Σεβασμιώτατος εἶπεν: «Ἐμεῖς στὴν Ἀμερικὴ δὲν λησιμονοῦμε ποτὲ ὅσα ὁ ἐλλογιμώτατος κ. Φούγια ἔκανε γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Παιδεία. Ἐγὼ προσωπικὰ αισθάνομαι ἐπὶ πλεόν ἰδιαίτερη χαρὰ γι' αὐτόν, διότι εἴμαστε ὁμογάλακτοι, ὡς ἀπόφοιτοι τῆς Γεραρᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης».

Στὴ συνέχεια (8-11 μ.μ.) ἔγινε δεξίσις στὴν Prince William Suite τοῦ ξενοδοχείου Royal National Hotel, Bedford Way, Russel Square, London W.C. 1., πρὸς τιμὴ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβου καὶ τῶν λοιπῶν προσκεκλημένων ἐκ μέρους τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῶν Ἁγίων Πάντων, τοῦ Ἱερατείου καὶ τῆς Ἀδελφότητος Κυριῶν.

Τὴν πρωτὰ τῆς Κυριακῆς 31ης Ἰανουαρίου στὸν

ἱερὸ Καθεδρικὸ Ναὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας τελέσθηκε πανηγυρικὴ Θεία Λειτουργία. Στὴ Λειτουργία αὐτὴ προεξάρχων ἦταν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Γέρον Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, συμπαραστατούμενος ἀπὸ τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο κ. Μεθόδιο, τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Σουρῶς κ. Ἀντώνιο (τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας), τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Λεμεσοῦ (Κύπρου) κ. Χρυσάνθο καὶ τοὺς Θεοφ. Ἐπισκόπους Τροπαίου κ. Γρηγόριο, Κυανέων κ. Χρυσόστομον, Τελμησοῦ κ. Χριστοφόρον, Μιλητουπόλεως κ. Τιμόθεον, Ζηνουπόλεως κ. Ἀρίσταρχον, Πατάρων κ. Εἰρηναῖον, Διοκλείας κ. Κάλλιστον καὶ Νύσσης κ. Ἐλευθέριον.

Κατὰ τὴν ὥρα τοῦ Κοινωνικοῦ ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Διευθυντὴς τῶν περιοδικῶν «Ἐκκλησία» καὶ «Θεολογία» Εὐάγγελος Δ. Θεοδώρου, κατόπιν σχετικῆς τιμητικῆς γι' αὐτὸν προσκλήσεως τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων κ. Μεθοδίου, ἐξεφώνησε εἰδικὸν γιὰ τίς χριστιανὲς γυναῖκες καὶ τίς Ἀπόδημες Ἑλληνίδες πανηγυρικὸν λόγον, μὲ θέμα:

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἑσπερινὸν στὸν Ἱερό Καθεδρικό Ναὸ τῶν Ἁγίων Πάντων.

«Ἡ ὠραιότης τῆς Ἀποδήμιου Ἑλληνίδος». Ἡ ἐκλογή τοῦ θέματος αὐτοῦ δικαιολογήθηκε στὸν Πρόλογο τῆς ἑμιλίας ἀπὸ τὸν ἑμιλητὴ ὡς ἐξῆς: «Ὅλα ὅσα γράφτηκαν γιὰ τὸ Ἔτος τῆς Ἀποδήμιου Ἑλληνίδος καὶ ὅλα ὅσα χθὲς ἐλέχθησαν στὸ Παγκόσμιο Συνέδριο τῶν Ἀποδήμιων Ἑλληνίδων... δημιουργοῦν τὸ ἐρώτημα, ἐὰν ἀπὸ τὴν σκοπιὰ τῶν ἐμφύτων προδιαθέσεων τῆς Ἑλληνίδος θὰ ἠμπορούσαμε νὰ ἐπισημάνουμε ἓνα μέγιστο κοινὸ παρονομαστὴ καὶ παράγοντα, ὁ ὁποῖος ὡς ἐνοποιὸς πλαστικὴ δύναμις ἐμψυχώνει, διαμορφώνει, χρωματίζει καὶ καθιστᾷ ὁμογενεῖς καὶ ὁμοιογενεῖς τὶς πολύμορφες δραστηριότητες τῶν Ἀποδήμιων Ἑλληνίδων, χαρίζοντας ἐνότητα μέσα στὴν ποικιλομορφία τους. Ὁ ἐνοποιὸς αὐτὸς παράγων ἀπὸ ἀποψὶ γυναικειᾶς διοσφαιρας καὶ ψυχολογίας εἶναι ἡ πραγματικὴ ὠραιότης, ἡ ἀληθινὴ ὁμορφιά, ἡ ὁποία στεφανώνει τὴ γνωστὴ φυσικὴ χάρι κάθε Ἑλληνίδος... Γι' αὐτὸ, γιὰ νὰ μὴ ἐπαναλάβουμε καὶ στὴν ἑμιλία αὐτὴ ὅσα καθ' ἕλλην καὶ κατὰ τόσον συναρπαστικὸ τρόπο ἔχουν ἤδη λεχθῆ καθ'

ἕλλην τὴν χθεσινὴ ἡμέρα τόσον στὰ λαμπρὰ κηρύγματα, ὅσον καὶ κατὰ τὸ συνέδριο στὶς ἐξαιρετικὲς ἑμιλίαις τῶν διακεκριμένων ἑμιλητριῶν, ἄς ἐπιτραπῆ στὸν ἑμιλοῦντα νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴ τοῦ ἐκκλησιασματος τόσον στὴν ὄντολογία, ὅσον καὶ στὴ δεοντολογία τῆς Ἀποδήμιου Ἑλληνίδος, ἐξετάζοντάς τιν ἐπὶ τὴν αἰσθητικὴ ὀπτικὴ γωνία, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς πραγματικῆς ὠραιότητος, τῆς ἀληθινῆς ὁμορφιάς».

Οἱ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοποι Ἀμερικῆς καὶ Θυατείρων παρακολούθησαν τὴν ἑμιλία αὐτὴ ὄρθιοι, ἀφοῦ ἐξήλθον ἐκ τοῦ ἱεροῦ θήματος καὶ ἴσαντο ὁ μὲν πρῶτος ἐπὶ τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου, ὁ δὲ δεῦτερος πλησίον αὐτοῦ. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἑμιλίας τοῦ Καθηγητοῦ Εὐαγγέλου Θεοδώρου, ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος, ἀφοῦ εὐχαρίστησε καὶ συνεχάρη τὸν Ἅγιο Θυατείρων γιὰ τὴν πρωτοβουλία του νὰ καλέσῃ ὡς ἑμιλητὴ κατὰ τὴν πανηγυρικὴ αὐτὴ Θ. Λειτουργία τὸν Καθηγητὴ Εὐάγγ. Θεοδώρου, μὲ τιμητικώτατα λόγια ἐξῆρε τὴν προσωπικότητα αὐτοῦ, ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιο

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν Θεία Λειτουργία στὸν Ἱ. Καθεδρικό Ναό τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας τῆ στιγμῆ, ποὺ ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος ἀκούει τὴν προσφώνησι τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Θουατείρων κ. Μεθοδίου.

τόσον τοῦ περιεχομένου, ὅσον καὶ τῆς μορφῆς τῆς ὁμιλίας του καὶ προέτεινε τὴν μετάφρασι καὶ ἔκδοσί της στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα, γιὰ νὰ διανεμηθῆ σὲ ὅλες τὶς Ἑλληνίδες τῆς Ἀμερικῆς. Στὴ συνέχεια ὁ Ἅγιος Ἀμερικῆς ἐπήνεσε τὸ ἔργο καὶ τὶς λαμπρὲς πρωτοβουλίες τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Θουατείρων, ἐξῆρε τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησία ἀγάπη τῶν Ἑλλήνων τῆς Μ. Βρεταννίας καὶ ἄλλη μιὰ φορά ἐπεσήμανε τὴ σημασία τοῦ συνεδρίου καὶ παρουσίασε προανάκρουσμα τοῦ συγκλονιστικοῦ ἐγκωμίου, ποὺ ἔφαλε στὴν ἀπόδημο Ἑλληνίδα τὸ θράδυ τῆς ἰδίας ἡμέρας στὸ Παγκοινοτικὸ Συμπόσιο, στὸ ὁποῖο ἦταν τὸ κύριο τιμῶμενο πρόσωπο. Ἐπίσης παρουσίασε ἄλλη μιὰ φορά τὴν σύζυγο τοῦ ἀμερικανοῦ γεροστιαστοῦ κυρία Κάθριν Πόρτερ καὶ ἐξῆρε τὴν αὐτοθυσία της πρὸς χάρι τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀνάλογη ὑπῆρξεν ἡ ἐκ μέρους τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Θουατείρων κ. Μεθοδίου εὐχαριστήρια προσφώνησις πρὸς τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβο.

Ἡ κατανοητικὴ πανηγυρικὴ Θεία Λειτουργία, ποὺ

ἔφερε στὴ μνήμη τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴ λαμπρότητα τῆς βυζαντινῆς λατρείας, λαμπρύνθηκε μὲ τὴν παρουσία τοῦ Προέδρου τῆς «Νέας Δημοκρατίας» καὶ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀξιωματικῆς Ἀντιπολιτεύσεως καὶ τῆς κυρίας Κωνστ. Μητσοτάκη, τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς κυρίας Ἀθ. Ταλιαδούρου, τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Ὑφυπουργοῦ κ. Φ. Πετσάλνικου, τοῦ Πρέσβους τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς κυρίας Σ. Σταθάτου, τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ τῆς Κύπρου καὶ τῆς κυρίας Τ. Παναγίδη, τοῦ τέως Ὑπουργοῦ κ. Ἀθ. Τσαλδάρη, τῶν λοιπῶν ἐπισήμων προσκεκλημένων καὶ ἀντιπροσωπειῶν, τῶν προκρίτων τῶν Ἑλλήνων τῆς Βρεταννίας καὶ πυκνοῦ ἐκλεκτοῦ ἐκκλησιασμάτος, τὸ ὁποῖο ἐπὶ ὥρες μὲ δάκρυα στὰ μάτια παρακολούθησε τὴν λαμπρὴ αὐτὴ καὶ πρωτοφανῆ γιὰ τὸν Ἑλληνισμό τῆς Μ. Βρεταννίας μυσταγωγία, στὴν ὁποία συνειδητὰ οἱ γονεῖς ἢ διδάσκαλοι ὠδήγησαν καὶ τὰ παιδιὰ τους μὲ τὶς μαθητικὲς ἢ προσκοπικὲς στολῆς καὶ μὲ τὶς σημαῖες τῶν σχολείων τους, παρ' ὅλο ποῦ

ΜΝΗΜΗ ΙΩΑΝΟΥ Θ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΥΜΝΩΔΟΥ

Συμπληροῦνται ἐφέτος πενήντα ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκδημίας (16.12.1938) τοῦ ἀνεπαναλήπτου καλλικελάδου πρωτοψάλτου, ρηξικελεύθου, ἀλλὰ συνετοῦ μεταρρυθμιστοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας μουσικῆς, ἐμπνευσμένου λογίου μουσικοδιδασκάλου, ταλαντοῦχου μουσουργοῦ καὶ πρωτοπόρου μουσικολόγου τῆς βυζαντινῆς καὶ τῆς δημοτικῆς μας μουσικῆς, αἰδίδιμου Ἰωάννου Θεοφάνους Σακελλαρίδου.

Τὸ ἱερὸν χρέος τοῦ πανηγυρισμοῦ τῆς ἐπετείου ταύτης ἤδη πρῶτος ἀνέλαβεν ὁ τελὼν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ φιλομούσου ἐγκρίτου Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστῆς κ. Ἀντωνίου δραστήριος καὶ πολλὰ ὑποσχόμενος «Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗΣ». Ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου τούτου ὠργανώθη κατὰ μὲν τὸ Σάββατον τῆς 9.1.1988 μουσικοφιλολογικὸν μνημόσυνον ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός», κατὰ δὲ τὴν Κυριακὴν 10.1.

γνώριζαν τὴ μακρὰ διάρκεια τῆς πανηγυρικῆς Θείας Λειτουργίας. Μὲ κανένα τρόπο δὲν ἤθελαν αὐτοὶ καὶ τὰ παιδιὰ τους νὰ χάσουν τὸ μοναδικὸ γιὰ τὴν ὁμογένειά τους γεγονός, ποῦ δὲν ἦταν μία συνηθισμένη ἑορταστικὴ λειτουργία, ἀλλὰ πρωτοφανὴς γι' αὐτοὺς ἐκδήλωση μὲ βυζαντινὴ μεγαλοπρέπεια, μὲ θαυμάσια χορωδία, μὲ προεξάρχοντα ἀνάμεσα σὲ πλῆθος συλλειτουργῶν Ἀρχιερέων τὸν Ἅγιο Ἀμερικῆς, μὲ τὴν παρουσία πολλῶν ἐπισήμων προσώπων, προσκεκλημένων καὶ ἑκατοντάδων μορφωμένων ἐκπροσώπων τῶν Ἀποδήμων Ἑλληνίδων τῆς Μ. Βρετανίας καὶ ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ ὁ ναὸς ἕως ἔξω στὰ σκαλοπάτια του ἦταν ἀσφυκτικὰ γεμῆτος ἀπὸ ἐκκλησιαζομένους. Τὰ πλήθη τῶν ἐκκλησιαζομένων εἶχαν συλλάβει τὸ νόημα τῆς Θείας αὐτῆς Λειτουργίας, ποῦ συνδεόταν μὲ ἓνα μεγάλο ἱστορικὸ γεγονός στὴν Ἱστορία τοῦ Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ, δηλαδὴ μὲ τὸ Παγκόσμιον Συνέδριον Ἀποδήμων Ἑλληνίδων.

Γιὰ τὸ γεγονός αὐτὸ καὶ τὸ νόημά του οὔτε ὁ ἐλάχιστος ὑπαινιγμὸς ἔγινε σὲ κάποιο χρονογράφημα ἀθηναικῆς ἐφημερίδας, ποῦ φύρδην - μίγδην σὲ σὺλ μαθητικῆς ἐκθέσεως ἀναφέρθηκε στὴ Θεία αὐτὴ Λειτουργία καὶ παρουσίασε ἀποσπασματικὴ καὶ σὲ πολλὰ σημεία ἀνακριβῆ περιγραφή περιστατικῶν καὶ φράσεων ἢ καὶ

1988 Ἀρχιερατικὸν συλλείτουργον μετὰ ἐκκλησιαστικοῦ μνημοσύνου ἐν τῷ ἰ. ναῷ τῆς Ἁγίας Εἰρήνης, ὅπου ὁ Ἰωάννης Θ. Σακελλαρίδης ἀφιέρωσε τὰ ὀριμώτερα ἔτη τῆς μεγαλειώδους σταδιοδρομίας του ὡς πρωτοψάλτου, θητεύσας ἐκεῖ μέχρι τῆς τελευτῆς του.

Ὡς ἀπόστις ὀφειλομένου φόρου τιμῆς πρὸς «τὸν Ἐκκλησιαστικὸν καὶ Ἐθνικὸν ἡμῶν Ὑμνωδὸν»¹ δημοσιεύεται ἐνταῦθα ἡ σύντομος αὐτῆ ὁμιλία, ἡ ὅποια ἐγένετο ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ εἰρημένου μουσικοφιλολογικοῦ μνημοσύνου μετὰ πρότασιν τῶν ὀργανωτῶν αὐτοῦ.

Πρὸς τὸν διαβιβάσαντα εἰς ἐμὲ τὴν εὐγενῆ πρόσκλησίν των, ὅπως ὁμιλήσω σχετικῶς, κ. Τάκη Παπαγεωργίου, θαυμαστὴν τοῦ Ἰ. Θ. Σακελλαρίδου καὶ

1. Τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον ἔδωκεν ὁ Παναγιώτης Ἰ. Μπρατσιώτης εἰς τὸν διδάσκαλόν του Ἰ. Θ. Σακελλαρίδην κατὰ τὸ μουσικοφιλολογικὸν μνημόσυνον τοῦ 1966 (περὶ τοῦ ὀποίου βλ. κατωτέρω).

παρρημηγεία αὐτῶν μὲ ἐκδηλῆ ὑποκειμενικὴ ποθογέννητη σκέψι (wishful thinking). Δυστυχῶς μερικοὶ διυλίζουν τὸν κώνωπα καὶ ἐστιάζουν τὸ ἐνδιαφέρον τους σὲ πραγματικὲς ἢ φανταστικὲς ἐξωτερικὲς λεπτομέρειες, γιὰ ν' ἀποδείξουν ὅτι στεροῦνται δημοσιογραφικῶν κεραιῶν μεγάλου θεληγενοῦς, ποῦ θὰ τοὺς βοηθοῦσαν νὰ συλλάθουν καὶ νὰ παρουσιάσουν τὸ νόημα καὶ τὸν ἀληθινὸ παλμὸ τῶν πραγματικῶν οὐσιωδῶν καὶ μεγάλων γεγονότων.

Μετὰ τὴν Θεία Λειτουργία, ἡ ὅποια συνδέθηκε καὶ μὲ μνημόσυνο εὐεργετῶν παιδείας καὶ τῶν ἀειμνήστων Ἀρχιεπισκόπων Θυατείρων Γερμανοῦ Στρινοπούλου, Ἀθηναγόρου Καθβάδα καὶ Ἀθηναγόρου Κοκκινάκη, οἱ Ἐπίτροποι τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος στὸ Λονδίνο δεξιώθηκαν τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο Γέροντα Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβο, τοὺς ἐπισήμους καὶ τοὺς φιλοξενουμένους τοῦ Συνεδρίου στὴν ὀραία αἰθουσα τῆς Κρύπτῆς τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Τὸ βράδυ τῆς ἰδίας ἡμέρας, στὸ μεγάλο ξενοδοχεῖο Grosvenor House, Park Lane, London ἔγινε τὸ Παγκοινοτικὸ Συμπόσιο, στὸ ὀποῖο συμμετέσχον πάνω ἀπὸ 1.600 ἄτομα καὶ στὸ ὀποῖο κύριος ὁμιλητῆς ἦταν ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβος.

(Συνεχίζεται)!

θιασώτην τῆς ψαλτικῆς τεχντροπίας αὐτοῦ, ἐδήλωσα ὅτι δὲν εἶμαι τὸ πρὸς τὸ τοῦτο ἀρμόδιον πρόσωπον, ἐφ' ὅσον ἡ μὲν σχέσις μου πρὸς τὴν μουσικὴν καθ' ὅλου παραμένει πάντοτε ἀπλῶς καὶ μόνον εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἐνθέρου ἀκροάσεώς της, τοῦ δὲ τιμωμένου μεγάλου τῆς μουσικῆς διδασκάλου δὲν ἠτύχησα — ὅπως πολλοὶ ἄλλοι τὰ πρῶτα σήμερον φέροντες εἰς τὴν διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν, τὴν Θεολογικὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν ψαλτικὴν— οὔτε μαθητῆς νὰ ὑπάρξω οὐδὲ κἂν ἠξιώθην νὰ ἀπολαύσω τῆς μεταρσιούσης θείας πράγματι φωνῆς τοῦ ἀπαραμυλλήτου μύστου καὶ ἱεροφάντου» καὶ «ἐνθέου ὑποφήτου τῶν ἱερῶν τόνων» κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀοιδίμου πεφιλημένου διδασκάλου μας Νικολάου Λούβαρι².

Βεβαίως τὸν Ἰωάννην Θ. Σακελλαρίδην ἐγνώρισα καλῶς, ἐξ ἀπαλῶν μάλιστα ὀνύχων, ἀκούων περὶ αὐτοῦ, τῆς προσωπικότητός του καὶ τοῦ ἔργου του, προπαντὸς δὲ ἀπολαμβάνων τῆς θεσπεσίας μουσικῆς του δημιουργίας μέσῳ τοῦ ἀφοσιωμένου του μαθητοῦ, διὰ τι χρονικὸν μάλιστα διάστημα καὶ βοηθοῦ του εἰς τὴν ψαλτικὴν ἐν τῷ ἰ. ναῷ τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου Ὁμοιοίας, ἔπειτα δὲ καὶ ἐνθέρου ἐγκωμιαστοῦ καὶ ὑπερμάχου τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἔργου του μακαριστοῦ σεπτοῦ πατρός μου καὶ διδασκάλου μου Παναγιώτου Ἰ. Μπρατσιώτου. Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὰ πρῶτα ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἔθνικα ἄσματα, τὰ ὁποῖα ὡς παιδίον ἐψέλλισα ὑπῆρξαν μέλη ἢ συνθέσεις τοῦ Ἰωάννου Θ. Σακελλαρίδου, διδάχθέντα εἰς ἐμὲ παρὰ τοῦ ἐξαιρετικῶς καλλιφώνου γνώστου τῆς μουσικῆς πατρός μου.

Ἀπεδέχθην ἐν τέλει τὴν τιμητικὴν δι' ἐμὲ πρόσκλησιν νὰ ὀμιλήσω εἰς τὸ μουσικοφιλολογικὸν μνημόσυνον, ὑποκινούμενος καὶ ἀπὸ τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Ἰωάννης Θ. Σακελλαρίδης δὲν ἐμπίπτει μόνον εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν μουσικολόγων, τῶν μουσουργῶν ἢ τῶν μουσικοδιδασκάλων, οὔτε ἀνήκει μόνον εἰς τοὺς προνομιούχους μαθητὰς καὶ τοὺς θεράποντας τῆς ψαλτικῆς θιασώτας τῆς τεχντροπίας του, ἀλλ' ἀποτελεῖ προπαντὸς κεφάλαιον ἀείποτε πολύτιμον τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ὀλοκλήρου καὶ ἄρα ἀνήκει εἰς ἡμᾶς πάντας ὡς «ὁ ἐ κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ὸ ς κ α ἰ ἐ θ ν ι κ ὸ ς ἡ μ ὶ ν Ὑ μ ν ω δ ὸ ς».

* * *

Γνώρισμα χαρακτηριστικὸν τῶν φυσιογνωμιῶν ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ λήθη τοῦ παρελθόντος, θυγά-

τηρ προσφιλῆς τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, δὲν ἀποτολμᾷ νὰ ἐπικαλύψῃ τὴν μορφὴν καὶ τὸ ἔργον — διότι ἡ ἱστορία ἤδη ἔσπευσε νὰ τοὺς ἐγγράψῃ εἰς τὰς χρυσᾶς της δέλτους— εἶναι ὅτι οἱ πάντοτε ὀλιγάριθμοι ἐκλεκτοὶ της ἐκεῖνοι διακρίνονται μὲν καὶ ἀναγνωρίζονται ἔτι ζῶντες, ὅμως μετὰ τὴν ἐκδημίαν των αἰ ποικίλαι πτυχαὶ τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου των καταναγάζονται καὶ ἐκτιμῶνται ὀλοὲν καὶ περισσότερον. Ὁ κύκλος τῶν θαυμαστῶν καὶ θιασωτῶν των μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου διογκοῦται ἀντὶ νὰ συστέλλεται, ὅπως διευρύνεται καὶ ἡ διάδοσις τοῦ ἔργου των, ἐνῶ ἡ συγκίνησις καὶ ἡ γοητεία τὴν ὁποίαν ἀσχοῦν ἐξαπλοῦται καὶ ἐντείνεται, τὸ δὲ διαφέρον τῶν εἰδικῶν ἐρευνητῶν τὸ ὁποῖον ἐφελκύουν ἀντὶ νὰ φθίβῃ συνεχῶς αὐξάνει.

Πάντα ταῦτα εὐρίσκουν τὴν πλήρη ἐφαρμογὴν των εἰς τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἰω. Θ. Σακελλαρίδου, 135 ὅλα ἔτη ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του εἰς τὰς παρυφᾶς τοῦ Ὀλύμπου καὶ 50 χρόνους ἀπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδημίας του.

Θὰ ἦτο χρήσιμον, πιστεύω, νὰ ἐπισημανθοῦν ἐδῶ χαρακτηριστικὰ τινα σημεῖα, τὰ ὁποῖα θεμελιοῦν τὴν πεποίθησίν μου ταύτην.

Ἐνδεικτικὸς κατ' ἀρχὴν εἶναι ὁ ἐπιταχυνόμενος ρυθμὸς ὀργανώσεως τῶν ἐπισήμων μουσικοφιλολογικῶν μνημοσύνων τοῦ Ἰω. Θ. Σακελλαρίδου: Τὸ π ρ ὠ τ ο ν ἐτελέσθη εἰς τὴν αὐτὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσῶ» τὴν 12 Ἰουνίου 1939, ἕξ μῆνας δηλαδὴ ἀπὸ τῆς ἐκδημίας του εἰς τὰς 16 Δεκεμβρίου 1938. Ὄργανώθη δὲ ὑπὸ δμάδος πιστῶν παλαιῶν του μαθητῶν καὶ θαυμαστῶν, ὁποῖοι ἦσαν οἱ ἐπιφανεῖς Καθηγηταὶ τοῦ Ἐθνικοῦ μας Πανεπιστημίου καὶ Ἀκαδημαῖκοι Γεώργιος Σωτηρίου, Νικόλαος Λούβαρις καὶ Παναγιώτης Ἰ. Μπρατσιώτης, ὁ διαπρεπῆς ἔθνικὸς μας μουσουργὸς - Ἀκαδημαϊκὸς Μανώλης Καλομοίρης, ὁ ἔγκριτος μουσικοδιδάσκαλος καὶ μουσικολόγος Κωνσταντῖνος Δ. Παπαδημητρίου καὶ ὁ λόγιος δημοσιογράφος Βασίλειος Βεκιαρέλλης. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Μητροπολίτην Ζακύνθου Χρυσόστομον, παρήλασαν ἀπὸ τοῦ θήματος, πλαισιούμενοι ὑπὸ τριῶν χορωδιῶν: τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἰ. Σακελλαρίδου, Γεωργίου, τοῦ πιστοῦ μαθητοῦ καὶ διαδόχου του Σπ. Καψάσκη καὶ τοῦ πρωτοψάλτου τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Ναοῦ τῆς Καπνικαρέας Ἀνδρέου Λεβαντῆ.

Τὸ δ ε ὑ τ ε ρ ο ν μουσικοφιλολογικὸν μνημόσυνον τοῦ Ἰω. Σακελλαρίδου ἐτελέσθη μὲ συμμετοχὴν ἐκλεκτῶν μουσικῶν εἰς τὴν Ἐταιρείαν Φίλων τοῦ Λαοῦ τὴν 23 Μαΐου 1966. Ὄργανωτῆς δὲ καὶ ὀμιλητῆς ἦτο

2. Ὁ Ὑ μ ν ω δ ὸ ς καὶ Μ ο υ σ ι κ ο δ ι δ α σ κ α λ ὸ ς Ἰ ω ἄ ν ν η ς Σ α κ ε λ λ α ρ ῖ δ η ς (1853 - 1838). Λόγοι ἐκφωνηθέντες κατὰ τὸ φιλολογικὸν του μνημόσυνον ἐν τῷ «Παρνασσῶ» τῆ 12ῃ Ἰουνίου 1939, Ἀθήναι 1940, σελ. 33.

ὁ τότε μόνος ἐπιζῶν ἐκ τῶν προαναφερθέντων 7 δμιλῆτων τοῦ πρώτου μνημοσύνου Παναγιώτης Μπρατσιώτης, ἀφοσιωμένος μαθητὴς καὶ μέγας θαυμαστὴς τοῦ πεφιλημένου του διδασκάλου καὶ φίλου Ἰω. Θ. Σακελλαρίδου.

Τὸ τ ρ ί τ ο ν μουσικοφιλολογικὸν μνημόσυον τοῦ σπουδαίου ἀνδρὸς εἰς τὴν αὐτὴν ὡς καὶ τὸ πρῶτον μεγάλην αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσού», με δμιλῆτην τὸν Ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱ. Συνόδου Ἀρχι. π. Ἰάκωβον Παπαθανασίου - Γκίνη, ἔλαβε χώραν τὴν 21 Ἰανουαρίου 1986 καὶ ἀπετέλεσε τὴν ἀπαρχὴν τῆς κατ' ἔτος πλέον τελέσεως μουσικοφιλολογικῶν μνημοσύνων τοῦ Ἰω. Σακελλαρίδου, ὀργανουμένων ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ συσταθέντος φερωνόμου του Πανελληνίου Συνδέσμου Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς με συμμετοχὴν τῆς πολυμελοῦς χορωδίας αὐτοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐνθουσιώδους κ. Τάκη Παπαγεωργίου, μαθητοῦ καὶ διαδόχου τοῦ ἀεμινήστου Σπ. Καψάσκη. Ἐπηρεολούθησε κατὰ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον ἔτος 1987 καὶ δὴ εἰς τὰς 2 Ἀπριλίου τὸ τ έ τ α ρ τ ο ν μουσικοφιλολογικὸν μνημόσυον εἰς τὸν αὐτὸν πάντοτε φιλόξενον χώρον τοῦ «Παρνασσού», με δμιλῆτην τὸν φιλόμουσον Μητροπολίτην Κεφαλληνίας κ. Σπυρίδωνα, διὰ νὰ συγκεντρωθῶμεν σήμερον ἐδῶ προκειμένου νὰ συνορθώσωμεν τὸ κατὰ σειρὰν π έ μ π τ ο ν καὶ τρίτον ἐντὸς τῶν τριῶν τελευταίων ἐτῶν μουσικοφιλολογικῶν μνημόσυον τοῦ Ἰω. Θ. Σακελλαρίδου, τελούμενον ἐπὶ τῇ 50ετηρίδι ἀπὸ τῆς ἐκδημίας του.

Τὸ δεύτερον σημεῖον τὸ ὁποῖον μαρτυρεῖ περὶ τῆς σταθερᾶς θέσεως τοῦ Ἰω. Θ. Σακελλαρίδου εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ διαφέροντος εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι τὴν χορείαν τῶν πρώτων ἐκείνων παλαιῶν μαθητῶν καὶ θαυμαστῶν του, οἱ ὅποιοι ἐτίμησαν τὴν μνήμην του, διεδέχθη ἐπὶ τέλους ἀπὸ τοῦ 1984 Πανελληνίος Σύνδεσμος Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς «Ἰωάννης ὁ Σακελλαρίδης», τελῶν, ὡς προαναφέραμεν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἐγκρίτου Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἀντωνίου καὶ συγκαταριθμῶν ἤδη πολλὰς ἑκατοντάδας μελῶν, ἐν οἷς καὶ περίπου 50 Ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ καὶ Καθηγηταὶ τῶν Πανεπιστημίων μας, ἀποδεχθέντες τὴν ἐγγραφὴν των εἰς τὰ ἐπίτιμα μέλη. Ὁ Σύνδεσμος οὗτος εἶναι πλέον ὁ κύριος θεματοφύλαξ τῆς ἱεραῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς παρακαταθήκης τῆς μουσικῆς δημιουργίας τοῦ Ἰωάννου Θ. Σακελλαρίδου καὶ ἐνέταξεν εἰς τοὺς σκοποὺς του τὴν συστηματικὴν διάδοσιν τοῦ ἔργου του.

Τρίτον ἐξάλλου σημεῖον τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ προστεθῇ εἰς τὰ προηγούμενα εἶναι ὅτι τὰ ἔχοντα ὡς θέματα των τὸν Ἰω. Σακελλαρίδην δημοσιεύματα αὐξάνουν

καὶ ἐμπλουτίζονται. Οὕτως εἰς τὰ μέχρι τῆς χθὲς γνωστὰ εἰς ἐμὲ τρία ρηξικέλευθα, ἀλλὰ δυστυχῶς πρὸ πολλοῦ ἐξαντληθέντα ὀλιγοσέλιδα τεύχη ἦτοι: α) τὴν κριτικὴν παρουσίαν τοῦ Κωνστ. Δ. Παπαδημητρίου τοῦ ἔτους 1939 (εἰς σελ. 18)³, β) τοὺς ἐκφωνηθέντας κατὰ τὸ πρῶτον μουσικοφιλολογικὸν μνημόσυον λόγους, ἐκδοθέντας τὸ 1940 (σελ. 48)⁴ καὶ γ) τὴν δμιλίαν τοῦ Παναγιώτου Ἱ. Μπρατσιώτου κατὰ τὸ δεύτερον μουσικοφιλολογικὸν μνημόσυον, ἐκτυπωθεῖσαν τὸ 1966 (σελ. 8 δίστηλοι)⁵, ἦλθεν νὰ προστεθῇ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ ἀνατειλαντος ἔτους 1988 ἐν βιβλίον 120 σελίδων, προελθὼν ἐκ τῆς γραφίδος τοῦ κατηξιωμένου πανεπιστημιακοῦ Διδασκάλου καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένου Βυζαντινολόγου - Ἀρχαιολόγου καὶ αἰσθητικοῦ, τοῦ σεβαστοῦ μου φίλου Καθηγητοῦ κ. Κωνσταντίνου Δ. Καλοκύρη ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἔργο τοῦ Μουσουργοῦ Ἰωάννη Θ. Σακελλαρίδου καὶ ἡ παράδοσις τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς (κριτικὴ σκιαγραφία 50 χρόνια μετὰ τὸ θάνατό του)»⁷. Ἐπιμένω δὲ εἰς τὸ πολῦτιμον βιβλίον τοῦ Καθηγητοῦ κ. Καλο-

3. Ὁ Ἰωάννης Θ. Σακελλαρίδης καὶ τὸ παρ' ἡμῶν μουσικὸν ζήτημα (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησία»), Ἀθήναι 1939.

4. Βλπ. ὑποσημ. 1. Ἀναλυτικότερον τὸ περὶ οὗ τοῦ λόγος τεῖχος ἔχει ὡς ἐξῆς: 1) Πρόλογος (σελ. 5), ἐνθα καὶ ἡ ἐπιτροπεία, ἡ ὁποία ὠργάνωσε τὸ μνημόσυον. 2) Τὸ ἐκ δύο μερῶν πρόγραμμα τοῦ μνημοσύνου (σελ. 7). 3) Εἰσαγγεῖς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ζακύνθου κ. Χρυσόστομου (σελ. 9-12). 4) Ὁ Ἰ. Σακελλαρίδης ὡς λόγιος μουσικός. Ὁμιλία τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Παπαδημητρίου (σελ. 13-30). 5) Ὁλίγα λόγια τοῦ κ. Γ. Σωτηρίου (σελ. 31-32). 6) Ὁλίγα λόγια τοῦ κ. Ν. Λούβαρι (σελ. 33-34). 7) Ὁλίγα λόγια τοῦ κ. Π. Μπρατσιώτου (σελ. 35-36). 8) Ὁλίγα λόγια τοῦ κ. Μ. Καλομοίρη (σελ. 37-38). 9) Ὁλίγα λόγια τοῦ κ. Β. Βεκιαρέλλη (σελ. 39-41) καὶ 10) Ὁ Ἰ. Σακελλαρίδης εἰς τὸ Μόναχον (σελ. 43-44). Ἐν τέλει παρατίθεται πλήρης κατάλογος τῶν ἔργων τοῦ Ἰ. Θ. Σακελλαρίδου (σελ. 45).

5. Ἰωάννης Θ. Σακελλαρίδης ὁ Ἐκκλησιαστικὸς καὶ Ἐθνικὸς ἡμῶν Ἰμνωδὸς (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «Νέα Ἔστια» τεύχος 1ης Ἀδγ. 1966, ἀριθμ. 938) Ἀθήναι 1966.

6. Εἰς ταῦτα δεόν νὰ προστεθῇ τὸ ἐκ σελ. 32 ἐνδιαφέρον τεύχος, τὸ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς «Ἰωάννης ὁ Σακελλαρίδης» ὑπὸ τὸν τίτλον: Ἰωάννης ὁ Σακελλαρίδης ὁ ἐμπνευσμένος καὶ σοφὸς Ἰμνωδὸς, Ἀθήναι: Ἰούλιος 1987.

7. Ἀθήναι 1988 (ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «Θεολογία»). Τὸ ἔργον περιέχει τὰ ἐξῆς: 1) Βιβλιογραφία (σελ. 9-12). 2) Εἰσαγωγικά. Βυζαντινὴ μουσικὴ καὶ βυζαντινολογία (σελ. 13-17). 3) Βιογραφικὰ καὶ μουσικῆς ἐκδόσεις τοῦ Σακελλαρίδου (σελ. 18-21). 4) Προϋποθέσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς τοῦ Σακελλαρίδου (σελ. 21-28). 5) Ὁ χαρακτήρας τοῦ μουσικοῦ συστήματος τοῦ Σακελλαρίδου - κριτικὸς ἔλεγχος (σελ. 28-47). 6) Γενικῆς παρατηρήσεις στὴ μουσικὴ τοῦ Σακελλαρίδου (σελ. 47-55). 7) Ὁ Σακελλαρίδης καὶ ἡ ἐποχὴ μας (σελ. 55-66). 8) Ἰνῶμες γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴν προσφορὰ τοῦ Σακελλαρίδου (σελ. 66-72). 9) Κατάλογος φωτογραφιῶν καὶ φωτοτυπιῶν πινάκων (σελ. 73-74) καὶ τέλος 10) Φωτογραφίες καὶ φωτοτυπικοὶ πίνακες ἐπιλογῆς μουσικῶν συνθέσεων τοῦ Ἰω. Θ. Σακελλαρίδου (σελ. 75-119).

Η ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΕΝ ΤΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ Συνάντησις τοῦ Διμεροῦς Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ.

Ἀπὸ 28ης Σεπτεμβρίου μέχρι 7ης Ὀκτωβρίου 1987 ἔλαβε χώραν εἰς τὸν Hohenwart (Pforzheim) τῆς Δυτικῆς Γερμανίας ἡ Η' Συνάντησις τῆς μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Διμεροῦς Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ Ἀντιπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ (EKD). Τοιοῦτου εἴδους θεολογικαὶ συναντήσεις ἔχουν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὸ ἔτος 1969 (μὲ τὴν Ρωσικὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν διεξάγει ἡ αὐτὴ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία θεολογικὰς συζητήσεις ἀπὸ τοῦ 1959) καὶ λαμβάνουν χώραν ἀνά διετίαν καὶ δὴ ἐναλλάξ εἰς τὸν χρόνον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ. Ἡ τελευταία Ζ' Θεολογικὴ Συνάντησις εἶχε λάβει χώραν ἐν Καβάλα ἀπὸ 3ης μέχρι 11ης Ὀκτωβρίου 1984 καὶ εἶχεν ὡς θέμα «Εὐαγγέλιον - Θεία Εὐχαριστία».

Ἡ παροῦσα θεολογικὴ Συνάντησις ἐν Δ. Γερμανίᾳ ἀπετέλει ἐπομένως συνέχισιν τῆς Συναντήσεως ἐν Καβάλα καὶ ἡσχολήθη μὲ τὸ θέμα: «Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ τῆς Ἐκκλησίας». Λεκτέον ἐνταῦθα, ὅτι τόσο τὰ θέματα, ὅσον καὶ τὰ μέλη τῶν Ἀντιπροσωπειῶν εἶναι ὑπόθεσις τῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ὀριζούσης π.χ. τὰ μέλη τῆς Ὀρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας, τοῦ δὲ ὑπὸ ἐξέτασιν ἐκάστοτε θέματος καθοριζομένου ἐπίσης ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν κατόπιν συνεννοήσεως καὶ προτάσεως τῆς ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ἐπιτροπῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ.

Οἱ Θεολογικοὶ οὗτοι Διάλογοι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ, ὡς ἐπίσης καὶ παρόμοιοι Διάλογοι τῆς αὐτῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας μὲ ἄλλας τοπικὰς ὀρθόδοξους Ἐκκλησίας, π.χ. τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσίας καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρουμανίας, δέον ὅπως θεωροῦνται ὡς ἐξυπηρετικοὶ τοῦ ἐπισήμου καὶ καθ' αὐτοῦ Διμεροῦς Θεολογικοῦ Διαλόγου ἐπὶ παγκο-

σμίου ἐπιπέδου, ἦτοι μεταξύ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας, κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς τελευταίας Γ' Πανορθοδόξου Προσυνοδικῆς Διασκέψεως (1986) ἀποφασισθέντα.

Κατὰ τὴν Η' Συνάντησιν τοῦ Διμεροῦς Θεολογικοῦ Διαλόγου ἐν Hohenwart τὴν Ἀντιπροσωπείαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μητροπολίτου Γερμανίας Αὐγουστίνου, ἀπετέλεσαν: Ἐπίσκοπος Ἀρίστης Βασίλειος, Καθηγητὴς Βασίλειος Σταυρίδης, Καθηγητὴς Θεόδωρος Νικολάου, Καθηγητὴς Γρηγόριος Λαρεντζάκης, Δρ. Ἀθανάσιος Μπασδέκης, Δρ. Χριστόφορος Παπακωνσταντίνου (τελικῶς μὴ δυνηθεὶς νὰ μετάσχη), καὶ Πρωτοπρεσβύτερος Κωνσταντίνος Μύρων (Γραμματεία).

Τὰ μέλη τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Προέδρου τοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων τῆς Ἐκκλησίας ταύτης Δρ. Heinz Joachim Held, ἦσαν: Ἐπίσκοπος, Καθηγητὴς Δρ. Klaus Engelhardt, ὁ Superintendent Δρ. Cottfried Sprondel, ἡ Καθηγήτρια Barbara Aland, οἱ Καθηγηταὶ Δρ. Jürgen Becker, Wolfgang Bienert, Hans Geisser, ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Klaus Schwarz. Ὡσαύτως ὡς βοηθητικὰ πρόσωπα τῆς ἰδίας Ἀντιπροσωπείας παρέστησαν καὶ οἱ κάτωθι: Αἰδεσιμολογιώτατος Eugen Hemmerle, ὁ Πρελάτος Gerhard Bechtel, ὁ Δεκάνοος Δρ. Joachim Gandras, ἡ κ. Ἐλβίρα Buckmaier (γραμματεὺς) καὶ ἡ κ. Bettina Hildebrand (γραμματεὺς).

Ὅπως ὅλοι αἱ προηγούμεναι Συναντήσεις, οὕτως καὶ ἡ ἐν Hohenwart ἤρχισε καὶ ἔληξε μὲ σχετικὴν λατρευτικὴν ἀκολουθίαν (οἰκουμενικὴν προσευχὴν), ἐνῶ παρόμοιαι λατρευτικαὶ ἀκολουθίαι ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέραι κατὰ τὴν τάξιν ἐκάστης Ἐκκλησίας λειτουργίαι καὶ ἀκολουθίαι ἔλαβον χώραν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Διαλόγου.

Τὴν ἐναρξίν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συναντήσεως ἐκῆ-

κύρη ὄχι μόνον διότι ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ ἀκόλουθος καὶ μέλος τῆς τελευταίας χορωδίας τοῦ Ἰω. Θ. Σακελλαρίδου καὶ ἀπεθησαύρισε καὶ διὰ τὰς ἐπερχόμενας γενεὰς σπουδαίας μαρτυρίας περὶ τοῦ αὐδίου μεγάλου διδασκάλου του ὡς αὐτήκοος καὶ αὐτόπτης, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ ἴδιος ὁ Καθηγητὴς κ. Καλοκύρης μὲ τὴν μόλις ἀποκαλυφθεῖσαν εἰς ἐμὲ εἰδικότητα τοῦ μου-

σικοῦ καὶ δὴ μουσικολόγου, ἀμιλλωμένην, ὡς φαίνεται, τὴν παλαιόθεν γνωστὴν εἰδικότητα τοῦ Βυζαντινολόγου - Ἀρχαιολόγου, ἐξετάζει κριτικῶς μὲ τὴν ἀντικειμενικότητα τοῦ νηφαλίου ἐπιστήμονος τὸν μέγαν μουσικοδιδάσκαλόν του.

(Συνεχίζεται)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Π. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

ρυξεν ἐκ μέρους μὲν τῆς εὐαγγελικῆς Ἀντιπροσωπείας ὁ Πρόεδρος αὐτῆς, κ. Δρ. H. J. Held διὰ κατ'ἀλλήλου προσφωνήσεως, ἀπὸ μέρους δὲ τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁ Πρόεδρος αὐτῆς, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γερμανίας καὶ Ἐξαρχος Κεντρῶας Εὐρώπης, κ. Αὐγουστίνος εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

Κύριε Πρόεδρε,

Ἀγαπητοὶ Ἀδελφοί,

Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς Η' Συναντήσεως τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπιθυμῶ, ὅπως χαιρετίσω ἐγκάρδια καὶ τὰς δύο Ἀντιπροσωπείας. Μετὰ ἀπὸ τὴν τελευταίαν μας Συνάντησιν εἰς τὴν Καβάλαν, εἰς τὴν Ἑλλάδα, συναντώμεθα καὶ πάλιν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ μάλιστα διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸν χώρον μιᾶς εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας τῆς Νοτίου Γερμανίας. Εὐχαριστοῦμεν τὴν Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Γερμανίας καὶ τὴν τοπικὴν εὐαγγελικὴν ἐκκλησίαν τῆς Baden διὰ τὴν φιλοξενίαν καὶ διὰ τὴν φιλικὴν ὑποδοχὴν ἐδῶ εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν τοῦτον χώρον τῶν συναντήσεων τοῦ (Hohenwart).

Ἀπὸ τὰς διαφόρους οἰκουμενικὰς ἐκδηλώσεις καὶ μάλιστα ἐκεῖνας, αἱ ὁποῖαι πραγματοποιοῦνται μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, καὶ αἱ ὁποῖαι γίνονται κατὰ ὑπερβολικὸν τρόπον γνωστὰ εἰς τὴν δημοσιότητα, ἔρχονται αἱ θεολογικαὶ συναντήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, κατὰ τὴν γνώμη μου, ἀδικῶς εἰς δευτερεύουσαν μοῖραν. Διότι ἡ σοβαρὰ κοινὴ θεολογικὴ ἐργασία εἶναι ἄνευ ἀμφιβολίας ὁ σπουδαιότερος παράγων εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς προσεγγίσεως τῶν ἐκκλησιῶν ἡμῶν καὶ τοῦ Διαλόγου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀληθείας μεταξὺ ἡμῶν.

Ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελφείας, Βαρθολομαῖος, εἰς τὰς θέσεις αὐτοῦ («Περὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸν οἰκουμενικὸν διάλογον», μεταξὺ ἄλλων, λέγει τὰ ἑξῆς: «...Ὁ Διάλογος δὲν διεξάγεται διὰ τὸν ἴδιον τὸν Διάλογον καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἱερὸν σκοπὸν, ὅπως ἐπιτύχωμεν τὴν ταυτότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν ἐνότητα ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἐπὶ τῆς σταθερᾶς βάσεως τῆς διδασκαλίας τῆς ἀδιαίρετου ἐκκλησίας... Ὁ Διάλογος εἶναι μία κοινὴ πορεία τῶν διαλεγόμενων ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Τὸ θέμα τῆς Η' Συναντήσεως τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, διὰ τὸ ὁποῖον συνεκεντρώθημεν ἐνταῦθα, εἶναι: «Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ τῆς Ἐκκλησίας». Τὸ θέμα τοῦτο ἀφορᾷ, λοιπὸν, καὶ εἰς τὸν Διάλογον αὐτὸν καθ' ἑαυτὸν, καὶ ἔνεκα τούτου θὰ εἶναι ἀπόλυτα ὀρθόν, ὅπως κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν μας εἰς τὸν κοινὸν τοῦτον Θεολογικὸν Διάλογον, λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας ἰδιαιτέρως σοβαρῶς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Εἰς τὸν οἰκουμενικὸν διάλογον ἀνήκουν βεβαίως ὄχι μόνον αἱ εἰδικαὶ θεολογικαὶ συζητήσεις, ἀλλὰ καὶ ὅλαι αἱ συναντήσεις μεταξὺ τῶν κληρικῶν καὶ τῶν πιστῶν τῶν ἐκκλησιῶν ἡμῶν εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς περιφήμου Ἐγκυκλίου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τοῦ 1920, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μιαν βάσιν διὰ τὴν σύγχρονον οἰκουμενικὴν κίνησιν, ἔλαβε χώραν μία βασικὴ ἀλλαγὴ τρόπου σκέψεως μεταξὺ ἡμῶν, μία συνεχῶς βελτιομένη ἀλληλογνωριμία τῶν ἐκκλησιῶν, ἡ ὑπέρβασις τοῦ φανατισμοῦ καὶ μιᾶς πλουσίας συνεργασίας τῶν χριστιανῶν εἰς πολλὰ ἐπίπεδα. Τοῦτο κατέστη δυνατόν διὰ μιᾶς συνεχῶς πραγματοποιουμένης ἀνανεώσεως τῶν ἐκκλησιῶν ἡμῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου δύναται μιᾶς τοιαύτης ἀνανεώσεως νὰ διατηρήσῃ καὶ μεταξὺ ἡμῶν τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν ὡς μιαν ζωντανὴν πραγματικότητα. Ἡ πηγὴ τῆς ἀνανεώσεως αὐτῆς εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ζωῆς, τὸ ὁποῖον μᾶς ὁδηγεῖ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

Εἴθε καὶ ἡ Η' αὕτη Θεολογικὴ Συνάντησις μεταξὺ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νὰ τεθῆ ὑπὸ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ νὰ μᾶς δώσῃ μαρτυρίαν τῶν καρπῶν αὐτοῦ. Διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν ἐπικαλούμεθα τὴν συμπαραστάσιν καὶ βοήθειαν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν προσευχὴν: «Ἅγιον Πνεῦμα, ἔλθε καὶ πλήρωσον τὰς καρδίας τῶν πιστῶν σου».

Ὡς Ἐξαρχος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν Κεντρῶαν Εὐρώπην ἔχω τὴν ἐντολήν, ὅπως μεταφέρω εἰς ὅλους τοὺς συμμετέχοντας εἰς τὴν Η' Συνάντησιν τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου τὴν εὐλογίαν τῆς Ἀδοῦ Θεοιότητος Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, Δημητρίου τοῦ Α'».

Ἡ θεολογικὴ Συνάντησις ἐν Hohenwart περιελάμβανε δύο, οὕτως εἰπεῖν, μέρη: τὸ καθαρῶς θεολογικόν, ἐν ᾧ ἐξητάσθη τὸ θέμα τοῦ Διαλόγου, καὶ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις κοινωνικῆς ὑφῆς καὶ εὐρυτέρας ἀλληλογνωριμίας δι' ἐπισκέψεων εἰς διάφορα ἐκκλησιαστικὰ ἰδρύματα τῆς εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας καὶ ἰδιαιτέρως τῆς τοπικῆς εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας τῆς Βάδης, εἰς ἣν ὑπόκειται τὸ Hohenwart, ὡς καὶ τῆς γειτονευσῆς τοπικῆς εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας τῆς Βυττεμβέργης. Εἶναι αὐτονόητον, ὅτι, τοῦλάχιστον διὰ τὰς ἐν τῇ διασπορᾷ ὀρθοδόξους ἐκκλησίας, τοιοῦτου εἶδους συναντήσεις καὶ προσπάθειαι ἀλληλογνωριμίας ἐν τόπῳ συμβάλλουν τὰ μέγιστα, καὶ εἶναι ὡς ἐκ τούτου ἀναγκαῖαι, εἰς τὴν καλλιτέραν συμβίωσιν μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν, συμπληροῦσαι οὕτω τὸ καθαρῶς θεολογικὸν ἔργον τῶν Διαλόγων ἐν γένει.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ καθαρῶς θεολογικὸν μέρος τῆς Συναντήσεως, τὸ κύριον θέμα τοῦ Διαλόγου «Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ τῆς Ἐκκλησίας», ἐξητάσθη ἀπὸ ὀρθοδόξου καὶ εὐαγγελικῆς (προτεσταντικῆς) ἀπόψεως, γενομένων ἐν προκειμένῳ τριῶν ἐκατέρωθεν θεολογικῶν εἰσηγήσεων.

Κατ' ἀνάθεσιν τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὁμίλησαν ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς οἱ:

Καθηγητῆς Θεόδωρος Νικολάου, Μόναχον, ἐπὶ τοῦ θέματος: «Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν

“Ἡ ΗΓΟΥΜΕΝΗ ΤΟΥ ΑΘΩΝΑ ΚΥΡΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,” *

Ἀντιφώνησε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σταυρονηκίτζα, γ έ ρ ω ν Θ ε ο δ ὀ σ ι ο ς :

«Κύριε Δήμαρχε,

Με ιδιαίτερα συγκίνηση ἡ Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὁρους εὐρίσκεται εἰς τὴν ἱστορικὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, μεταφέρουσα τὴν εὐλογία καὶ τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τὸ «Ἄξιόν Ἔστι». Εὐρισκόμενοι ὡς Ἀγιορεῖται εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος ἐνθυμούμεθα τοὺς λόγους διαπερεπῶς ξένου ἱεράρχου, τοῦ Μητροπολίτου Κιέβου Ἀριωνίου, ὁ ὁποῖος πρὸ ἐξηκονταετίας διερχόμενος ἐξ Ἀθηνῶν, ὠμίλησε διὰ μίαν παγκόσμιον πρωτεύουσαν τῶν Ἑλλήνων, λέγων: «Ἐὰν οἱ Γάλλοι κατάρθωσαν νὰ δημιουργήσουν παγκόσμιον συρμόν - μόδα ἐν Παρισίοις, οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ τὰς παγκοσμίους πρωτεύουσας τῆς τεχνικῆς ἐν Λονδίῳ καὶ Νέα Ὑόρκη καὶ οἱ Γερμανοὶ παγκόσμιον πρωτεύουσαν τῶν ἐπιστημῶν ἐν Βερολίῳ· οἱ Ἕλληνες πρὸ χιλίων ἐτῶν ἐδημιούργησαν παγκόσμιον πρωτεύουσαν τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς εὐσεβείας ἐν Ἀ-

γίῳ Ὁρει, ἐνθα καὶ νῦν πνευματικῶς τελειοῦνται καὶ φιλικῶς συνασκοῦνται ἀντιπρόσωποι πάντων τῶν ὀρθοδόξων λαῶν».

Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ Ἁγίου Ὁρους ὡς παγκόσμιον πρωτεύουσαν τῶν Ἑλλήνων δὲν μειώνει, ἀλλὰ υπογραμμίζει τὴν σημασίαν καὶ μοναδικὴν συμβολὴν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πνεύματος. Ἡ σημερινὴ Ἀθήνα δὲν εἶναι ἀσφαλῶς τὸ παλαιὸν «κλεινὸν ἄστυ», οὔτε τὸ «δαιμόνιον πολιέθρον», ὅπου ἐκήρυττεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος· ἔγινε μεγαλόπολις ἑκατομμυρίων, ὅπου κυριαρχεῖ ἡ σύγχρονη τεχνολογία, ἐπιστήμη καὶ μόδα τῶν ξένων πρωτευουσῶν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν δύναται εὐκόλως νὰ ὀνομασθῇ ἰοσηφής, ὅπως τὴν ἐβλεπεν ὁ Περικλῆς, οὔτε «πόλις ἀνατολική», ὅπως τὴν ἤθελεν ὁ Παπαδιαμάντης. Τὰ μάρμαρα τοῦ ἱεροῦ λόφου, καθὼς καὶ ἡ ὕψεια τῶν δημοτιῶν, δοκιμάζονται ἀπὸ τὴν δεβαρουμενὴν αἰμόσφαιραν. Οἱ θυζαντινοὶ καὶ ταπεινοὶ ναοί, ποὺ κατεστόλιζαν καὶ ἠγίαζαν τὴν πόλιν ταύτην, ἐν πολλοῖς κατηδαφίσθησαν.

Ἡ Ἀθήνα ὅμως ζῆ καὶ ὀφείλει νὰ συνεχίσῃ τὴν ἱστορίαν τῆς ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας. Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν κρίσιμον καμπὴν τῆς πορείας τῆς σείσ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 192 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 τεύχους.

τῶ κηρύγματι τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐν τοῖς Μυστηρίοις».

Δρ. Θ. Ἀθανάσιος Μπασδέκης, Φραγκφούρτη, ἐπὶ τοῦ θέματος: «Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ ζωῇ τῶν χριστιανῶν (κατὰ τὸν Ἁπ. Παῦλον καὶ τὸν Ἰωάννην Χρυσόστομον)», καὶ

Καθηγητῆς Γρηγόριος Λαρεντζάκης, Γκράτς, ἐπὶ τοῦ θέματος: «Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὁ ἔτασμος τῶν πνευμάτων».

Τὰ αὐτὰ ἐπὶ μέρους τρία θέματα διεπραγματεύθησαν ἀπὸ εὐαγγελικῆς πλευρᾶς ἀντιστοίχως οἱ: Καθηγητῆς Hans Geisser, Ζυρίχη, Καθηγήτρια Barbara Aland, Μιούνστερ, καὶ Καθηγητῆς Jürgen Becker, Κίελον. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω εἰσηγήσεων καὶ διὰ πρώτην φοράν εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ἐν προκειμένῳ Διαλόγου ἐγένοντο ἀπὸ εὐαγγελικῆς πλευρᾶς καὶ ἑτεροὶ τρεῖς μικρότεροι, συμπληρωματικαὶ εἰσηγήσεις ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀνωτέρω τριῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων, καὶ δὴ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ὑπὸ τοῦ Δρ. Heinz Joachim Held, ἐπὶ τοῦ δευτέρου ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Wolfgang Bienert, ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Δρ. Klaus Engelhardt.

Ἐπειδὴ τὰ κατὰ τοὺς ἀνωτέρω Διαλόγους δια-

πραγματευόμενα καὶ διαλεγόμενα παραμένουν εἰς τὸ ὀρθόδοξον κοινὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄγνωστα, πρῶτον μὲν διότι τὰ κείμενα τῶν Διαλόγων τούτων δημοσιεύονται μόνον εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν καὶ δεύτερον μετὰ ἀπόδοτον ἐτῶν, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν θεωροῦμεν ἀναγκαῖον, ὅπως παραθέσωμεν κατωτέρω τοῦλάχιστον περιλήψεις τῶν γενομένων ἐν τῷ Διαλόγῳ τούτῳ κυρίων εἰσηγήσεων (τριῶν ὀρθοδόξων καὶ τριῶν εὐαγγελικῶν), καθ' ἣν σειρὰν αὐταὶ ἀπηγγέλθησαν. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ δυνηθῇ ἐλπίζομεν ὁ ἐνδιαφερόμενος ὀρθόδοξος ἀναγνώστης νὰ λάβῃ μίαν ἔστω καὶ ἀμυδρὰν εἰκόνα τῶν κατὰ τὸν Διάλογον λεχθέντων καὶ ἐκφρασθέντων ἀπόψεων, καὶ νὰ συμμετάσχῃ οὕτω ἐπὶ τὸ ἐνεργότερον εἰς τὰς διεκκλησιαστικὰς σχέσεις τῆς ὀρθοδόξου αὐτοῦ ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν. Ἐν κατακλειδί παραθέτομεν τὸ κείμενον τοῦ μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Διαλόγου ἐν Hohenward ἐκδοθέντος Κοινοῦ Ἀνακαινωθέντος, ὅπερ καὶ συνοψίζει τὰ τῆς Συναντήσεως.

(Συνεχίζεται)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΠΑΣΔΕΚΗΣ, Δρ. Θ.

Στιγμιότυπο ἀπὸ τὴν ἐπίσημη Δοξολογία στὸν Καθεδρικό Ἱερό Ναό Ἀθηνῶν

εἶσθε ὁ δήμαρχος τῶν Ἀθηναίων. Καὶ ἐπειδὴ ἔχετε συνείδησιν τοῦ χρέους σας, βλέπομεν μὲ συμπάθειαν τὴν προσπάθειάν σας, διότι τὸ ἔργον σας δὲν εἶναι ἀπλῶς δύσκολον νὰ ὑλοποιηθῇ, ἀλλὰ πραγματικὸς ἀθλός, ἐὰν κατορθωθῇ.

Ἐρχόμενοι ἐξ Ἁγίου Ὄρους, ὅπου ὁ τόπος τῆς ἐκλογῆς καὶ ἐγκαταβιώσεώς μας, γνωρίζομεν ὅτι ὑπάρχει πνεῦμα τὸ ὁποῖον πολίξει τὰς ἐρήμους καὶ ὑπάρχει ἄλλο τὸ ὁποῖον κάμνει ἀκατοικήτους τὰς πόλεις. Ὑπάρχει ἡσυχία — ἀφορμὴ ἀληθοῦς ἐπικοινωνίας, καὶ συνωσιτισμός — αἰτία μοναξιάς.

Ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖτε νὰ βοηθήσετε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ζήσουν, — θέλετε νὰ λύσετε προβλήματα ἀνθρώπινα, ἐπιδιώκετε τὴν συμφιλίωσιν καὶ ἀγαπᾶτε τὴν ἐλευθερίαν — καὶ ἔχει νὰ σᾶς πῆ ἡ πολιτεία τῆς παγκοσμίου πρωτευούσης τῶν Ἑλλήνων, ὅπου ὑπὲρ τὰ χίλια ἔτη, χωρὶς διακοπὴν, γενεαὶ ἀνθρώπων συν-

ασκοῦνται ἀδελφικῶς, προερχόμενοι ἀπὸ ἄλλας τὰς ὀρθόδοξους χώρας· ὅπου ὁ σεβασμὸς τῆς ἰδιαιτερότητος τοῦ προσώπου καὶ ἡ ἐνότης τῆς λειτουργικῆς κοινότητος ἔχουν μνημειωθῆ εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν κτισμάτων καὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ὅλου χώρου· ὅπου ὅλοι μποροῦν νὰ συζοῦν καὶ νὰ καταλήγουν ἀυθορμήτως εἰς τὴν ἐκ θάθους δοξολογίαν. Ὁ καθεὶς εὐρίσκει τὸν ρυθμὸν τῆς ζωῆς του καὶ ἡ παρουσία ὅλων ἀποτελεῖ εὐλογίαν διὰ τὸν καθένα.

Γνωρίζετε καλῶς πόσον ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ καὶ ἔχει ὡς προϋπόθεσιν αὐτὴν τὴν ἐν κοινωνίᾳ ἀγάπης ζωὴν, διὰ νὰ εὕρῃ τὸν ἄγνωστον ἐαυτὸν του καὶ νὰ ἀξιοποιήσῃ τὸν κεκρυμμένον του δυναμισμὸν πρὸς ὄφελος ὅλων.

Ὅταν ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὠμίλησεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὸν ἄγνωστον Θεόν, μία νέα περίοδος, ἀξιοποιούσα τὸν κόπον τῆς μακραίωνος ἐλληνι-

κῆς ἀναζητήσεως, ἐνεκαινιάσθη. Εἶθε καὶ ἡ Θεοτόκος, διὰ τῆς ἀγίας εἰκόνας της, νὰ διημιλήσῃ εἰς τὴν καρδίαν τῶν σημερινῶν Ἀθηναίων διὰ τὸν ἄγνωστον πλοῦτον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὥστε νὰ ἀνακαινισθῇ ἡ ὑπαρξίς μας, ιεροφρομένη ἀπὸ τὰ ἀείζωα νάματα τῆς Παραδόσεώς μας.

Σεῖς, ὡς Δήμαρχος, προΐστασθε τῆς ἐκκλησίας τοῦ δήμου. Γνωρίσατε τὴν Ὁρθοδοξίαν κατὰ δάθος καὶ θὰ ἐκκλησιάζετε ὄντως τοὺς Ἀθηναίους».

Τὴν ἐπομένη, Τρίτη 10) 11, ἡ Ἱερά Κοινότης ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τὸν Π ρ ό ε δ ρ ο τ ῆ ς Β ο υ λ ῆ ς κ. Ἰωάννη Ἀλευρά, παρουσία τῶν Ἀντιπροέδρων κ.κ. Μιχαὴλ Στεφανίδη καὶ Παναγιώτῃ Κρητικῷ καὶ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα κ. Κωνσταντίνου Μπέη. Ἐκ μέρους τῆς Ἱ. Κοινότητος προσφώνησε τὸν κ. Ἀλευρά ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Παντοκράτορος, ἰ ε ρ ο μ. Σ ε ρ α φ ε ἰ μ.

Στὴ συνέχεια, οἱ Πατέρες, συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Δωδώνης κ. Χρυσόστομο καὶ τὸν Πολιτικὸ Διοικητὴ τοῦ Ἁγίου Ὁρους κ. Ἀπ. Γλαβίνα, ἐπισκέφθηκαν τὴν Ἐ ν ω σ ῆ Σ υ ν τ α κ τ ῶ ν Ἡ μ ε ρ ῆ σ ῖ ο ν Ἐ φ η μ ε ρ ῖ δ ω ν Ἀ θ η ν ῶ ν καὶ εἶχαν συνάντησιν μετὰ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ καὶ τῶν Πειθαρχικῶν Συμβουλίων τῆς Ἐνώσεως. «Ἡ ἐλληνηκὴ δημοσιογραφία, εἶπε στὴν προσφώνησή του ὁ Πρόεδρος τῆς ΕΣΗΕΑ κ. Β. Κ ο ρ α χ ά η ς, μετὰ εὐγνωμοσύνη ὑποδέχεται τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν Κιβωτὸ τῶν ἐλληνορθόδοξων παραδόσεων καὶ μαζί ἐλπίδα καὶ στήριγμα πνευματικῆς υγείας στὸ σύγχρονο κόσμον. Ἡ οἰκουμένη τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας ἀποτελεῖ τὸ μήνυμα γιὰ τὴν κοινὴ πορεία τῶν λαῶν στὴ σημερινὴ κρίσιμη ἐποχὴ».

«Ἡ Ἱερά Σύναξις, εἶπε στὴν ἀντιφώνησή του ὁ π α ν. Π ρ ω τ ε π ῖ σ τ ἄ τ η ς, μετὰ πολλὴν χαρὰν ἐδέχθη τὴν φιλόφρονα πρόσκλησιν τῆς Ὑμετέρας Ἐνώσεως Συντακτῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων Ἀθηνῶν. Γνωρίζομεν καλῶς τὸ ὕψος τῆς προσφορᾶς καὶ τὸν θαυμὸν τῆς σπουδαιότητος τοῦ Τύπου πρὸς τὸν σύγχρονον κουρασμένον ἄνθρωπον. Ἔργον δύσκολον καὶ ἐπίπονον, ἀλλὰ καὶ εὐχάριστον, διότι προσφέρει πολλά. Εἰς τὸ πεδῖον αὐτὸ καλούμεθα, καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὴν σκοπιὰν τοῦ Ἁθῶ ὅπου ἡ Παναγία μᾶς ἔταξε, καὶ σεῖς ἀγωνιζόμενοι εἰς τὴν σκληρὰν πραγματικότητά του κόσμου ποὺ ζῆτε, νὰ ἀγωνισθῶμε διὰ τὴν ἀναστολήν τοῦ κακοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς ὑποβαθμίσεως τοῦ λαοῦ μας».

Κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς δεξιώσεως ποὺ ἐπακολούθησε, συμφωνήθηκε ἀφενδὸς μὲν ἀντιπροσωπεῖα τῆς

ΕΣΗΕΑ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ Ἁγιον Ὄρος, ἀφετέρου δὲ νὰ διοργανωθῇ ἀπὸ τὴν ΕΣΗΕΑ μετὰ τὴν συμπάρασιν τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος συμπόσιον μετὰ θέματα τὰ καμῆλια τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας καὶ τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει.

Τετραμελὴς ἀ ν τ ῖ π ρ ο σ ω π ε ἰ α, ἀποτελούμενη ἀπὸ τὸν π α ν. Π ρ ω τ ε π ῖ σ τ ἄ τ η καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Ἱερῶν Μονῶν Κουτλουμουσίου, Σίμωνος Πέτρας καὶ Σταυρονικήτα, καὶ συνοδευομένη ἀπὸ τὸν Θεοφ. Ἐπίσκοπο Δωδώνης κ. Χρυσόστομο, ἐπισκέφθηκε τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας μέρας στὴν Πολιτεία τὸν τ έ ω ς Π ρ ό ε δ ρ ο τ ῆ ς Δ η μ ο κ ρ α τ ῖ α ς κ. Κ ω ν σ τ α ν τ ῖ ν ο Κ α ρ α μ α ν λ ῆ. Συζήτησαν μαζί του γιὰ τὸ προσκύνημα τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνας καὶ γιὰ τὸ Κέντρο Διαφυλάξεως Ἁγιορειτικῆς Κληρονομίας, ποὺ μετὰ δικῆς του φροντίδα εἶχε συσταθῆ γιὰ τὴ συντήρησιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν μοναστηριακῶν κτισμάτων.

Τὸ πρῶτὸ τῆς Τετάρτης 11) 11 τριμελὴς ἀντιπροσωπεῖα, ὁ Πρωτεπιστάτης καὶ οἱ Ἐπιστάτες Κουτλουμουσίου καὶ Σίμωνος Πέτρας, ἐπισκέφθηκαν τὸν Ὑπουργὸ Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας κ. Ε ὕ ά γ γ ε λ ο Γ ι α ν ν ὀ π ο υ λ ο.

Τὸ μεσημέρι δὴ τῆς Ἱεράς Κοινότητος μαζί μετὰ τὸν Πολιτικὸ Διοικητὴ ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τὸν Π ρ ό ε δ ρ ο τ ῆ ς Δ η μ ο κ ρ α τ ῖ α ς κ. Χ ρ ῆ σ τ ο Σ α ρ τ ζ ε τ ά κ η. Ἐκ μέρους τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τὸν προσφώνησε ὁ Πρωτεπιστάτης, ὁ ὁποῖος καὶ τοῦ προσέφερε σύγχρονον ἀντίγραφο τῆς Ἱερᾶς Θεομητορικῆς Εἰκόνας ὡς εὐλογία.

Τὸ ἀπόγευμα μετέβησαν στὸ Ἱ α τ ρ ῖ κ ὀ Κ έ ν τ ρ ο Ἀ θ η ν ῶ ν, ὅπου ἔγιναν δεκτοὶ ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, τὸ ἱατρικὸ καὶ νοσηλευτικὸ προσωπικόν.

Τὸ πρῶτὸ τῆς Πέμπτης 12) 11, ἐπισκέφθηκαν στὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν τὸν Ἀναπληρωτὴ Ὑπουργὸ κ. Γ. Κ α ψ ῆ. Προσφώνησε ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Γρηγορίου ἰ ε ρ ο μ. Ἰ γ ν ά τ ι ο ς. Μετὰ τὴν ἀντιφώνησιν τοῦ Ὑπουργοῦ, ὁ π α ν. Π ρ ω τ ε π ῖ σ τ ἄ τ η τ οῦ ἐπέδωκε σύγχρονον ἀντίγραφο τῆς Ἱερᾶς Εἰκόνας.

Τὴ Δευτέρα 16) 11 στὶς 11 π.μ. οἱ Ἁγιορειτῆ Πατέρες ἐπισκέφθηκαν τὸν Π ρ ω θ υ π ο υ ρ γ ὀ κ. Ἀ ν δ ρ έ α Π α π α ν δ ρ έ ο υ στὸ Μέγαρον Μαξίμου. Προσφώνησε ὁ π α ν. Π ρ ω τ ε π ῖ σ τ ἄ τ η ς, ὁ ὁποῖος εἶπε μεταξὺ ἄλλων τὰ ἐξῆς:

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΚΙΑΡΗΣ

Πρωτοσύγκελλος Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ ΩΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΗΣ ΤΩΝ ΓΡΑΦΩΝ (*)

5. Ἡ τροφή τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν Ἀνάσταση.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς περιγράφοντας μιὰ ἐμφάνιση τοῦ Χριστοῦ στοὺς Μαθητὰς Του λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ ὅτι εἶναι Αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶπε: «ἔχετε τι θρώσιμον ἐνθάδε; οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου, καὶ λαβῶν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν» (Λουκ. κδ' 41-43). Ἐρμηνεύοντας ὁ ἅγιος λέγει ὅτι ἐτράφη τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν Ἀνάσταση ὄχι γιατί εἶχε τὴν ἀνάγκη τροφῆς, «ἀλλ' ἵνα πιστώσῃται τὴν οἰκείαν ἀνάστασιν» καὶ ὅτι εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ σῶμα ποὺ ἔτρωγε μαζί τους πρὸ τοῦ πάθους. Ἀνάλωσε δὲ τὴν τροφή «οὐ κατὰ τὴν τῶν θνητῶν σωμάτων φύσιν, ἀλλὰ κατὰ θεϊαν ἐνέργειαν», διότι ἦταν μὲν τὸ ἴδιο σῶμα, ἀλλὰ μετὰ τὴν Ἀνάσταση ἦταν πνευματικόν. Ἀνάλωσε τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ τὴν τροφή, ὅπως ἀναλύσει ἢ φωτιά τὸ κερὶ. Ὑπάρχει ὁμως μιὰ διαφορά. Ἡ ὕλική φωτιά χρειάζεται καύσιμη ὕλη γιὰ νὰ συντηρῆται, ἐνῶ «τὰ ἀθάνατα σῶματα τροφῆς οὐ δεῖται πρὸς τὸ συνίστασθαι»³⁸.

Τὸ ὅτι ὁ Χριστὸς ἔφαγε «ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου» αὐτὸ εἶναι σύμβολο «τοῦ κατ' αὐτὸν μυστηρίου». Ἡ φύση μας, μετὰ τὴν ἁμαρτία, ἔμοιαζε μὲ τὸ ψάρι ποὺ κολυμβοῦσε στὴν ὑγρότητα τοῦ ἐνεδόνου καὶ ἐμπαθοῦς βίου. Αὐτὴν τὴν φύση προσέλαβε ὁ Χριστὸς καὶ ἔνωσε μὲ τὴν θεότητα καθ' ὑπόστασιν «καὶ τῷ θείῳ καὶ ἀπροσίτῳ πυρὶ τῆς αὐτοῦ θεότητος ἐκκαθάρας πάσης ἐμπαθοῦς διαθέσεως, ὁμόθεον αὐτὴν καὶ ὅσον διάπυρον ἀπετέλεσεν»³⁹. Καὶ ὁ Χριστὸς δὲν θεοποίησε μόνον τὴν ἀνθρώπινη φύση, ἀλλὰ καὶ κάθε ἓνα ἄνθρωπο ποὺ ἐνώνεται μαζί Του. Ἐπίσης ἡ φύση μας μοιάζει μὲ κηρύθρα. Γιατί, ὅπως ἡ κηρύθρα ἔχει μέσα της τὸ μέλι, ἔτσι καὶ ὁ κάθε ἓνας μας ἔχει μέσα στοῦ σῶμα τὸ ὁποῖο μοιάζει μὲ τὸ κερὶ «τὸ λογικὸν χρῆμα». Τέτοιοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πιστεύουν στὸν Χριστό. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ πίστις δὲν εἶναι ἀφηρημένη κατάστασις, ἀπλὴ παραδοχὴ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κοινωνία καὶ ἐνότητα μὲ τὸν Χριστό, γι' αὐτὸ ὁ πιστεύων στὸν Χριστό, ὅπως ἡ κηρύθρα ἔχει μέσα της τὸ μέλι, ἔτσι, «τὴν τοῦ θεοῦ Πνεύματος χάριν ἐναπο-

κειμένην ἔχει τῆ τε ψυχῇ καὶ τῷ σώματι»⁴⁰. Τρώγει ὁ Χριστὸς γιατί εὐχαρίστως καθιστᾶ τροφή του τὴν σωτηρία κάθε ἐνὸς ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ πιστεύουν εἰς Αὐτόν. Δὲν λαμβάνει μόνος Του, ἀλλὰ ἡ τροφή προσφέρεται ἀπὸ τοὺς Μαθητὰς. Διότι «οἱ μαθηταὶ τοὺς πιστεύσαντας αὐτῷ προσάγουσι μόνους τῶν ἀπίστων χωρίσαντες»⁴¹.

6. Ἡ Θεοτόκος τύπος ἡσυχαστοῦ.

Ἡ εἴσοδος τῆς Παναγίας στὰ ἅγια τῶν ἁγίων δὲν περιγράφεται βέβαια στὶς Γραφές, ἀλλὰ εἶναι ἐντεταγμένη ὀργανικὰ μέσα στὴν Ὁρθόδοξη Παράδοσις. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀποδεχθῆ ὅλη αὐτὴν τὴν διδασκαλία περὶ τῆς εἰσόδου τῆς Θεοτόκου στὸ Ναὸ καὶ μάλιστα ἔχει καὶ σχετικὴ ἑορτή. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς παραλαμβάνει αὐτὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴ διδασκαλία καὶ τὴν ἀναλύει θεολογικὰ. Ἡ ὁμιλία τοῦ ἁγίου «εἰς τὴν πρὸς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἴσοδον καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς θεοειδῆ βίον τῆς πανυπεράγνου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας» εἶναι ἀξιολογοτάτη. Τολμῶ νὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι εἶναι ἀπὸ τίς χαρακτηριστικότερες ὁμιλίες του. Πιστεύω ὅτι ἡ μελέτη αὐτῆς τῆς ὁμιλίας καὶ ἡ ὀρθόδοξη κατανόησί της μπορεῖ νὰ προσφέρῃ οὐσιαστικὴ βοήθεια στὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ. Δὲν νοεῖται ὀρθόδοξος Θεολόγος ποὺ νὰ μὴ διαβάσῃ καὶ νὰ μὴ γνωρίσῃ αὐτὴ τὴν ὁμιλία.

Δὲν πρόκειται νὰ κάνω ἀνάλυση ὅλου τοῦ περιεχομένου της. Προτρέπω τὸν ἀναγνώστη τῆς μικρᾶς αὐτῆς ἐργασίας νὰ βρῆ καὶ νὰ μελετήσῃ αὐτὴν τὴν θεολογικὴ καὶ θαυμασιὰ ὁμιλία τοῦ ἁγίου. Ἐγὼ στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ἤθελα νὰ στραφῶ καὶ νὰ παρουσιάσω τὴν Θεοτόκο ὡς τύπο ἡσυχαστοῦ, ὅπως τὴν περιγράφει ὁ ἅγιος. Ὅντας ὁ ἴδιος ἡσυχαστῆς βλέπει ἡσυχαστικὰ καὶ τὴν Θεοτόκο.

Σὲ πολλὰ σημεῖα τῆς ὁμιλίας τονίζεται τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Θεοτόκος στὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἀπέκτησε κοινωνία μὲ τὸν ἅγιο Τριαδικὸ Θεό. Ἄς ἐπιτραπῆ νὰ ὑπενθυμίσω τρία χωρῖα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου.

Τὸ πρῶτο ἀναφέρεται στὴν ζωὴ τῆς Θεοτόκου μέσα στὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Ἡ Θεοτόκος στὸ Ναὸ ζοῦσε σὺν σὲ Παράδεισο. «Ἐξῆ τοίνυν ἄσκειον, ἀπεριμέριμνον,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 168 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 τεύχους.

38. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 10, σελ. 32.

39. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 10, σελ. 32-34.

40. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 10, σελ. 34.

ἀπραγμάτευτον ἀνούσα βίον, λύπης ἄμοιρον, παθῶν ἀγενῶν ἀμέτοχον, ἡδονῆς ταύτης τῆς οὐκ ἄνευ ὀδύνης ἀνώτερον, Θεῶ ζῶσα μόνῳ, Θεῶ βλεπομένη μόνῳ, Θεῶ τρεφομένη, Θεῶ τηρουμένη μόνῳ, δι' αὐτῆς σκηνώσειν ἐν ἡμῖν μέλλοντι, πάντως δὲ καὶ αὕτη Θεὸν μόνον ὀρώσα, Θεὸν ποιουμένη τρυφήν οἰκείαν, Θεῶ διηνεκῶς προσανέχουσα»⁴².

Τὸ δεύτερο χωρίο εἶναι ἀκόμη ἐκφραστικώτερο, γιὰτι παρουσιάζει ἀκριβῶς τὸν τρόπο αὐτὸ τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τῆς Θεοτόκου. Ἐφοῦ ἡ Θεοτόκος ἀπηλλάγη ἀπὸ κάθε ὑλικὸ δεσμὸ καὶ ἀφοῦ ἐξετίναξε καὶ τὴν σχέση τῆς συμπαθείας πρὸς τὸ σῶμα, «συνῆψε τὸν νοῦν τῆ πρὸς ἑαυτὸν στροφῆ καὶ προσοχῆ καὶ τῆ ἀδιαλείπτῳ θείᾳ προσευχῆ. Καὶ δι' αὐτῆς ἑαυτῆς ὅλη γενομένη καὶ τοῦ πολυμόρφου συρφετοῦ τῶν λογισμῶν καὶ ἀπλῶς παντοῦ εἶδους ὑπεράνω καταστάσα, καινήν καὶ ἀπόρρητον ὁδὸν εἰς οὐρανοὺς ἐδείματο, τὴν, ἐν' οὕτως εἶπω, νοητὴν σιγῆν. Καὶ ταύτη προσέχουσα τὸν νοῦν, πάντων ὑπερίπταται κτιστῶν, καὶ κρεῖττον ἢ κατὰ Μωϋσῆν δόξαν ὁρᾷ Θεοῦ καὶ θείαν ἐποπτεύει χάριν...»⁴³. Ἡ Θεοτόκος μέσα στὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἡσυχολεῖτο μὲ τὴν νοερά προσευχῆ καὶ ἔφθασε ἔτσι στὴν νοητὴ σιγῆ. Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο εἶδε τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ καλύτερα ἀπὸ τὸν Μωϋσῆ. Ἐφθασε δηλαδὴ στὴν θεωρία τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ἔραση τοῦ Θεοῦ εἶναι ἔνωση μὲ τὸν Θεό, γι' αὐτὸ ἡ Θεοτόκος καὶ πρὶν συλλάβῃ τὸν Χριστό, ἐνώθηκε μὲ τὸν Τριαδικὸ Θεό.

Τὸ τρίτο χωρίο εἶναι συγγενὲς μὲ τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ παρουσιάζει καθαρότερα αὐτὴν τὴν ἡσυχαστικὴ ζωὴ τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν θεωρία τοῦ Θεοῦ ποὺ εἶχε. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἐκθέτει καὶ τὸν τρόπο ἀποκτήσεως τῆς πραγματικῆς θεολογίας. Στὴν ἀρχὴ λέγει ὅτι ἄλλο εἶναι τὸ νὰ ὀμιλῆ κανεὶς περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλο νὰ συναντᾷ τὸν ἴδιον τὸν Θεό. Διότι τὸ νὰ ὀμιλῆ κανεὶς γιὰ τὸν Θεό χρειάζεται νὰ ἔχη λόγο, ἔσως καὶ τέχνη καὶ ἀκόμη χρειάζονται συλλογισμοὶ καὶ κοσμικὰ παραδείγματα ποὺ προσφέρουν οἱ αἰσθήσεις. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο μποροῦν καὶ πολλοὶ σοφοὶ τοῦ κόσμου αὐτοῦ νὰ ὀμιλοῦν γιὰ τὸν Θεό καὶ ἄνθρωποι ἀκόμη ποὺ δὲν ἔχουν ὑποστῆ τὴν κάθαρση. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἐνωθῆ κανεὶς μὲ τὸν Θεό εἶναι ἀδύνατον μὲ τὸν τρόπο τῶν συλλογισμῶν καὶ τῶν παραδειγμάτων ποὺ προσφέρουν οἱ σωματικὲς αἰσθήσεις. Δὲν ἀποκτᾶται ἡ κοινωνία μὲ τὸν

Θεό «εἰ μὴ πρὸς τῆ καθάρσει καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἔξω, μᾶλλον δὲ ὑπεράνω γενοίμεθα, καταλιπόντες μὲν πᾶν ὅ,τι τῶν αἰσθητῶν μετὰ τῆς αἰσθήσεως, ὑπεραρθέντες δὲ λογισμῶν καὶ συλλογισμῶν καὶ γνώσεως πάσης καὶ τῆς διανοίας αὐτῆς, ὅλοι δὲ γεγόμενοι τῆς κατ' αἴσθησιν νοεράν ἐνεργείας, ἣν θείαν αἴσθησιν ὁ Σολομῶν προσέειπε»⁴⁴. Ὅταν κανεὶς ὑπερυψωθῆ ἀπὸ τοὺς συλλογισμοὺς καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν διάνοια, τότε μπορεῖ νὰ ἐνωθῆ μὲ τὸν Θεό.

Ἡ Θεοτόκος αὐτὸν τὸν δρόμο διάλεξε γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ κοινωνία μὲ τὸν Θεό. Ἀκολούθησε τὴν ἀγωγή τῆς ἡσυχίας. Ἡ νοερά ἡσυχία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ στάση τοῦ νοῦ καὶ τοῦ κόσμου. Τὴν ἔνωση μὲ τὸν Θεό καὶ τὴν γνώση Αὐτοῦ «ἡ παρθένος ζητοῦσα... τὴν ἱεράν ἡσυχίαν εὐρίσκει χειραγωγόν» ἡσυχίαν τὴν νοῦ καὶ κόσμου στάσιν, τὴν λήθην τῶν κάτω, τὴν μύησιν τῶν ἄνω, τὴν τῶν νοημάτων ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀπόθεσιν». Αὐτὴ ἡ ἡσυχία εἶναι ἐπίδαση τῆς ἀληθινῆς θεωρίας, ἡ ὁποία θεωρία εἶναι «μόνη δείγμα τῆς ὡς ἀληθῶς εὐεκτούσης ψυχῆς». Ἡ ἀρετὴ εἶναι φάρμακο γιὰ τὶς ἀσθένειες τῆς ψυχῆς καὶ γιὰ τὰ πάθη, ἐνῶ ἡ θεωρία εἶναι καρπὸς τῆς ὑγιοῦς ψυχῆς. Διὰ τῆς θεωρίας θεοποιεῖται ὁ ἄνθρωπος. Δὲν θεοποιεῖται «τῆς ἀπὸ τῶν λόγων ἢ τῆς τῶν ὀρωμένων στοχαστικῆς ἀναλογίας... ἀλλὰ τῆς ἀπὸ τῆς καθ' ἡσυχίαν ἀγωγῆς»⁴⁵. Αὐτὴν τὴν ἡσυχία καὶ τὴν θεωρία τοῦ Θεοῦ ἐπέτυχε ἡ Παναγία στὸ Ναό, καὶ ἀπέκτησε τὴν κοινωνία μὲ τὸν Τριαδικὸ Θεό. Καὶ ὅποιος θέλει νὰ ἐπιτύχῃ αὐτὴν τὴν θεωρία, ποὺ εἶναι ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν τρόπο ζωῆς τῆς Θεοτόκου. Ὁ μοναδικὸς τρόπος εἶναι ἡ ἀγωγή τῆς ἡσυχίας.

Νομίζω καὶ στὸ παράδειγμα αὐτὸ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὑποδεικνύει τὸν ὀρθὸ δρόμο τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, ἀλλὰ διαγράφει καὶ τὸν τρόπο ἐρμηνείας τῶν Γραφῶν καὶ γενικὰ ὅλων τῶν θεμάτων τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Ὁ ἅγιος ἦταν ἡσυχαστής. Ζοῦσε μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν ποὺ περιγράφει. Ἔτσι ἔφθασε στὴν θεωρία τοῦ Θεοῦ. Ἐν δόξῃ ἀξιώθηκε νὰ δῆ καὶ τὴν Παναγία, καὶ πληροφορήθηκε αὐτὴν τὴν ἐνδοξὴ ζωὴ τῆς. Γι' αὐτὸ μᾶς τὴν περιγράφει μὲ πολὺ θάρρος καὶ αξιοθαύμαστη βεβαιότητα.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΓΕΡΟΘΕΟΣ Σ. ΒΛΑΧΟΣ
Ἱεροκήρυξ

41. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 10, σελ. 34.

42. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 11, σελ. 322.

43. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 11, σελ. 338.

44. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 11, σελ. 326-328.

45. Ἐνθ' ἄνωτ., τόμος 11, σελ. 328.

« Η ΑΝΑΠΑΥΣΗ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΣΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ »

(Τὸ Μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος)

Ὁ Αἰδес. Πρωτοπρεσβύτερος π. Boris Bobrinskoy εἶναι καθηγητῆς τῆς Δογματικῆς Θεολογίας στὸ Ὁρθόδοξο Θεολογικὸ Ἰνστιτούτο τοῦ Ἁγίου Σεργίου στὸ Παρίσι. Στὶς 6 Μαΐου 1987 ὑπεστήριξε τὴν διδακτορικὴ του διατριβὴ πὺ ἀφοροῦσε ἕνα σύνολο ἐργασιῶν του πάνω στὴν θεολογία περὶ Ἁγίου Πνεύματος καὶ πὺ συνοφίζετο ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἡ ἀνάπαυση τοῦ Πνεύματος στὸν Χριστό». Ἐκθέτουμε κατωτέρω τὶς βασικὲς ἰδέες πὺ διετύπωσε ὁ πρωτοπρεσβύτερος π. Μπομπρίνσκου στὴν εἰσαγωγικὴ ὁμιλία του κατὰ τὴν ὑποστήριξη αὐτῆς τῆς διατριβῆς:

Ἡ θεολογικὴ πορεία ὁλόκληρης τῆς ζωῆς μου ἀφοροῦσε ἕνα βασικότατο θέμα: Τὴν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θεολογικὴ ἔρευνα. Ἡ ἔρευνα αὐτὴ, ἐδῶ καὶ εἴκοσι πέντε χρόνια, ἀπέκτησε ἕνα θεολογικὸ ἄξονα, αὐτὸν πὺ διατυπώνεται στὸν τίτλο τοῦ θέματος τῆς διδακτορικῆς μου διατριβῆς: «Ἡ ἀνάπαυση τοῦ Πνεύματος στὸν Χριστό».

Καθὼς περνοῦσαν τὰ χρόνια, ὅλες αὐτὲς οἱ ἐπιμέρους μελέτες μου ἀποκοῦσαν μιὰ ἐνότητα ἐνόσω ἀναγόντουσαν στὶς περὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα πηγές, στὸ Μυστήριο τοῦ Χριστοῦ «ἐν τῷ Πνεύματι». Ἐδῶ ἀκριβῶς διαφαίνεται καὶ ἡ ὀργανικὴ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας ὡς σώματος τοῦ Χριστοῦ πὺ ζωοποιεῖται ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ ὡς συνέχισης τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Χριστοῦ, πὺ κατὰ τὴν ἐπίγεια ζωὴ του «κατοικεῖτο» ὑπὸ τοῦ Πνεύματος. Ἡ πνευματολογικὴ διάσταση τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ εἶναι πλέον ὁ πυρήνας καὶ τὸ γενικὸ πλαίσιο ὅλης τῆς θεολογικῆς μου σκέψης γύρω ἀπὸ τὰ Μυστήρια, τὴν Ἐκκλησία, τὴν πνευματικὴ ζωὴ, τὴν εἰκόνα.

Τὸ μυστήριο τοῦ Χριστοῦ «ἐν τῷ Πνεύματι» καὶ τοῦ Πνεύματος «ἐν τῷ Χριστῷ» ἔπρεπε ὑποχρεωτικῶς γὰ τὸ παρουσιάσω ξεκινώντας ἀπὸ τὶς Τριαδολογικὲς προτυπώσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐκκεντρίζοντας τὸν θεολογικὸ μου προβληματισμὸ πάνω στὴν Εὐαγγελικὴ καὶ Τριαδολογικὴ ἀποκάλυψη, καταγράφοντας κατόπιν ὁλόκληρη τὴν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος Θεολογία, ὅπως ἐκφράζεται μέσα στὴν πατερικὴ γραμματεία καὶ στὴν λειτουργικὴ καὶ Εὐχαριστιακὴ ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας, καταλήγοντας τέλος στὴν μελέτη παικίλων γενικότερων Τριαδολογικῶν θεμάτων, ἰδιαίτερος δὲ τοῦ ἐπιμάχου θέματος τοῦ Φιλίοκθε.

Ἡ βαθεῖα ἐνότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος διαγράφεται ὑπὸ τὴν μορφή ἐνός τριπτύχου, τὸ ὁποῖο καὶ παρουσιάζω σὲ γενικὲς γραμμὲς:

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.

Μιὰ βασικότατη ἔννοια πὺ πηγάζει ἀπὸ τὰ Εὐαγγέλια (κυρίως ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννην καὶ ἀπὸ τὸν ἐπίλογο τοῦ κατὰ Λουκᾶν), εἶναι ἡ ὑπόσχεση καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ τὸν Χριστό: «Λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον», εἶπε ὁ Ἀναστάς Κύριος ἐμφυσώντας εἰς τοὺς μαθητὰς (Ἰωάν. 20,22). Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι συγχρόνως τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ καὶ οἱ δύο τὸ ἀποστέλλουν στὸν κόσμο μέσα ἀπὸ μιὰ ἀστείρευτη ἀνάβλυση χάριτος καὶ ζωῆς.

Ὁλόκληρη ἡ πρὸ - Νικαϊκὴ καὶ κυρίως ἡ Ἀλεξανδρινὴ καὶ Ρωμαϊκὴ Πατερικὴ παράδοσις ὑπεγράμμισε μὲ ἰδιαίτερη ἔμφαση τὴν βασικὴ αὐτὴ ἔννοια τῆς ἀποστολῆς τοῦ Πνεύματος ἀπὸ τὸν Χριστό. Ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ θεμελιώνει καὶ αἰτιολογεῖ ὅλη τὴν ἱεραποστολικὴ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας (ἐκτεινόμενη μέσα στὸν χρόνο καὶ στὸν χῶρο), ἡ ὁποία συνδέεται ἀδιαρρήκτως μὲ τὸν ἐν Τριάδι Θεόν.

Μερικὲς φορές ὅμως, ἡ κατ' ἀπόλυτον τρόπον ἐμμονὴ ὠρισμένων πάνω στὴν πρώτη αὐτὴ πτυχὴ τοῦ μυστηρίου τοῦ Πνεύματος (τὸ ὅτι δηλαδὴ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι κοινὸ δῶρο τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, κρύβει τὸν κίνδυνο τοῦ γὰ ὀδηγήσει στὴν ἰδέα τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Πνεύματος ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ ἀπὸ τὸν Υἱὸ (Φιλίοκθε). Αὐτὸ παρατηρεῖται στὸν Ὁριγένη ἢ στὸν Ἅγιο Αὐγουστῖνο, ἀκόμα καὶ σὲ μερικὲς ἐκφράσεις τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΕΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΔΙΔΕΙ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ;

Στὸ δεύτερο τμήμα τοῦ Θεολογικοῦ μας τριπτύχου, ἀνακαλύπτουμε τὴν ἀποκαλυπτικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος: προετοιμάζει καὶ ἀναγγέλλει τὴν ἔλευση τοῦ Σαρκωθέντος Λόγου μέσα ἀπὸ τὶς Προφητικὲς γραφές, τονίζει τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ, τὸν πληροῖ, τὸν χρίει καὶ κατοικεῖ «ἐν τῷ Χριστῷ». Ὁ Χριστὸς ὕπακούει στὸ Πνεῦμα (εἶναι τὸ Πνεῦμα, π.χ., πὺ τὸν

ὁδηγεῖ στήν ἔρημο...). Τὰ Εὐαγγέλια πιστοποιοῦν καθάρωτα ὅτι ὁ Ἰησοῦς γεννᾶται, ζῆ, δρᾷ, ἀποθνήσκει καὶ ἀνίσταται «ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι». Τὸ Πνεῦμα δὲν εἶναι μόνο δῶρον τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἀλλὰ καὶ δωρητὴς τοῦ Χριστοῦ μαζί με τὸν Πατέρα.

Ἐνα κάποιον ρεῦμα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Παράδοσης (ἀντιπροσωπευόμενο ἀπὸ τὸν Ἅγιο Εἰρηναῖο, τὴν Συριακὴ καὶ Καππαδοκικὴ παράδοση) ἀνέπτυξε πάρα πολὺ τὸ θέμα αὐτὸ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος μέσα στήν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, μέσα στήν ἱστορία. Στὴν δευτέρη διάσταση τοῦ τριπτύχου εἶναι τὸ Πνεῦμα ποὺ ἀποκαλύπτει τὸν Χριστὸ· τὸν ἀποκαλύπτει μέσα σὲ μιὰ ἐσχατολογικὴ ἐπικαιρότητα, ὅπου ὁ χρόνος καὶ ὁ χώρος δὲν ὑφίστανται, ὅπου στήν εὐχαριστιακὴ πραγματικότητα ἐνώνονται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, τὸ παρελθόν, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον καὶ ὅπου τὸ Πνεῦμα (μαζί με τὸν Πατέρα) εἶναι ὁ Δωρητὴς καὶ ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ Δῶρον, ὁ Καρπὸς τοῦ Πνεύματος, τὸν Ὅποιο τὸ Πνεῦμα φέρνει (ἀπὸ τὰ δάθη τῆς καρδιάς μας ποὺ ἦταν κρυμμένοι) στήν ἐπιφάνεια.

Ἐν τούτοις καὶ αὐτὸ τὸ θέμα τῆς ὑπακοῆς τοῦ Χριστοῦ στὸ Πνεῦμα, δὲν πρέπει νὰ ἀπομονωθεῖ ἀπὸ τὸ γενικὸ πλαίσιο τῶν Εὐαγγελίων καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀποκάλυψης, διότι μιὰ ἀπόλυτος ἐμμονὴ ἐπὶ τῆς ἐννοίας αὐτῆς θὰ ὁδηγήσει στήν ἀκρότητα τῆς ιδέας περὶ υἰοθεσίας. Αὐτὸ ἔγινε ὅταν ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας ἢ ὁ Νεστόριος ὑπερέτονισαν τὸν ρόλο τοῦ Πνεύματος στὸν Ἰησοῦ πρὸς βλάβη τῆς κυριότητος τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου, καὶ ὅταν μίλησαν (κατὰ τρόπον, μάλιστα, ἰδιαίτερα ὀξύ) γιὰ τὴν «ἀνάγκη» ποὺ εἶχε ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὸ Πνεῦμα· μετὰ τὸν τρόπο αὐτὸ ὑπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦ στὸ ἐπίπεδο μιᾶς ὑπέροχης (ἀλλὰ κατὰ πάντα ἀνθρώπινης) ἀγιότητας.

Οἱ κίνδυνοι ὅμως αὐτοὶ ξεπεράστηκαν· ἡ ἐννοία τῆς πλήρους παρουσίας τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ Χριστῷ ἐμφανίζεται ὡς μιὰ βασικὴ πραγματικότητα τῆς χριστιανικῆς Χριστολογίας (ἂν καὶ μερικὲς φορές ὠρισμένοι τὴν ὑποβαθμίζουν), μιὰ πραγματικότητα ποὺ δὲν ὑποβάλλει τὸ Φιλιόκβε ἀλλὰ ἀποτελεῖ μιὰ ὄντο-

λογικὴ θεώρηση τῆς παραμονῆς τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ Ἰησοῦ.

Ἡ πλήρης αὐτὴ παρουσία τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ Χριστῷ μᾶς ὁδηγεῖ στὶς ιδέες, τίς ρίζες τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ, στήν ὄντολογία τῆς σάρκωσης καὶ τῆς σωτηρίας.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ, ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΕΙΝΑΙ Ο ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ.

Φθάνουμε τοιουτοτρόπως στὸ κεντρικὸ τμήμα τοῦ τριπτύχου. Διότι δὲν ἀρκεῖ ἀπλῶς καὶ μόνο νὰ ἀντιπαραθέσουμε αὐτὴν τὴν συναλληλίαν τῆς διπλῆς ἀποστολῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅτι δηλαδὴ εἶναι καὶ δῶρα καὶ δωρητὲς, ὁδηγώντας ἔτσι ὅλους ἐμᾶς πρὸς τὸν Πατέρα.

Ἡ ἐνότης καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ μετὰ τὸν Πατέρα εἶναι τόσο ὁλοκληρωτικὴ καὶ τελεία ὥστε δὲν μποροῦμε νὰ τὴν διαρρήξουμε οὔτε μέσα στὴ θεολογικὴ μας σκέψη, ἔκφραση καὶ θεώρηση οὔτε μέσα στήν προσευχὴ. Μέσα στήν ἔρευνά μου προσπάθησα νὰ τονίσω ὅτι γιὰ νὰ μιλήσει κανεὶς περὶ τοῦ Πνεύματος, χρειάζεται μιὰ ἄλλη γλῶσσα ἀπὸ τὴν παραδεδομένη: Τὴν γλῶσσα τῆς ἐμπειρίας, τοῦ ὁράματος καὶ τῆς ἀγιότητος. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ σιωπὴ περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέσα στήν θεολογικὴ σκέψη· περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ποὺ κρύπτεται πίσω ἀπὸ τὰ δῶρα του, ποὺ ἐνώνεται μετὰ τὴν βαθύτατη ἐσωτερικότητα πρῶτον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔπειτα τῶν πιστῶν.

Μὲ τίς παρατηρήσεις αὐτές, θὰ ἤθελα νὰ ἐπαναλάβω τὴν ιδέα τοῦ Ἰωάννη Ζηζιούλα περὶ «πνευματολογικῆς διάστασης ἐν τῷ Χριστῷ», δηλαδὴ περὶ τοῦ Πνεύματος ποὺ ἔρχεται σὲ σχέση μετὰ τὸ βαθύτατο μυστήριο τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ. Ἐνότης χωρὶς σύγχυση, διάκριση χωρὶς διαίρεση Χριστοῦ μετὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὁδηγηθήκαμε, ἔτσι, πέρα ἀπ' τὰ ὅρια τῆς γλώσσας καὶ τῶν λεπτομερῶν ἐννοιολογικῶν κατηγοριῶν, πέρα ἀπὸ κάθε ἐννοια ἐξάρτησης τοῦ Πνεύματος ἀπ' τὸν Χριστὸ καὶ τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα· ὁδηγηθήκαμε στὶς πόρτες ποὺ φυλάσσονται ἀπὸ τὴν πύρινη ρομφαία τῶν Χερουβὶμ, στὶς πόρτες τοῦ ἀπλησίαστου χώρου τῆς καρδιάς τοῦ Χριστοῦ, ὅπου μόνο τὸ Πνεῦμα μπορεῖ νὰ διεισδύσει καὶ μόνο Αὐτὸ γνωρίζει τὸν χώρο.

Ἐπάρχουν ὠρισμένα Καινοδιαθηκικά χωρία ποὺ, κατὰ τὴν γνώμη μου, ἐκφράζουν μετὰ τὸν καλύτερο τρόπο αὐτὴν τὴν ἀμοιβαίότητα συνύπαρξης τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος καὶ τὰ ὅποια διακηρύσσουν, ταυτοχρόνως τὴν ἀσύγχυτο ἐνότητα τῶν Τριῶν Ὑποστά-

Μιχαὴλ Γαλανοῦ

« Β Ι Ο Ι Α Γ Ι Ω Ν »

Κυκλοφοροῦν ἤδη οἱ 4 πρῶτοι τόμοι ἀπὸ τὸ μνημειῶδες ἔργο τοῦ μεγάλου συγγραφέως. Ἀληθινὸ θησαυρὸς γιὰ κάθε βιβλιοθήκη. Ἐκδόση τρίτη, Ἀποστολικῆς Διακονίας.

σεων: «Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιῶν (1 Κορ. 15,45)· «ὁ δὲ Κύριος τὸ Πνεῦμά ἐστιν» (2 Κορ. 3, 17-18) καὶ συμφώνως μὲ τὸ Ἰωάν. 3,6: «... τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος πνεῦμά ἐστι». Δὲν πρόκειται θεθαίως γιὰ σύγχυση τῶν θείων Προσώπων ἀλλὰ γιὰ συναίσθηση μιᾶς τέτοιας ἐνότητος ποῦ ἡ γλῶσσα μας ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσει.

Χωρὶς νὰ παρεκτραπεί κανεὶς σ' ἓνα παλαιὸ δυϊστικὸ σχῆμα σύγχυσης τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, θὰ πρέπει νὰ διαφυλάξουμε αὐτὴν τὴν βαθύτερη καὶ οὐσιαστικότερη ματιὰ πάνω στὸν Χριστὸ καὶ στὸ Πνεῦμα, στὸν χριόμενον καὶ στὴν Χρῆση, στὸν Χριόμενον καὶ στὸν Χρίοντα· ἓνα βαθύτερο βλέμμα μέχρι τίς ρίζες τῆς ὑπαρξῆς τους καὶ μέχρι τίς πηγές τῆς ἀμοιβαίας ἀποκάλυψής τους.

Ἡ ἔννοια αὐτὴ τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος (τοῦ Ἐνὸς συνοδεύοντος τὸ Ἄλλο μέσα ἀπ' τὴν κοινὴ των ἀπόρροια ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ μέσα στὴν πραγματοποίηση τοῦ σχεδίου τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ γιὰ τὸν κόσμον)· πρέπει νὰ ξαναγίνει ἡ καρδιά τῆς χριστιανικῆς Χριστολογίας. Ἡ ἔννοια αὐτὴ ἐκφράζεται μὲ τίς ποικίλες βιβλικές εἰκόνες τῆς χρίσεως τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα (π.χ. 4,18), τῆς παραμονῆς τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ Ἰησοῦ (Ἰω. 1,33) καὶ τελικῶς, μὲ τὸ θέμα τῆς ἀναπαύσεως τοῦ Πνεύματος στὸν Χριστό».

«Ἡ ΑΝΑΠΑΥΣΙΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ» ΣΤΟΝ ΥΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΥΙΟΥΣ.

Πρῶτος ὁ Ἅγιος Ἰωάννης Δαμασκηνὸς ἐμπνέει σίγουρα ἕναν ἀπὸ τοὺς ὑμνογράφους τῆς Ἀκολουθίας τῆς Πεντηκοστῆς, τὸν Αὐτοκράτορα Λέοντα τὸν Σοφὸ, ὁ ὁποῖος συνέθεσε στὶς ἀρχές τοῦ 10ου αἰῶνος αὐτὸν τὸν ὑπέροχο τριαδολογικὸ ὕμνο: «Δεῦτε λαοί, τὴν Τρισυπόστατον Θεότητα προσκυνήσωμεν», μέσα στὸ ὁποῖο, ἀναπτύσσοντας τὸ θέμα τοῦ Τρισαγίου Ὑμνου, ἀναφέρεται στὸ Ἅγιον Πνεῦμα μὲ τοὺς ἀκόλουθους ὅρους: «Ἅγιος Ἀθάνατος, τὸ Παράκλητον Πνεῦμα, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον καὶ ἐν Υἱῷ ἀναπαυόμενον...».

Στὶς μέρες μας, ὁ μεγάλος Ρουμάνος Ὁρθόδοξος Θεολόγος πρωτοπρεσβύτερος π. Δημήτριος Στανιλοάε, μελέτησε καὶ πάλι τὸ θέμα τῆς «ἀνάπαυσης τοῦ Πνεύματος στὸν Υἱὸ» μὲ βάση τὸ πνευματολογικὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Κύπρου καὶ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμά, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται στὸν Ἅγιο Ἰωάννη Δαμασκηνό.

Γιὰ τὸν πρωτοπρεσβύτερο π. Στανιλοάε ἡ «ἀνάπαυ-

σις τοῦ Πνεύματος στὸν Υἱὸ» εἶναι ἡ ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν αἰώνια ἀκτινοβολία τοῦ Πνεύματος διὰ τοῦ Υἱοῦ: «Ὁ Υἱὸς» γράφει ὁ π. Στανιλοάε, «εἶναι ὁ πνευματικὸς, ζῶν καὶ προσωπικὸς τόπος τῆς ἀνάπαυσης τοῦ Πνεύματος, εἶναι ὁ χώρος ὅπου τὸ Πνεῦμα αἰσθάνεται οἰκειότητα. Ἡ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπόρευσις τοῦ Πνεύματος πραγματοποιεῖται μὲ σκοπὸ τὴν «ἐν τῷ Υἱῷ» ἀνάπαυσή Του. Δὲν μπορούμε νὰ χωρίσουμε τὰ δύο αὐτά. Ἡ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπόρευσις καὶ ἡ μετὰ τὴν οἰκειότητα ἀνάπαυσις στὸν Υἱὸ, συμβαδίζουν». (Ἡ Θεολογία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸν Διάλογο Ἀνατολῆς καὶ Δύσης, ἔκδοσις CENTURION, σ. 197).

Τελειῶν παραθέτοντας τὰ βασικὰ καὶ ἀποφασιστικὰ λόγια τοῦ π. Στανιλοάε: «Στὸν Χριστό, ὡς αἰώνιας προσφιλοῦς κατοικίας τοῦ Πνεύματος, ἀνυψωνόμαστε κι ἐμεῖς σὲ αἰώνιες προσφιλεῖς κατοικίες Του. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ αἰώνια σχέσις Υἱοῦ καὶ Πνεύματος εἶναι ἡ βάση γιὰ τὴν ἀποστολὴ σὲ μᾶς τοῦ Πνεύματος ἀπὸ τὸν Υἱὸ» (Αὐτόθι, σελ. 197-198). Θὰ προσέθετα: Εἶναι ἡ βάση τῆς ἀναπαύσεως τοῦ Πνεύματος σὲ μᾶς, τοὺς υἱούς, ἡ βάση τῆς διὰ τοῦ Πνεύματος μεταμόρφωσής μας σὲ εἰκόνα καὶ ὁμοίωση Χριστοῦ, ἡ βάση τέλος, γιὰ τὴν ἀκτινοβολία καὶ τὸν ἀρωματισμὸ ποῦ τὸ Πνεῦμα σκορπίζει ξεπηδώντας ἀπὸ μέσα μας ὡς φῶς καὶ ζωή.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Χ. ΣΙΜΙΓΙΑΤΟΣ

Πρωτοπρεσβύτερος - Πρωτοσύγκελλος
Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γαλλίας

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Δύο βιβλία τοῦ

Ἀρχιμ. Δημ. Μπεκιάρη, σὲ 6' ἔκδοση:

ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΑΙΝΟΣ

Θεομητορικές ὁμιλίες μὲ πλούσιο ὑμνολογικὸ καὶ πατερικὸ ὕλικό, πολύτιμο βοήθημα τῶν κληρικῶν καὶ ἐντρυφήμα τῶν πιστῶν γιὰ κάθε Θεομητορικὴ ἑορτή.

ΦΥΣΙΣΤΩΣ ΑΛΓΗΔΩΝ

Ἀξιόλογο κείμενο πνευματικῆς οἰκοδομῆς ἀφιερωμένο στὰ σωτήρια καὶ ζωοποιὰ πάθη τοῦ Κυρίου μας.

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο ὁδ. Δραγατσάνου 2 — Πλατ. Κλαυθμῶνος.

Γράψατε: Ἰασιῶν 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 7228.008.

Ο ΙΕΡΟΘΕΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἡλείας (6.12.1892 – 7.3.1903)(*)

»Ὁ ἐπίσκοπος παρέχων πρῶτος αὐτὸς ἐναντὶν παράδειγμα, ὀφείλει, παρακαλῶν ἀλλὰ καὶ ἐπιτάσσων (Τίτ. β' 15), ἐπιεικῆς δεικνύμενος πρὸς τοὺς μεταροῦντας, ἀλλὰ καὶ μετὰ δικαιοσύνης μεταχειριζόμενος τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν του κατὰ τῶν ἀπειθῶντων (Α' Τιμ. ε' 19-21), ὀφείλει νὰ ἀπαιτῆ παρὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ μοναχῶν, νὰ ζῶσι ἀνέγκλητοι, ὡς Θεοῦ οἰκονόμοι, νὰ μὴ εἶναι ἀνόμοιοι, νὰ μὴ εἶναι ὀργίλοι, νὰ μὴ εἶναι πάρονοι, πλῆκται, αἰσχροκερδεῖς, ἀλλὰ νὰ εἶναι φιλόξενοι, φιλόγαθοι, σώφρονες, δίκαιοι, ὄσιοι, ἐγκρατεῖς, νὰ ἐνασχολῶνται δέ, ὅσον τὸν δυνατὸν, εἰς τὴν μελέτην καὶ ἀκρόασιν τῶν θείων λόγων, διὰ νὰ εἶναι ἱκανοὶ καὶ νὰ παρακαλῶσι διὰ τῆς ὑγιαίνουσας διδασκαλίας καὶ νὰ ἐλέγχωσι τοὺς ἀντιλέγοντας (Τίτ. α' 7-9).

...»Τοιοῦτος ὢν πρῶτος αὐτὸς ἐπίσκοπος καὶ τοιοῦτους ἀπαιτῶν τοὺς ὑφ' ἐναντὶν κληρικούς, ὀφείλει ἰδίως νὰ τιμᾷ καὶ νὰ ἀγαπᾷ πάντας τοὺς ἐκπληροῦντας τὰ καθήκοντά των πιστῶς, ὡς συναδέλφους ἐν τῇ αὐτῇ ἱερᾷ διακονίᾳ, διπλασίως δὲ νὰ τιμᾷ τοὺς καλῶς προσεστώτας καὶ κοπιῶντας ἐν τῷ λόγῳ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ (Α' Τιμ. ε' 17). Μεγάλως δὲ πρέπει νὰ προσέχη ὁ ἐπίσκοπος εἰς τὰς χειροτονίας. Πρέπει νὰ φυλάττῃ μετὰ φόβου τὴν τοῦ Παύλου παραγγελίαν λέγοντος, «χειρὰς ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινῶναι ἁμαρτίαις ἄλλοις» (Α' Τιμ. ε' 22)...

...»Ὁ ἐπίσκοπος, ὡς καὶ τὸ ὄνομά του δηλοῖ, ὀφείλει ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς σκοπιᾶς τῆς θέσεώς του, ὡς σκοπὸς ἀνωθεν τειταγμένος, νὰ σκοπῆ εἰς τὸν λαόν, πάσας αὐτοῦ τὰς σκέψεις εἰς αὐτὸν ἀφιερῶν, καὶ κύριον σκοπὸν ἔχων τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ αἰωνίου συμφέροντος τοῦ λαοῦ. Ὁ ἐπίσκοπος πρὸς τὸν λαόν εἶναι ὡς ὁ πατὴρ πρὸς τὰ τέκνα, ὡς ὁ ποιμὴν πρὸς τὸ ποίμνιον, ὡς ὁ γεωργὸς πρὸς τὸ γεώργιον, ὡς ὁ νοσοκόμος πρὸς τὸν νοσηλευόμενον, ὡς ὁ διδάσκαλος πρὸς τὸν διδασκόμενον, ὡς ὁ τροφοδότης πρὸς τὸν τροφοδοτούμενον. «Ὅλαι αὐταὶ αἱ σχέσεις ἀναφέρονται πολλαχοῦ τῆς ἁγίας Γραφῆς...

...» Ἀληθῶς εἶναι δυσχερῆ τὰ καθήκοντα καὶ

εἶναι βαρεῖαι αἱ ἐνθῆναι τοῦ ἐπισκόπου. Στρέφων δὲ ἐγὼ πρὸς ἐμᾶντὸν βλέπω μὲν ὅτι ἔχω καλὴν τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ δὲν βλέπω καὶ τὰς δυνάμεις μου ἐπαρκούσας, ὅπως ἀνταποκριθῶ εἰς τὸ ὕψος τῆς διακονίας καὶ εἰς τὰς προσδοκίας, τὰς ὁποίας δικαιούται νὰ ἀποδέχεται ἐξ ἐμοῦ ὁ λαὸς τῶν Πατρῶν καὶ Ἡλείας. Διαπύρως ἐπιθυμῶ νὰ εἶχον τὰς δυνάμεις μου ἐξισουμένας πρὸς τὴν πρόθεσίν μου...»⁸.

Μετὰ τὴν ἐπίσημον ἐνθρόνισίν του ὁ Ἱεροθεὸς ἐπεδόθη μετὰ θείου ζήλου εἰς τὴν διαποίμανσιν τοῦ λαοῦ τῆς θεοσώστου ἐπαρχίας του, ἐπιδείξας ἐξ ἀρχῆς ἐξαιρετα πνευματικὰ χαρίσματα καὶ σπανίας ποιμαντορικὰς καὶ διοικητικὰς ἱκανότητας, συνδεδεμένας μὲ ἀγιότητα βίου καὶ πίστεως, μὲ ἦθος ἄριστον καὶ μὲ πατρικὴν πρὸς τὸ προσφιλὲς ποίμνιόν του στοργὴν καὶ ἀγάπην.

Τὴν 17ην Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἡμέραν Σάββατον, ὁ Ἱεροθεὸς ἐπεσκέφθη, τὸ πρῶτον, καὶ τὸ εἰς Πύργον τῆς Ἡλείας ποίμνιόν του, τὸ ὁποῖον, ὅπως καὶ τὸ τῶν Πατρῶν, τὸν ὑπεδέχθη μὲ ἄκρατον ἐνθουσιασμόν. Μετὰ ἀπὸ προσφώνησιν τοῦ Δημάρχου τῆς πόλεως, κατηρθύνθη πρὸς τὸν κεντρικὸν ναόν, ὅπου ἀπηύθυνε χαιρετισμὸν καὶ ὠμίλησε πρὸς τὸν ἐκεῖ κλῆρον καὶ λαόν, ἀναπτύξας τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν δύναμιν τῆς χριστιανικῆς εἰρήνης, ἐνῶ ὠμίλησε ἐνώπιον πυκνοτάτου ἐκκλησιάσματος. Καὶ ὁ λαὸς τοῦ Πύργου, ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ γνωριμίας μὲ τὸν ἀρχιεπίσκοπον, εἶχε ἀμέσως πεισθῆ ὅτι ὁ νέος ποιμενάρχης ἦτο ἀντάξιός τῆς προτρεξιάσης αὐτοῦ ἀγαθῆς φήμης.

* * *

Ὁ Ἱεροθεὸς Μητρόπουλος, ὡς ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἡλείας ἐπετέλεσεν ἔργον πλούσιον καὶ δημιουργικόν, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάμνησις παραμένει μέχρι σήμερον ἔναυλος εἰς Πάτρας.

Ὡς πρῶτον του μέλημα ἔταξε τὴν μετὰ ἰδιαίτερας προσοχῆς ἐπιλογὴν τῶν πρὸς ἱερατεῖαν ὑποψηφίων καὶ τὴν ἐπιμόρφωσιν αὐτῶν «ἀποβλέψας ὅχι εἰς τὴν γραμματικὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν οὐσιαστικὴν, εἰς τὴν κατὰ Χριστὸν δηλ. τοιαύτην, ἣν σκιαγραφῶσιν ἄφ'

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 199 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5 τεύχους.

8. Περιοδ. «Ἀγάπη», φ. 6/7.2.1893.

ένος μὲν αἱ ἐγκύκλιοι αὐτοῦ, ἀφ' ἐτέρου δὲ αἱ ὑπ' αὐτοῦ διδόμεναι, κατὰ τὰ ἱερατικά συνέδρια, ὑποθήκαι»⁹. Τὸ τοῦ Κλήρου πρόβλημα ἐξετιμήθη ὡς τὸ πλέον σοβαρὸν ὑπὸ τοῦ Ἱεροθέου, ἀπὸ δὲ τὴν ἐπίλυσιν τούτου, κατὰ τὴν προσωπικὴν του ἀντίληψιν, ἔπρεπε νὰ ἀρχίσῃ ἡ ἀνόρθωσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῆς ἐπαρχίας του. Γράφει χαρακτηριστικῶς εἰς τὴν ἀπὸ 28.6.1893 σχετικὴν ἐγκύκλιόν του: «Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐπάτησα τὸ ἔδαφος τοῦτο τῆς κληρωθείσης μοι ποιμαντορίας, σπουδαίως ἀπασχολεῖ τὴν ἐμὴν διάνοιαν τὸ ζήτημα τῆς βελτιώσεως τοῦ τῆς δικαιοδοσίας μου κλήρου, ζωηρότερον δὲ καθ' ἑκάστην παρίσταται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, μετὰ τὴν ἔν τισι δῆμοις περιοδεῖαν μου, καθ' ἣν ἰδίαις ὄψεσιν ἀντελήφθη τῶν πραγμάτων... Τὸ πλεῖστον τοῦ Κλήρου φαίνεται, ὅτι ἐλήφθη ἐκ τῶν τριόδων καὶ ἐτέθη εἰς τὸν ὑψηλὸν τῆς ἱερωσύνης βαθμὸν ἄνευ τῶν ἀπαιτουμένων γνώσεων καὶ ἄνευ δοκιμασίας τινός... Ὁμολογοῦμεν ὅτι κατὰ τὸ ἐξάμηνον διάστημα ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως ἡμῶν ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ταύτῃ ἐνεφανίσθησαν ὡς ὑποψήφιοι, ἢ μᾶλλον ἀπαιτητὰ τῆς ἱερωσύνης, περὶ τοὺς εἴκοσι, ἀλλὰ δὲν ἐτολμήσαμεν νὰ ἐπιθέσωμεν χεῖρα ἐπὶ τοὺς μηδαμῶς φέροντας ἅπαντα τὰ τοῦ ἱερέως προσόντα...»¹⁰.

Πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τούτου ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἴδρυσεν ἐν Πάτραις πρακτικὴν ἱερατικὴν σχολὴν τριετοῦς διαρκείας ἐντὸς τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ του οἰκήματος, «ἐν ἣ οἱ βουλόμενοι ἱερωθῆναι ὀφείλουσι νὰ προπαιδεύονται ἐπὶ διειδίαν ἢ τριειδίαν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ εἰς τὴν Κατήχησιν, νὰ μανθάνωσι δὲ καλῶς καὶ τὴν τεταγμένην διαρρῦθμιν τῶν διαφόρων ἱεροπραξιῶν, σὺν τούτοις δὲ νὰ δοκιμάζονται καὶ ὁ βίος αὐτῶν, εἰ ἔστιν εὐθετος εἰς τὸ ἱερὸν ἀξίωμα...»¹¹.

Ἡ ἔναρξις λειτουργίας τῆς σχολῆς ταύτης ἐγένετο περὶ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1893, κατὰ δὲ τὸ πρῶτον τοῦτο ἔτος τῆς λειτουργίας τῆς ἠρίθμει τεσσαρὰς διδασκάλους καὶ ἰσαριθμοὺς μαθητάς. Τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου εἶχεν ἀναλάβει ὁ ἴδιος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, τῆς Κατηχήσεως ὁ ἱεροκέρυξ Ἡλίας Βλαχόπουλος, τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἱεροτελεστιῶν ὁ ἀρχιμ. Εὐσέβιος Ματθόπουλος καὶ τὴν τάξιν τῶν θείων ἀκολουθιῶν ἐν γένει ὁ πνευματικὸς Εὐγένιος Οἰκονό-

μου¹². Αὕτη ὑπῆρξεν ἀρχικῶς ἡ δύναμις τῆς σχολῆς, ἡ «μικρὰ ζύμη», ἡ ὁποία ὅμως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμελλε νὰ ἀναζυμώσῃ καὶ νὰ ἀναπλάσῃ τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν τῆς ἱερᾶς ἀρχιεπισκοπῆς Πατρῶν καὶ Ἡλείας. Ὁ δὲ ἔνθεος ζῆλος καὶ ἡ διοικητικὴ ἱκανότης τοῦ Ἱεροθέου, ὡς καὶ ὁ ἄρτιος θεολογικὸς καταρτισμὸς καὶ ἡ εὐσέβεια τῶν πεφωτισμένων καὶ ζηλωτῶν συνεργατῶν του παρεῖχον ἐχέγγυα περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς λειτουργίας τῆς σχολῆς ταύτης, ἡ ὁποία, προιόντος τοῦ χρόνου, ἀπέδωσε τοὺς ἀνεμενομένους καρπούς.

Πέραν τούτου, ἐπιποθῶν ὁ Ἱεροθέος ὅσον οὐδεὶς ἄλλος τὴν περαιτέρω κατάρτισιν καὶ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, δι' ἐτέρας ἐγκυκλίου του καθιέρωσεν ἐβδομαδιαίας συνάξεις τῶν κληρικῶν τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν. Οὕτω, κατὰ πᾶν Σάββατον, συνήρχοντο πάντες οἱ ἱερεῖς καὶ διάκονοι τῆς πόλεως εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, εἰς κοινὴν ὑπὸ τὴν προεδρείαν του σύναξιν, καθ' ἣν ὁ Ἱεροθέος ἐδίδασκεν, συνεβούλευεν, καθωδήγει τὸν ἱερὸν Κλῆρον εἰς τὰ πνευματικά του καθήκοντα, τὰ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ, καὶ ἐπέλυνε ἀπορίας καὶ ἄλλα προβλήματα τῶν ἐφημεριῶν του. Γράφει χαρακτηριστικῶς ἡ ἐφημερίς τῶν Ἀθηνῶν «Ἀκρόπολις»¹³ περὶ τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Ἱεροθέου: «Ἐἶχον τὴν εὐτυχίαν αἱ Πάτραι νὰ ἀποκτήσουν πρωθιεράρχην ὅχι εὐλογοῦντα ὑποκριτικῶς τὸ ποῦμνίον του... ἀλλὰ κληρικὸν φίλον τῆς Ἐκκλησίας, τῆς προόδου, τῶν μεταρρυθμίσεων. Ὁ σεβ. Πατρῶν καὶ Ἡλείας κ. Μητρόπουλος ὑπεχρέωσεν ἅπαντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν κληρικούς νὰ προσέρχωνται καθ' ἑβδομάδα —κατὰ δὲ τὴν Μ. Τεσσαρακοστὴν καθ' ἑκάστην— εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν, ὅπου γίνεται διδασκαλία... πειραματικῆ... Τοὺς ὑποψηφίους διὰ τὸ ἱερατικὸν σχῆμα... τοὺς προπαιδεύει, τοὺς προδοκιμάζει καταλλήλως... καὶ ὅταν πεισθῇ ὅτι μποροῦν νὰ ἐκπληρώσουν τὰ καθήκοντά των, προβαίνει εἰς τὴν χειροτονίαν των».

Ἄλλ' ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος Ἱεράρχης ἐπέδειξεν ἀμέριστον τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ διὰ τὰς ὑλικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἀνάγκας τῶν κληρικῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς του. Ἡ μεγάλη στοργή του πρὸς αὐτοὺς τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἰδρυθῇ ἱερατικὸν ταμεῖον εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν πτωχῶν ἢ πολυτέκνων κληρικῶν τῆς ἐπαρχίας του, ἐνῶ δι' ἐγγράφου του πρὸς τὸν τότε Νομάρχην Ἀχαιοῦλιδος Ἰωάννην Ναοῦμ ἐζήτησε «νὰ τεθῶσι τουλάχιστον 50 δραχμαὶ ἐν τοῖς προϋπολογισμοῖς τῶν ἱερῶν ναῶν χάριν τῶν ἱερέων, τὸ μὲν ὅπως ζῶσιν ἀξιοπρεπέστερον...

9. Β α σ ι λ. Ἀ τ έ σ η, Ἐπιτ. Ἐπισκοπικὴ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Β' Ἀθῆναι 1953, σελ. 236.

10. Περιοδ. «Ἀνάπλασις», φ. 126/1893, σελ. 1823.

11. Ἀδτ6θι.

12. Περιοδ. «Ἀγάπη», φ. 49/5-12-1893.

13. Ἀριθμ. φ. 4405/14-5-1894.

τὸ δὲ ὅπως ἐκλείψωσιν οἱ ἐξευτελιστικοὶ κατὰ μῆνα ἁγιασμοὶ τῶν ἱερέων»¹⁴.

Εἶναι δὲ ἀληθές, ὅτι οἱ ἱερεῖς τῶν χρόνων ἐκείνων ἀνέμενον μόνον ἐκ τῶν τυχηρῶν καὶ τῆς ἐπετείας νὰ κερδίσουν τὸν ἄρτον τῆς πολυμελοῦς πολλάκις οἰκογενείας των, γεγονός τὸ ὁποῖον εἶχε ὡς συνέπειαν νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὸν ἱερὸν κλῆρον «τὰ ναυάγια τῆς τύχης καὶ οἱ τελευταῖοι ὑπὸ πᾶσαν ἄποψιν τῆς κοινω- νίας»¹⁵.

Ἐξυπακούεται ὅτι ἡ προσωπικὴ οικονομικὴ συμβολὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ταμείου ἐκείνου ὑπῆρξεν ἰδιαίτερος ἀξιόλογος καὶ σημαντικὴ.

Πέραν τούτου, ὅταν ἐξεδόθη τὸ διάταγμα τὸ ὁποῖον ἀπῆται ὡς προσὸν τοιλάχιστον ἀπολυτήριον Σχολαρχείου διὰ τὴν χειροτονίαν ἱερέως, καὶ ἐπειδὴ παρετηρήθη, ἔνεκα τοῦ Νόμου τούτου, στασιμότης εἰς τὴν προσέλευσιν νέων εἰς τὴν ἱερωσύνην, διότι τὰ ἔσοδα τῶν ἱερέων ἦσαν ἀνεπαρκῆ διὰ τὰς ἀνάγκας των καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ νέοι ἀπόφοιτοι τοῦ Σχολαρχείου ἐτρέποντο πρὸς ἄλλας, πλέον προσοδοφόρους ἐργασίας, ὁ Ἱερόθεος λαμβάνει καὶ πάλιν σθεναρὰν θέσιν. Εἰς ἔγγραφόν του πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐκκλησιαστικῶν ἀναφέρει: «Θέλετε ἱερεῖς μὲ προσόντα; Βελτιώσατε τὴν οικονομικὴν κατάστασιν διὰ νὰ προσελκυσθοῦν οἱ δυνάμενοι. Δὲν μπορεῖτε νὰ διορθώσετε τὸ οικονομικὸν μέρος; Καταργήσατε τὸ Διάταγμα καὶ ἀφήσατε τοὺς Ἀρχιερεῖς νὰ ἐνεργήσουν καὶ νὰ θεραπεύσουν τὴν κατάστασιν ἐκ τῶν ἐνότων διὰ τῆς εὐαισθησίας των, διὰ τῆς ἐπιστημότητος καὶ ἱερότητος τοῦ ἀξιώματός των, διὰ τοῦ πατριωτισμοῦ των. Ἐπιτρέψατε τὴν χειροτονίαν ἱερέων σωφρόνων καὶ εὐλαβῶν, ἔστω καὶ χωρὶς νὰ ἔχουν ἀπολυτήριον (Σχολαρχείου), διότι πολλὰ χωρὶα καὶ πολλὰ τμήματα δὲν ἔχουν ἱερεῖς, δὲν ἀκούουν λειτουργίας»¹⁶.

Ἀλλὰ καὶ τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου ἔτυχεν ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ φροντίδος παρὰ τοῦ Ἱεροθέου. Ἔχων ὡς συνεργάτας του δοκίμους κήρυκας τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου καὶ διακεκριμένους πνευματικούς πατέρας ὅπως τὸν ἐκ μητρὸς ἀνεψιὸν του ἀρχιμανδριτήν Εὐσέβιον Ματθόπουλον, τὸν «μελίρρυτον ἱεροκήρυκα» Ἥλιον Βλαχόπουλον, «ἀληθινὴν τοῦ ἁμβωνος ἀηδόνα», κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ μακαριστοῦ Π. Ν. Τρεμπέλα, τὸν Πολύκαρπον Συνοδινόν, μετέπειτα ἐπίσκοπον Γόρτυνος, τὸν Εὐγένιον Οἰκονόμου, τοὺς ἱερομο-

νάχους Σπυρίδωνα Γιαννουλέαν, Γαβριὴλ καὶ Κύριλλον Φραγκούλην, τὸν Ἀντώνιον Ἀθανάσιον Οἰκονομόπουλον, ὅστις ὡς ἀπλοῦς μοναχὸς ὑπηρετεῖ καὶ ὡς γραμματεὺς τῆς ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς¹⁷, τὸν πρωτοσύγκελλον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Γαβριὴλ Παπανικολάου, τὸν Ἀθανάσιον Γεωργίου, τὸν ἱεροκήρυκα τοῦ Νομοῦ Ἀλ. Σωτηρόπουλον κ.ἄ., πάντας διαφλεγόμενους ὑπὸ τῆς ἱεράς ἐπιθυμίας τῆς ἐν Χριστῷ ἀναγεννήσεως τῶν ψυχῶν, «κατάρθωσε νὰ καταστήσῃ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν ἐπίκεντρον λιπαρᾶς θρησκευτικῆς κινήσεως»¹⁸. Πάντες οὗτοι οἱ συνεργάται καὶ τὸ λοιπὸν προσωπικὸν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς του ἦσαν ἐπιλεγμένοι κατὰ τὴν εἰκόνα του, «οἱ σώφρονες παρὰ τὸν σώφρονα, οἱ κόσμιοι παρὰ τὸν κόσμιον, οἱ καθαροὶ παρὰ τὸν καθαρὸν, οἱ εὐσεβεῖς παρὰ τὸν εὐσεβῆ. Ἡ θεία χάρις ἐπλήρου ἐκεῖ τὰ πάντα ἀπὸ ἁγιασμόν τινα, τὸν ὁποῖον εἰσπνέει τις ἅμα εἰσερχόμενος»¹⁹. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ εἶχε καταστῆ ἔστια ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς εἶχε δὲ δημιουργηθῆ τοιαύτη θρησκευτικὴ κίνησις «οἷα οὐδέποτε ἄλλοτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος»²⁰.

Ἐπίστευσεν ὁ Ἱερόθεος ὅτι ἄνευ συνεχῶς καὶ ἀδιακόπου κηρύγματος, ζωηροῦ, σαφοῦς, ἀπλοῦ, ἀποστολικοῦ, ἐπισφραγιζομένου διὰ τοῦ ἀμέμπτου βίου τῶν κηρυττόντων, θρησκευτικὴ ἀναγέννησις οὐδέποτε θὰ ἐπέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τούτο καὶ περιώδευεν ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν του ἀδιακόπως ἔχων ὡς κύριον μέλημά του οὐχὶ «τὸ ἐγκαινιάζειν καὶ χειροτονεῖν καὶ εὐχὰς συγχωρητηρίους ἀναγινώσκειν καὶ ἐκ πάντων χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου... καὶ τὸ ρυθμίζειν τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα. Καθ' ἐκάστην ἡμέραν, πρωίας καὶ ἐσπέρας, ἐν τῇ λειτουργίᾳ καὶ τῷ ἐσπερινῷ ὠμίλει λόγους διδακτικούς πρὸς τὸν λαόν...»²¹. «Τὰ συνεχῆ καὶ ἀδιάλειπτα αὐτοῦ διδάγματα ἐστήριζον τὰς καρδίας τῶν πιστῶν εἰς τὴν ἔμπρακτον θεοσέβειαν, διέλυον τὴν παγετώδη θρησκευτικὴν ἀδιαφορίαν πολλῶν χριστιανῶν, ἀντέκρουον νικηφόρος καὶ ἀνεσκευάζον ἐπιστημονικῶς καὶ λογικῶς τὰς ὑλιστικὰς καὶ πεπλανημένας δοξασίας»²².

Προκειμένου νὰ ἀκούεται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς ναοὺς ὅταν δὲν ὑπῆρχεν ἱεροκήρυξ, ἀφοῦ ἐξέ-

17. Βλ. περιόδ. «Ἐκκλησία» 1937 φ. 18-19, σελ. 149.

18. Βασιλ. Ἀτέση, ἔ.δ., σελ. 236.

19. Περίοδ. «Ἀνάπλασις», φ. 273/1903.

20. Μητροπ. Γόρτυνος Πολυκάρπου Συνοδινοῦ, Ὁ Πατρῶν καὶ Ἡλείας Ἱερόθεος, περιόδ. «Ἐκκλησία» 1928/φ. 14-15, σελ. 115.

21. Περίοδ. «Ἀγάπη», φ. 21/23-5-1893.

22. Ἰωάν. Βερροίου, ἱατροῦ, Ἐπιμνημόσυτος εἰς τὸν ἀείμνηστον ἀρχιεπίσκοπον Πατρῶν Ἱερόθεον, περ. «Ἀνάπλασις», φ. 5/1907, σελ. 7.

14. Πολυκάρπου Συνοδινοῦ, Ἐν ἔγγραφον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Πατρῶν, ἔφημερ. «Νεολόγος» Πατρῶν, φ. 1523/31-10-1898.

15. Αὐτόθι.

16. Ἐφημερ. «Νεολόγος» Πατρῶν, φ. 2283/18-11-1900.

δωσε τὴν σειρὰν τῶν ἐκκλησιαστικῶν λόγων του εἰς τὰ Εὐαγγέλια πασῶν τῶν Κυριακῶν τοῦ ἑνιαυτοῦ, διέ-
νευμεν ἀνὰ ἓνα τόμον δωρεὰν εἰς ὅλους τοὺς ναοὺς,
πόλεων καὶ χωρίων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, διὰ νὰ ἀνα-
γινώσκειται κάθε Κυριακὴν, ὁ ἀντίστοιχος λόγος ἐκ
τοῦ συγγράμματός του, ἀντὶ τοῦ «Κοινωνικοῦ».

Πρόσοψις μεγάρου Ἀρχιεπισκοπῆς μετὴν ἐπιγραφὴν τοῦ κτήτορος.

Ἐνδιαφερόμενος ἰδιαίτερος ὁ Ἱεροθέος ὄχι μόνον διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν ἐν γένει ἀνοδὸν καὶ προκοπὴν τοῦ ποιμνίου του, τὸν Μάϊον τοῦ 1897 ἱδρυσε τὸν ἠθικοθρησκευτικὸν Σύλλογον «Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας», ὅστις πρὸς τοὺς ἄλλοις, εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν καταπολέμησιν τῶν ἐν Πάτραις προπαγανδῶν²³, ὅπως καὶ τὸν ὅμοιον Σύλλογον «Ὁρθοδοξία» εἰς τὴν ἄνω πόλιν. Ἰδρυσεν ἀκόμη εἰς Πάτρας τὴν «Σχολὴν τοῦ Λαοῦ», τὰ ἐγκαίρια τῆς ὁποίας ἐτελέσθησαν τὸ 1896, παρισταμένων τῶν ἐπιτοπίων ἀρχῶν, διὰ τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν καὶ θρησκευτικὴν μόρφωσιν τῶν ἐνηλίκων, καὶ ἕτεραν ὁμοίαν εἰς τὴν κομόπολιν τῆς Κ. Ἀχαΐας, «εἰς τὰς ὁποίας καθ' ἑκάστην ἐσπέραν ἐγίνοντο ἐγκυκλοπαιδικὰ καὶ θρησκευτικὰ μαθήματα παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ παρ' ἄλλων εὐσεβῶν καὶ ἰκανῶν διδασκάλων, ὅπως π.χ. τῶν ἀρχιμ. Εὐσ. Ματθοπούλου, Πολυκ. Συνοδινοῦ καὶ Ἡλίας Βλαχοπούλου, τοῦ Γυμνασιάρχου Γ. Παπαδημητρίου, τῶν καθηγητῶν Ι. Λάσκαρι, Σωτ. Παπακωνσταντίνου, Εὐ. Καλλιάρφα, Γεωργίου Γέγλε κ.ἄ.»²⁴. Ἐπὶ πλέον ἱδρυσε δύο «Σχολὰς ἀπόρων παιδῶν», διὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν αὐτῶν, ἐνῶ παράρτημα τοῦ ἐν

Ἀθήναις Συλλόγου «Ἀνάπλασις» εἶχεν ἰδρύσει εἰς Πύργον Ἡλείας²⁵.

Εἰς τοὺς συλλόγους τούτους προήδρευεν ὁ ἴδιος, ἐνῶ παραλλήλως ἐξέδιδεν ἐν Πάτραις καὶ τὸ μηνιαῖον περιοδικὸν «Σταυρὸς» ἀπὸ τοῦ 1899. Πλέον τούτων ἡ ἐπικοινωνία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου μετὰ τὸν λαὸν τῆς ἐπαρχίας του ἐγένετο καὶ διὰ τῶν ποιμαντορικῶν του ἐγκυκλίων. Ὅπως ἐγράφη²⁶, «ὁ λόγος του ἐκεῖ δὲν ἀνοίγεται σὲ πεζότητες, δὲν εἶναι συμβατικὸς οὔτε τυπικός. Εἶναι λόγος φλογερὸς ἀλλὰ μεστός... Ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν γραμμὴν του γίνεται εὐδιάκριτη ἡ ἐλπιδοφόρα ὑπαρξιακὴ ἀγωνία μιᾶς ψυχῆς καὶ ὁ ἀγώνας τῆς νὰ ἔλθει ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ στὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων».

Ἰδιαίτεραν μέριμναν ἔλαβεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροθέος καὶ διὰ τῶν κρατουμένων βαρυποίνους καταδίκους εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Ρίου, ὅπου, κατ' ἐντολήν του, ὁ ἐφημέριος τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ Κων)νος Σηπλιωτόπουλος μετέβαινε ἐκεῖ ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος, ἱερουργεῖ καὶ ἐκήρυττε τὸν θεῖον λόγον. Παραλλήλως συνετρήει ἀξιολόγους πνευματικὸς πατέρας διὰ τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ ποιμνίου του. Ἀναφέρεται²⁷ ὅτι κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς τοῦ 1895 ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ Ἱεροθέου ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν του, πέραν τῶν μονίμων καὶ οἱ ἐξῆς ἐκλεκτοὶ πνευματικοὶ διὰ τὴν ἐξομολόγησιν τῶν πιστῶν: Ὁ ἀρχιμ. Εὐγένιος Οἰκονόμου εἰς Λεχαινὰ καὶ τὰ λοιπὰ περίεξ χωρία, οἱ αἰδεσμι. Γεώργιος Σιγαλὸς εἰς Ἀνδραβίδα, Κωνστ. Σηπλιωτόπουλος εἰς Γαστούνην, Ἀνδρ. Ἀρμπῆς εἰς Μανωλάδα καὶ πέρα Μετόχιον, Παναγ. Τσαπρασκῆς εἰς Καμάρας, Τραγανὸ καὶ Ζήρια, Θεόδ. Παρασκευόπουλος εἰς Κάτω Ἀχαΐα, Ἀργυρ. Ἀγγελακόπουλος εἰς Βραχνεῖκα καὶ Τσουκαλεῖκα, Λάμπρος Γεωργακόπουλος εἰς Ἀλυσσόν, Διον. Θεοχάρης εἰς Μποζαίτικα, Ἅγιον Γεώργιον (Ρίου) καὶ Γουναριάνικα, Παναγ. Παπακυριαζῆς εἰς Ἐγλυκάδα, ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Δίβρης Δανιὴλ Κωνσταντόπουλος εἰς Ἀμαλιάδα, ὁ πρωτοσύγκ. Γαβριὴλ Παπανικολάου εἰς Πύργον. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἤρητο πᾶσα ἀφορμὴ κωλύματος τῶν ἐπιθυμούντων νὰ ἐξομολογηθοῦν, ἐνῶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δι' ἰδιαίτερας ἐγκυκλίου του προέτρεπε τοὺς χριστιανούς νὰ προσέρχωνται μετὰ τῆς δεούσης εὐλαβείας καὶ προθυμίας εἰς τὴν ἱερὰν ἐξομολόγησιν.

Ἀλλὰ καὶ συγγραφικὸν ἔργον πλούσιον κατέλειπεν ὁ Ἱεροθέος, εἶναι δὲ τὰ βιβλία του μᾶλλον ἐποικοδο-

23. Ἐφημερ. «Πελοπόννησος» Πατρῶν, φ. 2040/17-12-1897.

24. Ἰ. Κασσιανοῦ, Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ Νεοελλην. Χριστιαν. κινήματος, περιοδ. «Ἀκτῖνες» 1944, σελ. 259.

25. Θρησκευτ. καὶ Χριστιαν. Ἐγκυκλ. τ. 3ος, σελ. 1236 καὶ Θρησκευτ. καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλ. τ. 6ος, στήλη 809.

26. Ἀθανασ. Κοτταδάκη, ἔ.δ., σελ. 126-127.

27. Περιοδ. «Ἀγάπη», φ. 116/19-3-1895.

μητικά. Πέραν ἀπὸ τὴν πλουσιωτάτην ἀρθρογραφίαν του εἰς τὰ ἐν Ἀθήναις περιοδικὰ «Ἀγάπη», «Λόγος», «Εἰρήνη», «Σταυρός», Πατρῶν κ.λπ., ἐξέδωκεν αὐτοτελῶς, μεταξὺ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔργα: «Ἡ ἀληθὴς θρησκεία ἐξεταζομένη κατὰ τὴν φύσιν, τὸν σκοπὸν καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς», ἐν Ἀθήναις 1881, σελ. 368, «Ἐρμηνεία εἰς τὰς πρὸς Τιμόθεον καὶ Τίτον ἐπιστολάς τοῦ Ἀπ. Παύλου», ἐν Ἀθήναις 1882, σελ. 248, «Σειρὰ Λόγων Ἐκκλησιαστικῶν ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου», τ. Α' ἐν Ἀθήναις 1892, σελ. 432. Τὸ 1898 ἐξέδωκεν ἐν Πάτραις φυλλάδιον κατὰ τῶν Τεκτόνων καὶ ἕτερον μὲ τίτλον «Ἐγκύκλιον ποιμαντικαὶ δύο» τὸ αὐτὸν ἔτος. Ἄνευ ἔτους ἐκδόσεως ἐξεδόθη μεταθανάτως ἐν Πάτραις τὸ ἔργον του «Αἱ δέκα ἐντολαί» (ἐρμηνεία τοῦ Μωσ. Νόμου) 5η, 6η, 7η ἐντολή»²⁸.

Εὐθύς ὡς ἐνεθρονίσθη ὁ Ἱερόθεος, διεπίστωσε ἐπὶ ἡ πόλιν τῶν Πατρῶν δὲν εἶχεν ἴδιον οἶκον διὰ γραφεῖα καὶ κατοικίαν τοῦ Ἱεράρχου τῆς. Κατὰ τὸν ἱστορικὸν συγγραφέα τῶν Πατρῶν κ. Κ. Ν. Τριανταφύλλου, «μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν εὐρίσκομεν τὸν ἀρχιερέα κατοικοῦντα πλησίον τοῦ τότε Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τοῦ Παντοκράτορος ἐπὶ τῆς πλατείας Ἁγίου Γεωργίου. Ἐκαστος ἀρχιερεὺς ἐγκαθίστατο, κατὰ κανόνα, εἰς οἰκίαν τῆς ἐκλογῆς του»²⁹. Ὁ Ἱερόθεος ἐθεώρησεν ὡς λίαν ἀναξιοπρεπὲς νὰ περιέρχεται ὁ ἐκάστοτε Ἀρχιερεὺς ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν καὶ μάλιστα εἰς μέρη μὴ ἀρμόζοντα πρὸς κατοικίαν Ἱεράρχου. «Διὰ τοῦτο ἔγνω νὰ ἀναπληρώσῃ πρὸς τιμὴν τῆς πόλεως τὴν ἔλλειψιν ταύτην διὰ τῆς οἰκοδομῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ἐν θέσει καταλλήλῳ, ἀφιερουμένης εἰς τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν ὡς κτήμα αὐτῆς ἀναφαίρετον πρὸς παντοεινὴν κατοικίαν τῶν κατὰ καιροὺς Ἀρχιεπισκόπων»³⁰, ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως ἀναφέρει εἰς τὴν ἀπὸ 8.10.1900 ἰδιόγραφον διαθήκην του, «ὁ κατὰ καιροὺς διαμένων ἐν αὐτῷ Ἱεράρχης, νὰ προσφέρῃ κατ' ἔτος λόγῳ ἐνοικίου 1.200 δραχμὰς ἐξ ὧν 500 θὰ δίδονται εἰς τὸ ἐν Πάτραις Πτωχοκομεῖον καὶ 500 εἰς τὸ Ἱερατικὸν Ταμεῖον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, αἱ δὲ 200 δρχ. θὰ χρησιμεύουν εἰς διατήρησιν ἐν καλῇ καταστάσει τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου». Εἰς «Ἐκθεσιν περιληπτικὴν τῆς δαπάνης διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ μεγάρου...» Πάτραις 1900, ἡ συνολικὴ δαπάνη μετὰ τοῦ παρακειμένου ἱεροῦ Ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἀνήλθεν

εἰς δρχ. 101.471.40, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ μὲν 31.240 ἐξευρέθησαν ἐκ διαφορῶν συνδρομῶν καὶ ἐράνων, αἱ δὲ 43.731.40 ἐκ τῶν προσωπικῶν οἰκονομιῶν τοῦ Ἱεροθέου, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ποσὸν προήρχετο ἐκ δανεισμοῦ. Ὅπως δ' ἀνεγράφῃ τότε εἰς τὸν Τύπον «καὶ ἂν μὴδὲν ἄλλο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἔπραττεν ὁ σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν Ἱερόθεος... θὰ ἤρκει καὶ μόνον ἡ ἀνίδρυσις τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὅπως τὸν ἀνυψώσῃ εἰς τὴν ἐκτίμησιν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θέλουν ἔργα καὶ αἰωνίως ἔργα»³¹. Ἀποτελεῖ δὲ τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν τοῦτο μέγαρον, ἐσχάτως ἀναπαλαιωθὲν ὑπὸ τοῦ θεοφιλῶς διαποικιαινόντος σήμερον τὴν Ἱεράν Μητροπολιν Πατρῶν Σεβ. Μητροπολίτου κ. Νικοδήμου Βαλληνδρᾶ, δαπάναις αὐτοῦ, ἓνα ἀπὸ τὰ κοσμήματα τῆς μεγαλωνύμου πρωτευούσης τῆς Ἀχαΐας, ὑπεθυμίζον ἅμα καὶ τὴν αἰδίων εὐγνωμοσύνην τῆς ἀποστολικῆς ταύτης πόλεως πρὸς τὸν αἰόδιμον ἐκείνον Ἱεράρχην.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ Φ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

θεολόγος - φιλόλογος

Δ/τῆς Ἀρσακείου Γυμνασίου Πατρῶν

31. Αὐτόθι.

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἰ. Μ. Χατζηφώτη

Δ Ε Ν Τ Ρ Ο Α Γ Λ Α Ο Κ Α Ρ Η Ο

Νέα μελετήματα γιὰ τὴ Ζωὴ καὶ τὸ ἔργο

τοῦ ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

Ἐνα θαυμάσιο βιβλίον γιὰ τὸν κορυφαῖο νεοέλληνα ἁγιογράφο καὶ λογοτέχνη.

Σελ. 142, δρχ. 350

Γράψατε: Ἰασιῶν 1, 115 21 Ἀθήνα (τηλ. 722.8008).

Ἀπευθυνθῆτε: Δραγατσανίου 2 — Πλατ. Κλαυθμῶνος (Βιβλιοπωλεῖο).

28. Κ. Ν. Τριανταφύλλου, Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῶν Πατρῶν, Πάτραις 1980², σελ. 116.

29. ἔ. ἀ., σελ. 272.

30. Ἐφημερ. «Νεολόγος» Πατρῶν, φ. 2216/12-9-1900.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ⁽¹⁾

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οἱ μουσικὲς ἐπιδόσεις ἐνὸς λαοῦ ἀποκαλύπτουν τὸ βαθύτερο χαρακτήρα του. Οἱ μελωδικὲς καὶ ρυθμικὲς προτιμήσεις προσδιορίζουν μὲ ἀκρίβεια τὸ ἦθος καὶ τὰ ἰδανικὰ κάθε κοινωνίας. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ οἱ μουσικολογικὲς ἔρευνες προσκομίζουν σπουδαῖα συμπεράσματα γιὰ τὴν κοινωνικὴ σημασία τῆς Τέχνης, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸ πὺς οἱ μουσικὲς ἀλλαγὲς συντροφεύονται συνήθως ἀπὸ πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς μεταβολές. Ὅπως δίδασκε ὁ μουσικοδιδάσκαλος Δάμων καὶ παραδεχόταν ἀνεπιφύλακτα ὁ Πλάτων «οὐδαμοῦ κινουῦνται μουσικὲς τρόποι ἄνευ πολιτικῶν νόμων τῶν μεγίστων»².

Τὸ ἀξίωμα αὐτὸ τὸ βλέπουμε νὰ ἐπαληθεύεται καθημερινά. Ἡ σύγχυση πὺ ἐπικρατεῖ στὴν κοινωνία μας ὀφείλεται ὀπωσδήποτε καὶ στοὺς εἰσαγόμενους μουσικὸς τρόπους. Ἡ μουσικὴ πραγματικότητα στὴ χώρα μας ἀντικατοπτρίζει τὴ γενικότερη στάση μας γιὰ τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς. Ἄλλοι κορυβαντιοῦν μὲ τὴ ρυθμομανὴ καὶ ἀντιπνευματικὴ μουσικὴ τοῦ ρόκ καὶ τῆς ντίσκο καὶ ἄλλοι ἐκστασιάζονται ἀπὸ τὰ λαϊκὰ δῆθεν «ἀρκοουδοτράγουδα», τουρκικῆς καὶ Ἰνδικῆς κατὰ κανόνα προελεύσεως.

Τὰ δημοτικὰ τραγούδια πὺ ἄλλοτε κυριαρχοῦσαν στὴν ὑπαιθρο καὶ διαμόρφωναν τὸ ἦθος τοῦ λαοῦ μας, ἀντιμετωπίζονται μὲ διάθεση εἰρωνικὴ καὶ περιφρονητικὴ, ἐπειδὴ, ὡς φαίνεται, δὲν συμβιβάζονται μὲ τὶς νέες αἰσθητικὲς ἀντιλήψεις καὶ τὴ σύγχρονη τεχνολογία.

Κανεὶς δὲν ἔμπορεῖ νὰ προδικάσει μὲ ἀκρίβεια τὸ μέλλον τῆς μουσικῆς μας παράδοσης καὶ κανεὶς δὲν εἶναι βέβαιος γιὰ τὶς μελλοντικὲς ἐξελίξεις σ' ἕναν τόσο εὐαίσθητο τομέα τῆς καλλιτεχνικῆς δραστηριότητος τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἡ ἀναδρομὴ ὁμως στὸ παρελθὸν ἀποκαλύπτει στοιχεῖα ὀπωσδήποτε χρήσιμα ὄχι μόνο γιὰ τοὺς μουσικολόγους, τοὺς ἱστορικοὺς τῆς Τέχνης καὶ τοὺς παιδαγωγούς, ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε φιλόμουσο πὺ

ἐνδιαφέρεται νὰ μελετήσει τὸ θέμα διαχρονικὰ καὶ ἐξελικτικὰ.

Διατυπώνονται κατὰ καιροὺς ἀπόψεις μὲ τὶς ὁποῖες ἀμφισβητεῖται ἢ συνέχεια καὶ ἢ ὁμοιογένεια τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς παράδοσης. Ὅρισμένοι δὲν διστάζουν νὰ ὑποστηρίξουν ὅτι καμιά σχέση δὲν ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ, τὴ βυζαντινὴ καὶ τὴ νεότερη δημοτικὴ μας μουσικὴ.

Ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα λείψανα τῆς ἀρχαιοελληνικῆς μουσικῆς πὺ διασώθηκαν καὶ πὺ ἐρμηνεύονται πάντοτε κατὰ προσέγγιση δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σχηματίσουμε ἀκριβῆ εἰκόνα τοῦ μελωδικοῦ πλοῦτου τῆς ἀρχαιότητος, ὥστε νὰ προβοῦμε σὲ παραλληλισμοὺς καὶ συγκρίσεις μὲ τὴ βυζαντινὴ καὶ τὴ δημοτικὴ μουσικὴ, γιὰ νὰ καταλήξουμε σὲ ἀσφαλῆ συμπεράσματα. Ἐὰν ὁμως ἀπουσιάζουν τὰ μουσικὰ κείμενα, εἶναι πλουσιώτατες οἱ φιλολογικὲς καὶ μουσικολογικὲς μαρτυρίες, πὺ δὲν ἀφήνουν περιθώρια ἀμφιβολιῶν γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς παράδοσης.

Ὅπως ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ἐνιαία καὶ ἀδιαίρετη ἀπὸ τὸν Ὅμηρο καὶ τὸν Πίνδαρο μέχρι τὸ Ρωμανὸ τὸ Μελωδὸ, τὸ Σολωμὸ καὶ τὸν Ἑλύτη, ἔτσι καὶ ἡ μουσικὴ παράδοση τοῦ εἰδωλολατρικοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ ἑλληνισμοῦ παρέμεινε ὁμοιογενὴς ὡς πρὸς τὴν ποσότητα καὶ τὴν ποιότητα τοῦ μουσικοῦ διακόσμου, πὺ ἀποβλέπει στὴν ἔξαρση καὶ τὴν ἐνεργοποίηση τοῦ ποιητικοῦ κειμένου, χωρὶς νὰ ἐκτρέπεται σὲ ρυθμοτονικὲς ὑπερβολὲς καὶ αὐτάρεσκους φωνητικὸς γλυκασμούς.

Τὸ ὅτι κατὰ καιροὺς παρατηρήθηκαν μεταβολὲς καὶ προσμίξεις στοιχείων πὺ προέρχονταν ἀπὸ ἄλλες μουσικὲς παραδόσεις, αὐτὸ ἐλάχιστα ἐπηρέασε τὸ ἦθος τῶν διαφόρων μελωδιῶν, ἐπειδὴ τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἀφομοιώθηκαν δημιουργικὰ καὶ ἐντάχθηκαν ἀρμονικὰ μέσα στὸ ὄλο μουσικὸ σύστημα, χωρὶς νὰ ἀλλοιώσουν σὲ βάθος τὸ χαρακτήρα τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς.

Αὐτὸ ἄλλωστε παρατηρήθηκε σὲ ὅλα τὰ εἶδη τῆς Τέχνης. Ὁ Πλάτων εἶχε παρατηρήσει μὲ πολλὴ ὀξυδέρχεια πὺς ὀτιδήποτε οἱ Ἕλληνες παρέλαβαν ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς αὐτὸ ποτὲ δὲν τὸ χρησιμοποίησαν ἀκατέργαστο, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἐπεξεργάστηκαν³ μὲ τό-

1. Ἡ ὀμιλία αὐτὴ ἀπετέλεσε τὸ φιλολογικὸ μέρος μουσικολογικῆς σὺναξης, ἀφιερωμένης στὴ μνήμη τοῦ Πρωτοφάλη, μουσικοδιδασκάλου καὶ μελοποιοῦ Ἀντωνίου Χρ. Σύρκου, πὺ ἐγίνε στὸ Κινηματοθέατρο «Παλλὰς» τῆς Ἀθήνας στὶς 18-3-1987. Τὴν πεντηκονταμελὴ βυζαντινὴ χορωδία πὺ ἀπέδωσε ἐκκλησιαστικὸς ὕμνος, δημοτικὰ καὶ ἀστικά τραγούδια διῆθύθη ὁ κ. Γεώργιος Ἀ. Σύρκου.

2. Πλάτωνος, Πολιτεία Δ 424C.

3. «ὄ, τί περ' ἂν Ἕλληνες βαρβάρων παραλάβωσι, κάλιον τοῦτο εἰς τέλος ἀπεργάζονται» Πλάτωνος, Ἐπινομίς 987D.

ση ἐπιμέλεια, ὥστε νὰ τοῦ δώσουν τὴ μορφή, τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀστραπή τῆς ἑλληνικῆς ἰδιοφυΐας.

Αὐτὸ ἀποτελεῖ γεγονός πὸν διαπιστώνεται μέσα ἀπὸ τὰ πράγματα.

Τόσο στὶς ἀρχαῖες ἑλληνικὲς ὅσο καὶ τὶς βυζαντινὲς μελωδίες «ἐνοφθαλμίσθησαν» στοιχεῖα ἀνατολικῆς μουσικῆς, ἐπιλεγμένα μὲ ἰδιαίτερη φροντίδα καὶ μοναδικὸ σκοπὸ τὴν ἐκφραστικὴ πληρότητα τοῦ ποιητικοῦ λόγου.

Πολλὲς παρεξηγήσεις ἔχουν δημιουργηθεῖ ἀπὸ τὶς φραστικὲς ὑπερβολὲς ὀρισμένων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων τῆς παλαιοχριστιανικῆς κυρίως ἐποχῆς, τότε πὸν ἡ νέα θρησκεία ἀγωνιζόταν νὰ ἐπιβιώσει καὶ ἡ εἰδωλολατρικὴ παράδοση ἦταν ἀκόμη βαθειὰ ριζωμένη στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ.

Κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ στὶς διάφορες λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις φαίνεται νὰ κυριαρχεῖ ἡ λεγομένη δαβιτικὴ μελωδία⁴, ἄσματα δηλαδὴ ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ βιβλίον τῶν Ψαλμῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν Ἀκολουθιῶν καλυπτόταν ἀπὸ ἀναγνώσματα καὶ ἐλάχιστους ὕμνους. Τὸ εὐαγγελικὸ πνεῦμα τῶν πρώτων χριστιανῶν πὸν εὑρίσκαν καταφύγιο στὶς χαράδρες, τὰ σπήλαια καὶ τὶς κατακόμβες ἀπέκρουε τὶς ἐξωστρεφεῖς εἰδωλατρικὲς ἐκδηλώσεις καὶ καθιέρωνε λιτὲς καὶ ἀπεριττες λατρευτικὲς μυσταγωγίαις, στὶς ὁποῖες κυριαρχοῦσε ὁ λόγος, ἐνῶ οἱ μουσικοὶ ἤχοι ἀποτελοῦσαν ἀπλή χρωστικὴ οὐσία.

Ἡ παλαιοχριστιανικὴ δαβιτικὴ μελωδία ἐξακολοθεῖ νὰ χρησιμοποιεῖται μέχρι σήμερα στὶς Ἀκολουθίες τῶν Ὁρῶν καὶ τῶν μυστηρίων.

Μὲ τὴν ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ κυρίως τὸν ἐκχριστιανισμό τοῦ ἑλληνόγλωσσου καὶ ἑλληνόφωνος κόσμου κατὰ τὴν παρατήρηση τοῦ W. Jaeger ἡ ἐπίδραση τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ἐπάνω στὴ χριστιανικὴ σκέψη καὶ τὴν Τέχνη ὑπῆρξε βαθειὰ καὶ ἀποφασιστικὴ. Ὁ νέος Ἰσραὴλ εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ νέους ὕμνους γιὰ τὴ δοξολογία τοῦ Ἰησοῦ.

Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀγίων ἀποτελοῦσαν ἀνεξάντλητὴ πηγὴ ἐμπνεύσεως γιὰ τοὺς χριστιανούς μελωρογούς, πὸν ἔπρεπε νὰ ὑμνήσουν τοὺς μάρτυρες τῆς πίστεως καὶ συγχρόνως νὰ φρονηματίσουν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἑλληνικὴ γλώσσα, ἡ κοινὴ τῶν Εὐαγγελίων, καταληπτὴ ἀπὸ ὅλους τοὺς χριστιανούς, ἡ τονικὴ ρυ-

θμοποιῖα πὸν ἀντικατέστησε τὴν παλαιὰ προσωδιακὴ, καθὼς καὶ οἱ αὐστηροὶ λογαοιδικοὶ στίχοι χρησιμοποιήθηκαν εὐρύτατα γιὰ νὰ καλύψουν τὶς λειτουργικὲς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅταν ὅμως ἀργότερα οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἀρείου προσπαθοῦσαν νὰ παρασύρουν τοὺς χριστιανούς μὲ ὕμνους τοὺς ὁποίους εἶχαν ἐπενδύσει μὲ μελωδίαις λαϊκῆς, ὅπως ἐκεῖνες πὸν τραγουδοῦσαν συνήθως οἱ ναυτικοί, οἱ μυλωθοροὶ καὶ οἱ ὀδοιπόροι, προσπαθώντας μὲ τὴν ὑπερβάλλουσα μουσικότητα νὰ παρασύρουν τοὺς ἀπλοϊκότερους στὴν αἵρεσή τους, οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀναγκάστηκαν νὰ ἀπαντήσουν μὲ ὕμνους ἀνώτερης ἀξίας καὶ μελωδίαις ἀνάλογες⁵.

Πάντως ὅλους τοὺς Πατέρες διακρίνει πνεῦμα φειδωλὸ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ καὶ αὐτὸ ἔδωσε λαβὴ γιὰ παρερμηνεῖες καὶ ἄδικες κατηγορίες. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι οἱ πρώτοι πὸν κατηγόρησαν τὴν ὑπέρμετρη ποικιλία τῶν ρυθμῶν καὶ τῶν μέτρων καὶ γενικότερα τὴν χρησιμοποίησιν τῆς ἐλεύθερης μελοποιΐας στὴν Ἐκκλησία.

Πολὸν πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ οἱ μεγάλοι μουσικοὶ εἶχαν καταδικάσει τὶς ὑπερβολὲς τῶν συγχρόνων τους μελοποιῶν, οἱ ὁποῖοι παρέσυραν τὸ πλῆθος καὶ ἰδίως τοὺς νέους σὲ ἀνεπίτρεπτα ἔκτροπα μὲ τοὺς βακχικοὺς ρυθμούς καὶ τὰ ὀργιαστικὰ αὐλωδήματα. Ὁ Πλάτων ἀπέκλειε ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευση τὶς θρηνώδεις καὶ μεθυστικὲς μελωδίαις, τὰ θορυβώδη μουσικὰ ὄργανα καὶ τοὺς ρυθμούς πὸν χαρακτηρίζονται ἀπὸ ἐξεζητημένη ποικιλία⁶.

Καταφέρεται δριμύτατα ἐναντίον τῶν μουσικῶν ἐκείνων πὸν κατὰ τὶς ἐπίσημες θυσίαις τῶν πόλεων μεταχειρίζονται ποιήματα, ρυθμούς καὶ μελωδίαις θρηνητικῆς γιὰ νὰ διεγείρουν τὶς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν.

Μᾶς πληροφορεῖ μάλιστα ὅτι ἐκεῖνος πὸν προξενοῦσε περισσότερα δάκρυα ἀνακηρυσσόταν νικητῆς, ἐνῶ κατὰ τὶς θυσίαις ἔπρεπε νὰ ἐπικρατεῖ ἡ κοσμιότητα καὶ ἡ εὐπρέπεια.

Ἐπειδὴ ἡ μουσικὴ εἶναι μέσον ἀγωγῆς τὸ κριτήριο τῆς καλῆς μουσικῆς δὲν πρέπει νὰ διαμορφώνεται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸ δημόσιο αἶσθημα, ἀλλὰ νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴ γνώμη τῶν μορφωμένων, τῶν εἰδικῶν καὶ μάλιστα ἐκείνων πὸν διακρίνονται γιὰ τὸν ἐνάρετο βίον.

Μιὰ μουσικὴ σύνθεση δὲν θὰ πρέπει νὰ κρίνεται ἀπὸ τὸ μέτρο τῆς καλλιτεχνικῆς ἀπόλαυσης πὸν χα-

4. Ἐμμ. Βαμβουδάκη, «Συμβολαὶ εἰς τὴν σπουδὴν τῆς παρασημαντικῆς τῶν βυζαντινῶν μουσικῶν», Σάμος 1938, σ. 10'.

5. Φιλοστοργίου, Ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἱστοριῶν, Migne P.G. τ. 65, σ. 465, καὶ Σωζομένου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, P.G. τ. 67, στ. 1536-37.

6. Πλάτωνος, Πολιτεία Γ 399.

ρίζει, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς δύναμης καὶ τοῦ εἶδος τῆς ἐπίδρασης ποῦ ἐξασκεῖ. Μόνον ἔτσι μπορεῖ νὰ ἀποβεῖ μορφωτικὴ δύναμη ἀπὸ τὶς πῶ ἰσχυρὲς καὶ παράγοντας ἐξαιρετικὰ σημαντικὸς γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Ἐνάλογες γνῶμες διατυπώνει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης⁷. Καθορίζοντας τὸ σκοπὸ τῆς μουσικῆς παιδείας ἀποφαίνεται ὅτι κύριος σκοπὸς τῆς εἶναι ἡ ἀρετὴ τοῦ ἐκπαιδευομένου ποῦ ἐπιτυγχάνεται μόνον μὲ τὴν χρησιμοποίηση τῶν ἠθοπλαστικῶν μελωδημάτων.

Τόσο οἱ ἐνθουσιαστικὲς ὅσο καὶ οἱ περιπαθεῖς μελωδίαι ἀποκλείονται ἀπὸ τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα καὶ μόνον στὸ θέατρο εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιοῦνται, ἐπειδὴ ἐκεῖ ἐπιζητεῖται ἡ κάθαρση τῆς ταραγμένης ψυχῆς τοῦ θεατῆ.

Ἡ μουσικὴ, ὑποστηρίζει ὁ Ἀριστοτέλης, πρέπει νὰ διεγείρει καὶ νὰ διαμορφώνει τὰ εὐγενέστερα συναισθήματα τοῦ ἀνθρώπου, νὰ μορφοποιεῖ τὶς ἄλογες δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ νὰ τὶς μεταβάλλει σὲ πηγὴ ἐμπνεύσεων γιὰ δημιουργία καὶ πρόοδο.

Ὁ μαθητὴς του, Ἀριστόξενος ὁ Ταραντῖνος, ὁ διαπρεπέστερος θεωρητικὸς τῆς μουσικῆς Τέχνης, εἶχε ἀναλάβει μεγάλο ἀγῶνα προσπαθώντας νὰ μῆσει τοὺς μαθητὲς του στὴ σοβαρὴ καὶ ἤρεμη μουσικὴ τοῦ Πινδάρου, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σιμωνίδη καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαίων μελικῶν, ἐπειδὴ στὴν ἐποχὴ του ἡ ἑλληνικὴ μουσικὴ εἶχε διαφθαρεῖ ἀπὸ τὶς καινοτομίες τοῦ Φρύνιδος, τοῦ Φιλοξένου, τοῦ Τιμοθέου, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπὸ τὶς αἰσθησιακὲς θεατρικὲς μοναδίες.

Ὁ Θεμιστίος, τὸν ὁποῖο ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος Β' ἀποκαλοῦσε κόσμημα τῆς βασιλείας του, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ Ἀριστόξενος «θηλυνομένην ἤδη τὴν μουσικὴν ἐπειρᾶτο ἀναρρῶναι αὐτὸς τε ἀγαθῶν τὰ ἀνδρικώτερα τῶν κρουμμάτων (τὶς ἀνδροπρεπέστερες μουσικὲς συνθέσεις) καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐπικελεύων τοῦ μαλθακοῦ ἀφεμένους φιλεργεῖν τὸ ἀρρενωπὸν ἐν τοῖς μέλεσιν»⁸.

Ὁ Ἀριστόξενος ἀπέβλεπε στὴν καθιέρωση ἑνὸς μουσικοῦ ὅφους ἀπλοῦ καὶ εὐγενικοῦ, ἱκανοῦ νὰ ὀδηγήσει τὸν ἀνθρώπο στὴν ἀρετὴ καὶ τὴν ἀξιοπρέπεια.

Ἀκόμη καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἐπολέμησε μὲ πάθος τὶς λαϊκότερες μουσικὲς καινοτομίες τοῦ Εὐριπίδη.

Ἡ παράδοση ἀναφέρει πὼς ὅταν ὁ μουσικὸς Τιμόθεος ἔλαβε μέρος στὸ διαγωνισμὸ τῶν Καρνείων τῆς Σπάρτης, ἕνας ἀπὸ τοὺς Ἐφόρους ἔκοψε μὲ μαχαίρι τὶς χορδὲς τοῦ μουσικοῦ ὄργάνου ποῦ ξεπερνοῦσαν τὶς

καθιερωμέναις ἑπτὰ καὶ κατόπιν τὸ δικαστήριον τὸν κατεδίκασε σὲ ἐξορία⁹.

Ὅλοι οἱ μελετητὲς συμφωνοῦν ὅτι κάθε στοιχεῖο τῆς μουσικῆς ἔπαιξε τὸ ρόλο του στὴν ἠθικὴ ποιότητα τοῦ συνόλου. Τὸ δόχμιον μέτρο προκαλοῦσε τὴν ἀγωνία καὶ τὴν ἀπελπισία, ὁ ἀνάπαιστος εἶχε μεγαλοπρέπεια, ὁ παιάνας ἦταν συναρπαστικὸς καὶ τὸ ἐπίτριτον σοβαρὸ.

Οἱ θρησκευτικοὶ ὕμνοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων παρέμειναν ἐπὶ αἰῶνες ἀναλλοίωτοι. Ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ὀρισμένους ὀριστικοὺς τύπους σύνθεσης πολὺ πειθαρχημένους καὶ αὐστηροῦ χαρακτήρα καὶ πολὺ ὑψηλῶν αἰσθητικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἀπαιτήσεων. Αὐτοὶ οἱ τύποι σύνθεσης ὀνομάστηκαν νόμοι, ἐπειδὴ ἀπαγορευόταν ἡ ἀπομάκρυνση καὶ παρέκκλιση ἀπὸ τὶς θεμελιώδεις ἀρχές τους, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Πλούταρχος¹⁰.

Τὰ ἀπολυτικά, τὰ κοντάκια, τὰ προσόμοια καὶ οἱ κανόνες ἀποτελοῦν καὶ γιὰ μᾶς νόμους, ἐπειδὴ τὸ κείμενον καὶ ἡ μελωδία ἀπαρτίζουν ἕνα σύνολο αὐτόνομο. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἔλεγε ὅτι τίποτε δὲν ἀνυψώνει τὴν ψυχὴ, δὲν τῆς χαρίζει φτερά, δὲν τὴν ἐλευθερώνει ἀπὸ τὰ ἐπίγεια δεσμά της, ὅσο ἕνας λειτουργικὸς ὕμνος ποῦ σ' αὐτὸν ὁ ρυθμὸς καὶ ἡ μελωδία ἐνώνονται σὲ μιὰ πραγματικὴ συμφωνία¹¹.

Ἡ ἀλλοίωση τοῦ μέλους καταστρέφει τὴν τονικὴ ρυθμοποιία καὶ διασπᾶ τὴν ἐνότητα τοῦ λόγου, ρυθμοῦ καὶ μελωδίας.

Ἡ ἀντικατάσταση τῆς προσωδίας ἀπὸ τὴν τονικότητα ὑπῆρξε φυσικὴ ἐξέλιξη καὶ τὰ ἀρχαῖα μελιματικὰ ποιήματα εὐκόλα προσαρμολόγησαν στὶς ἐναλλασσόμενες ἄτονες καὶ τονούμενες συλλαβές, ὅπως παλαιότερα στὶς μακρὲς καὶ τὶς βραχείαις.

Ὅταν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀντιδρῶν στὴν εἰσαγωγὴ τῶν θυμηλικῶν μελωδιῶν στὴ χριστιανικὴ λατρεία καὶ ἐπιμένουν ὅτι οἱ χορευτικοὶ ρυθμοὶ καὶ οἱ ἀλαζονικὲς καλλιφωνίες δὲν κατανύγουν τὶς ψυχὰς τῶν προσευχομένων, ἀλλ' ἀντίθετα προκαλοῦν τὴ διάσπαση τῆς προσοχῆς καὶ δεσμεύουν τὸ πνεῦμα στὴν ἀντικειμενικὴ ὑλικότητα, οὐσιαστικὰ διατυπώνουν ἀπόψεις ἀνάλογες μὲ ἐκεῖνες τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, τῶν μουσικῶν καὶ τῶν ἠθικολόγων, ποῦ εἶχαν μελετή-

9. Ἐπιμοθέου δὲ ἀγωνιζομένου τὰ Κάρνεια εἰς τῶν ἐφόρων μάχαιραν λαβῶν ἠρώτησεν αὐτὸν ἐκ ποτέρου τῶν μερῶν ἀποτέμῃ τὰς πλείους τῶν ἑπτὰ χορδῶν», Πλούταρχου, «Τὰ παλαιὰ τῶν Λακεδαιμονίων Ἐπιτηδεύματα» 238, 17.

10. Πλούταρχου, Περὶ μουσικῆς 1133C.

11. «Οὐδὲν γάρ, οὐδὲν οὕτως ἀνίστησι ψυχὴν, καὶ πτεροῖ καὶ τῆς γῆς ἀπαλάττει, καὶ τῶν τοῦ σώματος ἀπολύει δεσμῶν, καὶ φιλοσοφεῖν ποιεῖ καὶ πάντων καταγελῶν τῶν βιωτικῶν, ὡς μέλος συμφωνίας καὶ ρυθμῶ συγκείμενον θεῶν ἄσματος», Migne P.G., τ. 55, στ. 156.

7. Γ. Κ. Ἀγγελινάρα, «Σχέσεις μουσικῆς καὶ Παιδείας κατὰ Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη», Ἀθῆναι 1970.

8. Θεμιστίου Λόγοι 33, σελ. 364 Hard.

σει τὴ δύναμη τῆς μουσικῆς καὶ τὴν ἐπίδραση ποὺ ἀσκεῖ στὴ διαμόρφωση τοῦ χαρακτήρα τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δὲν κατεδίκασαν δόκλιχο τὸ σύστημα τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἀλλὰ μόνο τὶς ὑπερβολές καὶ τὶς ἐξεζητημένες μετατροπές. Ἀντίθετα χρησιμοποίησαν πάρα πολλές σοβαρές καὶ ἠθικὲς μελωδίες, καθὼς ἐπίσης καὶ τοὺς σεμνοὺς ρυθμοὺς ποὺ ἐνισχύουν τὴν κοσμιότητα καὶ κρατοῦν τὸ πνεῦμα τοῦ προσευχομένου νηφάλιο καὶ ἡγεμονικό.

Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος πρῶτος κατὰ τὶς ἀρχές τοῦ δευτέρου αἰώνα εἰσηγήθηκε τὸ ἀντίφωνο σύστημα τῶν ἀρχαίων καὶ προέτρεψε νὰ ψάλλονται ὅλα τὰ «ἀντιφαλλικὰ μέλη»¹².

Ὅλοι οἱ Πατέρες ἀπέβλεπαν στὴν καθιέρωση μουσικῆς κατευναστικῆς, σεμνῆς καὶ μεταφυσικῆς, ἱκανῆς νὰ μεταρσιώνει τὶς ψυχές τῶν πιστῶν καὶ νὰ τὶς ἐνώνει μὲ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Μ. Βασίλειος καθόρισε οἱ ψαλμοὶ νὰ ἐκτελοῦνται κατὰ τὸν τρόπο τῶν πινδαρικῶν ἐπινικίων¹³.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ὕμνογραφία εἶναι ποίηση ρυθμική, ἔντεχνη καὶ παραπλήσια μὲ τὴν ἀρχαία λυρική καὶ ἰδίως τὴ χορική. Κάθε ἱερὴ Ἀκολουθία δὲν ἀποτελεῖ μόνο λατρευτικὴ καὶ μυσταγωγικὴ σύναξη, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ μάθημα ὑψηλῆς θεολογίας καὶ ἀσκήση ἐκλεπτυσμένης αἰσθητικῆς.

Ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ χρησιμοποιεῖ ὄχι μόνο τὰ ἀρχαία ἑλληνικὰ μουσικὰ γένη (διατονικό, χρωματικό, ἐναρμόνιο) ἀλλὰ καὶ τὰ τετράχορδα τῆς φυσικῆς κλίμακος, τοὺς διαζευκτικούς καὶ προσλαμβανόμενους τόνους, τοὺς ρυθμούς, τὶς χροές, τὴ συνήχηση, τὴν ἀντιφωνία καὶ ἄλλους πολλοὺς μουσικοὺς ὄρους μὲ τὴν ἴδια ἢ παραπλήσια σημασία καὶ λειτουργικότητα. Τὰ σημαδόφωνα τῆς βυζαντινῆς παρασημαντικῆς προέρχονται ἀπὸ τὰ γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, τοὺς τόνους, τὰ πνεύματα καὶ τὰ σημεῖα στίξεως.

Οἱ ἀρχαιοπρεπεῖς ρυθμοὶ δὲν διασώθηκαν μόνο στὴ λειτουργικὴ χριστιανικὴ ποίηση, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο κρούονται τὰ σήμαντρα καὶ οἱ καμπάνες στὰ μοναστήρια. Ὄταν ὁ Γιώργος Σεφέρης ἄκουσε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ξυλοσήμαντρο τοῦ Παναγίου Τάφου στὴν Ἱερουσαλὴμ σημείωσε στὸ ἡμερολόγιό του τὰ ἑξῆς: «Ἐσπερινὸς τοῦ Βαϊοῦ. Πρώτη μου ἀκολουθία στὸν Ἅγιο Τάφο: "Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου Δέσποτα". Μεγάλῃ συγκίνηση καθὼς ἔψελνε αὐτὸ ἢ συνοδεία... Ξαφνικὰ στὴ μέση τῆς τελε-

τῆς, ψηλὰ κάτω ἀπ' τὸ θόλο, ἓνα σήμαντρο καὶ ἓνα τάλαντο ἄρχισαν μὲ ρυθμὸ ποὺ δυνάμωνε ὀλοένα:

Το-τά, το-τά - το-τάλαντο

Το-τά, το-τά, - το-τάαα - λαντο

ἓνας τρελὸς ρυθμὸς

Ὅτοτοτοῖ Ἀπόοο - λλω, Ἀπόοοο - λλω.

Τὸ κύμα μιᾶς παράδοσης πῶς δυνατῆς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ἄλλα δὲν ἔχει πιά σημασία...»¹⁴. Ὁ ἦχος τοῦ ξυλοσημάντρου διασώζει τὸ ρυθμὸ τῶν στίχων τοῦ Αἰσχύλου.

Τὰ ἄσματα καὶ τὰ δρώμενα τῆς Ἐἱρεσιῶνης συνεχίζονται μέχρι σήμερα μὲ τὰ κάλαντα καὶ τὰ ἔθιμα τῆς πρωτομαγιάς, ἐνῶ τὰ χελιδονίσματα ἐξακολουθοῦν νὰ τραγουδιοῦνται ἀπὸ τὰ παιδιά σὲ πολλὲς περιοχές τῆς Ἑλλάδος τὴν 1η Μαρτίου ἀπαράλλακτα ὅπως καὶ στὴν ἀρχαιότητα.

Εἶναι πράγματι ἐκπληκτικὸ τὸ ὅτι σχήματα καὶ τρόποι ἐκφραστικοὶ παρέμειναν ἀγαλλοιώτα πάνω ἀπὸ δυὸ χιλιετίες καλλιεργώντας τὸ μουσικὸ αἰσθητήριο τοῦ λαοῦ σὲ ἐποχές ποὺ τὰ ὄδεῖα ἦταν ἄγνωστα καὶ ἡ ἐκπαίδευση σχεδὸν ἀνύπαρκτη.

Ἡ ψαλτικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας διέσωσε τὴν ὀρθὴ προφορὰ τῶν συμφωνικῶν συμπλεγμάτων καὶ τὴν ποικιλία τῶν τόνων, τὰ μελισματικὰ ποιήματα τοῦ ποιητικοῦ λόγου καὶ γενικότερα τὴν ὀρθοφωνία τῆς γλώσσας μας, ὅταν ἡ καθημερινὴ ὁμιλία εἶχε ἐκβαρβαρωθεῖ ἐξ αἰτίας τῆς μακραίωνης τουρκικῆς δουλείας.

Σὲ ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὕμνογραφίας κυριαρχοῦν τὰ ἀδρὰ ἑλληνικὰ χαρακτηριστικά. Καὶ ἂν ἀκόμη οἱ βυζαντινοὶ πρόγονοί μας ἤθελαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν ἐπήρεια τοῦ κλασσικοῦ καλλιτεχνικοῦ πνεύματος, αὐτὸ θὰ ἦταν ματαιοπονία, γιατί ζοῦσαν μέσα στὸν ἑλληνικὸ χῶρο καὶ ἀνέπνεαν τὴ μακραίωνη παράδοσή του.

Ὁ διαπρεπέστερος θεολόγος τῆς ἐποχῆς μας ὁ ἀείμνηστος πατὴρ Γεώργιος Φλωρόφσκυ ἔλεγε χαρακτηριστικὰ ὅτι «Ὁ Χριστιανισμὸς — ὁ ἑλληνικὸς ἔχει ἀπαθανατισθεῖ μέσα στὴν Ἐκκλησία: ἀποτελεῖ τὸ ὑφάδι τῆς Ἐκκλησίας καὶ αὐτὸ εἶναι ἓνα κατηγορηματικὸ αἰώνιον τῆς ὑπάρξεως τῆς Χριστιανοσύνης».

Ὁ τρόπος τῆς μελοποιίας τῶν ἀργῶν ἰδιομέλων μὲ τὶς φθορικές ἐναλλαγές καὶ τὴν ἐννοιολογικὴ ἀπόδοση τῶν λέξεων μᾶς φέρνει στὴ μνήμη τὴν τέχνη τῶν διθυραμβοποιῶν¹⁵, οἱ ὁποῖοι μετέβαλλαν τοὺς τρό-

12. Φάνη Μιχαλόπουλου, «Τὸ μουσικὸ συναίσθημα στὴν πρωτόγονη μορφή του», Ἀθήνα 1930, σ. 99.

13. H. Göstlin, Ἱστορία τῆς μουσικῆς, σ. 65.

14. Γιώργου Σεφέρη, Μέρει ΣΤ', Ἀθήνα 1986, σ. 122.

15. Διονυσίου Ἀλικαρνασσέως, Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων XIX.

πους, τις μελωδίες και τούς ρυθμούς συνδυάζοντας τὸ διατονικό, μὲ τὸ χρωματικό και τὸ ἑναρμόνιο γένος, ὅπως ἐπίσης και τις Δωρικές μὲ τις Φρυγικές και τις Λυδικές ἁρμονίες προκειμένου νὰ ἀποδώσουν πιστότερα και ἑναργέστερα τὸ νοηματικὸ περιεχόμενο τῶν διθυράμβων.

Οἱ ἀργές και σχοινοτενεῖς μουσικές γραμμές τῶν παπαιδικῶν μαθημάτων μὲ τούς μελωδικούς μαϊάνδρους και τις ἐπεκτάσεις τῶν καταλήξεων μᾶς ὑπενθυμίζουν τὴν ὄραία παρομοίωση τοῦ Ἀριστοφάνη, «τὰς μύρκηκος ἀτραπούς»¹⁶, δηλαδή τὰ πολυδαίδαλα μονοπάτια τῶν μυρμηγκιῶν ποὺ ἐμμοῦντο οἱ μελοποιοὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου ἀθηναίου κωμικοῦ.

Εἶναι γεγονός ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐκτός ἀπὸ τις αὐστηρές και σύντονες δωρικές μελωδίες χρησιμοποιούσαν και τις μαλακές και ἀνεμμένες (τις ἰαστί και λυδιστί) και ὅτι οἱ δεύτερες ἦταν ἰδιαίτερα προσφιλεῖς ὄχι μόνο στὸν μικρασιατικὸ ἑλληνισμό, ἀλλὰ και στοὺς Ἀθηναίους τῶν μέσων τοῦ πέμπτου αἰώνα, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ περίπτωση τοῦ Πύθερου και ἄλλων ἀκριβοπληρωμένων ἀπὸ τὸ ἀθηναϊκὸ κοινὸ καλλιτεχνῶν.

Τις χρωματικές και ἑναρμόνιες μελωδίες μεταχειρίζονταν και οἱ μεγάλοι ποιητές τῆς ἀρχαιότητος.

Ὁ μουσικότατος Πίνδαρος ἐπανειλημμένα χρησιμοποιεῖ τις περιπαθεῖς λυδικές¹⁷ ἁρμονίες και ὁ Σοφοκλῆς πρώτος μεταχειρίστηκε τις φρυγικές, ποὺ τις χαρακτηρίζει ὁ ἐνθουσιασμός και ἡ πηγαία παρόρμηση.

Ὁ Χορὸς ἀπαντώντας στὸ θρῆνο τῆς Ἰφιγένειας στὴν ὁμώνυμη τραγωδία τοῦ Εὐριπίδη γιὰ τὸν ὑποτιθέμενο θάνατο τοῦ Ὁρέστη δηλώνει ὅτι θὰ χρησιμοποιήσει ἀσιατικούς¹⁸ ἕμνους, ἐνῶ στίς «Βάκχες» ἐξαιρεῖ τις ἐνθουσιαστικές μελωδίες τῶν φρυγικῶν¹⁹ αὐλῶν.

Ὁ Κ. Παλαμῆς ἀπαντώντας στοὺς ἐπικριτές τῆς ἀνατολικῆς μουσικῆς ἀνάμεσα σὲ πολλὰ ἄλλα ἔγραφε και τὰ ἑξῆς: «οἱ θρηνώδεις γόοι... τὸ πάθος και ἡ μελαγχολία... μᾶς ἐνθυμίζουν ὅτι ἡ ὀδύνη ἐγονιμοποίησε κατὰ πρῶτον τὴν καλλιτεχνικὴν συγκίνησην, μητέρα τῆς μουσικῆς και τῆς ποιήσεως»²⁰.

Οἱ θρῆνοι πάντως τῶν θυζαντινῶν ἦταν εὐπρεπέστεροι και ἑλληνικότεροι ἀπὸ τις οἰμωγές τῶν τραγωδιῶν, και αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἐγκώμια τοῦ Ἐπιταρίου και τὸν εὐσυμπάθητο θρῆνο τοῦ Ἰωσήφ «Σὲ τὸν ἀναβαλλόμενον τὸ φῶς» ποὺ ψάλλεται κατὰ τὴν

Ἀκολουθία τῆς Ἀποκαθηλώσεως τῆ Μ. Παρασκευῆ.

Οἱ χαρακτηρισμοὶ τῶν ἀρχαίων μουσικοδιδασκάλων γιὰ τὰ τρία μουσικὰ γένη, τὸ διατονικό, τὸ χρωματικό και τὸ ἑναρμόνιο, ὅπως και γιὰ τις τρεῖς βασικές μελωδίες τῆ δωρική, τῆ λυδική και τῆ φρυγική προσιδιάζουν ἀπόλυτα στοὺς διατονικούς, χρωματικούς και ἑναρμόνιους ἦχους τῆς θυζαντινῆς μουσικῆς.

Ὁ σοβαρός, σεμνὸς και ἀνδροπρεπὴς χαρακτήρας τῆς δωρικῆς ἁρμονίας ἀποδίδεται μὲ τούς διατονικούς ἦχους τῆς θυζαντινῆς μουσικῆς και κυρίως μὲ τὸν πρῶτο.

Τὸ ἥρεμο και ἡσυχαστικὸ ἦθος τῆς λυδικῆς συμπιπτει μὲ τὴν περιπάθεια και τὴ χαλαρότητα τοῦ δευτέρου ἦχου, ποὺ ἀποπνέει αἶσθημα τρυφερῆς μεταφυσικῆς μελαγχολίας.

Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι μερικοὶ ἀπὸ τούς ἀρχαιότερους ἕμνους τῆς Ἐκκλησίας μᾶς ὅπως τὸ «Ἄγιος ὁ Θεός», τὸ «Φῶς ἱλαρόν», τὰ ἀντίφωνα τῆς θείας λειτουργίας και ἄλλοι, εἶναι μελοποιημένα σὲ χρωματικὸ δεύτερο ἦχο.

Ὁ ἐνθουσιαστικὸς και ἀσυγκράτητος χαρακτήρας τῆς φρυγικῆς μελωδίας ἀποδίδεται μὲ τούς ἑναρμόνιους ἦχους και κυρίως μὲ τὸν τρίτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς μᾶς μουσικῆς.

Εἶναι τὸσον ἐνθουσιώδης ὁ ἦχος αὐτός, ὥστε οἱ μουσικοδιδασκαλοὶ τὸν περιορίσαν, ἐπιβάλλοντάς του στὰ ἀργὰ μαθήματα τῆ μετατροπία τοῦ κατὰ τριφωνίαν πλ. Δ' ἦχου, ὥστε νὰ περιορισθεῖ ἡ μεγαλοφωνία του, ἡ ὁποία λόγω τῶν ἀργῶν μελωδιῶν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτραπῆ σὲ προκλητικούς κραυγισμούς και ἀνεπίτρεπτους γιὰ τὸν λατρευτικὸ χῶρο ἀλαλαγμούς.

Τὸ δεύτερο σκέλος τῆς ἐθνικῆς μᾶς μουσικῆς τὸ ἀποτελοῦν τὰ δημοτικά, λαϊκὰ και ἀστικά τραγούδια, ἡ μουσικὴ τῶν ὁποίων εἶναι στενότερα συνυφασμένη μὲ τὴν Ἐκκλησιαστική. Ὅχι μόνον οἱ ρυθμοί, οἱ μουσικές κλίμακες, τὰ τετράχορδα και τὰ διαστήματα, ἀλλὰ και οἱ δεσπύζοντες φθόγγοι, οἱ ἔλξεις και τὰ ἰδιαίτερα γνωρίσματα τῶν ἦχων εἶναι πανομοιότυπα στὴν ἐκκλησιαστικὴ και τὴ δημοτικὴ μουσικὴ.

Φυσικὰ τὸ ἦθος τῶν μελωδιῶν εἶναι διαφορετικὸ, γιὰτὶ ἄλλος εἶναι ὁ προορισμός ἐνὸς τροπαρίου και ἄλλος ὁ στόχος ἐνὸς τραγουδιοῦ. Ὅπως στὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ἔχουμε μέλη σύντομα, ἀργοσύντομα και ἀργὰ, ἔτσι και στὴ δημοτικὴ μουσικὴ ἔχουμε τραγούδια χορευτικά και καθιστικά. Σὲ ἄλλα κυριαρχεῖ ὁ λόγος και ἡ αὐστηρότατη ρυθμικὴ νομοτέλεια και σὲ ἄλλα ὁ πλούσιος μουσικὸς διάκοσμος και ἡ δυνατότητα τοῦ αὐτοσχεδιασμοῦ. Ἀλλὰ και στὴν περίπτωση αὐτῆ ἔπεται ἀπὸ κάθε στίχο ὁ χορὸς τραγουδαίει τὸ

16. Ἀριστοφάνους, Θεσμοφοριάζουσαι, στ. 100.

17. «Λυδία σὺν ἁρμονίᾳ μέλος πεφιλημένον» Πινδάρου Ν IV 45. Πρβλ. και Ο ν 21, XIV 16.

18. Εὐριπίδου, Ἰφιγένεια ἢ ἐν Ταύροις, στ. 180 κ. ἐ.

19. Εὐριπίδου, Βάκχαι, στ. 127-28.

20. Θεοδώρου Χατζηπανταζῆ, «Τῆς Ἀσιάτιδος μούσης Ἐρασταί», Ἀθήνα 1986, σσ. 108-09.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«Σταυρώσιμον» καὶ «ἀναστάσιμον Πάσχα».

Ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, κατὰ τὰς ὁποίας ἐκδίδεται τὸ διπλὸν αὐτὸ τεύχος τῆς «Ἐκκλησίας», τὰ δοθόδοξα λειτουργικὰ κείμενα ὑποβοηθοῦν νὰ συνειδητοποιήσωμεν, ὅτι τὸ «σταυρώσιμον Πάσχα», κατὰ τὸ ὁποῖον «ὡπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός» (Α΄ Κορ. ε΄ 7), ἔχει ὀργανικὸν σύνδεσμον πρὸς τὸ «ἀναστάσιμον Πάσχα», κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Κύριος, «θανάτω θάνατον πατήσας», «ἐκ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν ἡμᾶς διεβίβασε» καὶ ἐνέδυσσε «διὰ πάντους τὸ θνητὸν ἀφθαρσίας εὐπρέπειαν».

Ὅθεν ὁ Σταυρὸς δὲν παραθεωρεῖται ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ, ὡς νομίζουν μερικοὶ ἐν τῇ Δύσει, ἀλλὰ τὸ μυστήριον αὐτοῦ βιοῦται πάντοτε ἐν οχέσει πρὸς τὴν δι' αὐτοῦ ἐπιτευχθεῖσαν νίκην. Διὰ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Σωτήρος «ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ» (Ρωμ. ε΄ 10), ἐξαλειφθέντος τοῦ «καθ' ἡμῶν χειρογράφου» (Κολ. β΄ 14). Οὕτως ἐλυτρώθημεν «ὡδ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ..., ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἁμνοῦ ἁμώμου καὶ ἁσπίλου Χριστοῦ...» (Α΄ Πέτρ. α΄ 18-19). Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου σημαίνει θρίαμβον ἐναντίον τῶν «ἀρχῶν καὶ ἐξουσιῶν» (Κολ. β΄ 15), κατὰργήσιν «αὐτῶν τὸ κράτος ἔχοντος τοῦ θανάτου, τοῦτ' ἔστι τοῦ διαβόλου» (Ἐβρ. β΄ 14), σκόλευσιν καὶ νέκρωσιν τοῦ θανάτου, τὴν διάλυσιν τῶν «κλειθρῶν τοῦ Ἄδου», τὴν διὰ τῆς

εἰς Ἄδου καθόδου λύσιν τῶν ὀδυνῶν τοῦ θανάτου καὶ τὴν διὰ τῆς ἐπακολουθησάσης Ἀναστάσεως ὀριστικὴν διάλυσιν τοῦ βασιλείου τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ θανάτου. Ἴδον διατὶ ὁ κανὼν τῆς Ἀναστάσεως τονίζει: «Ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν, λαοί, Πάσχα Κυρίου Πάσχα. ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμᾶς διεβίβασεν ἐπινίκιον ἄδοντας».

«Ἰδρυμα Νεότητος
τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν».

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ δι' ἀποφάσεως αὐτοῦ συνέστησεν «Ἰδρυμα Νεότητος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν». Ἡ ἀπόφασις αὕτη καὶ τὸ σχετικὸν Καταστατικὸν ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 27)τ. Β' ΦΕΚ τῆς 28.1.1988. Σκοποὶ τοῦ Ἰδρυμάτος τούτου εἶναι ἀπ' ἐνός ἢ προσφορὰ ὠργανωμένων εὐκαιριῶν διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἐνοριακῆς ζωῆς εἰς τὸν χῶρον τῆς νεολαίας, ἀπ' ἐτέρου ἢ προώθησις τῆς δημιουργικῆς συμβολῆς τῶν νέων εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κηρυκτικοῦ, λειτουργικοῦ καὶ κοινοτικοῦ βίου τῶν ἐνοριῶν καὶ τρίτον ὁ συντονισμὸς τῶν σχετικῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ προσπαθειῶν πρὸς ἀναλόγους ἐκδηλώσεις τῶν νεολαίων ἄλλων Ἱερῶν Μητροπόλεων καὶ διορθοδόξων νεανικῶν κινήσεων.

Συμφώνως πρὸς δῆλωσιν τοῦ Πρωτοσυγκέλλου

«τσάκισμα» ποὺ εἶναι πάντοτε σύντομο καὶ ρυθμικὸν, κάτι ἀνάλογο μὲ τὸ ἐφύμνιο τῶν Κοντακίων.

Τὸν ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνα στὰ μεγάλα κέντρα τοῦ μικρασιατικοῦ ἑλληνισμοῦ, στὴν Κων)πολη, τὴν Σμύρνη, τὴς Κυδωνίες καὶ ἄλλου εἶχε μεγάλη διάδοσις τὸ ἀστικὸ τραγούδι τῆς ἐποχῆς ποὺ δὲν ἄφησε ἀνεπηρέαστους τοὺς μουσικοδιδασκάλους καὶ τοὺς μελοποιούς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς²¹.

Στὰ τραγούδια αὐτὰ ποὺ χρησιμοποιοῦν περίτεχνες μελωδίαι, εὐκόλα διαπιστώνουμε τοὺς πυρῆνες τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἀλλὰ καὶ τὴς ἀδιαμφισβήτητες ἐπιδράσεις ἢ καὶ τὴς ἀπλῆς ἀπομμήσεις τῆς ἀνατολικῆς μουσικῆς, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης ἔλεγε ὅτι «δὲν εἶναι τόσοσιν βάρβαρος ὅσον ὑποτίθεται ὅτι εἶναι τὰ ἀσιατικὰ φύλα. Ἔχει στενὴν συγ-

γένειαν μὲ τὰς ἀρχαίας ἀρμονίας τὰς φρυγιστὶ καὶ λυδιστὶ... Τὰ βαρῆα τεῖχη καὶ οἱ ὀγκώδεις κίονες τοῦ Θεσείου τὴν ἔχουν ἀκούσει. Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῆς δουλείας καὶ εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς»²².

Ἀρκετοὶ νεοἑλληνες μουσικοσυνθέτες ἐκμεταλλεύτηκαν δημιουργικὰ τὸν πλοῦτο τῆς Ἐκκλησιαστικῆς, τῆς δημοτικῆς καὶ τῆς λαϊκῆς μας μουσικῆς δημιουργώντας ἔργα ἀξιόλογα²³, τὰ ὁποία καὶ τὸ μουσικὸ αἶσθητήριο τοῦ λαοῦ καλλιεργοῦν καὶ τὴ μουσικὴ παράδοσις τοῦ ἑλληνισμοῦ διασώζουσι, μέσα στὴν πλημμυρίδα τῆς εἰσαγόμενης μουσικῆς, ποὺ ἀπειλεῖ νὰ ἐξαφανίσει κάθε ἐθνικὸ πολιτισμικὸ στοιχεῖο πάνω στὸ ὁποῖο σαρκώνεται ἡ ἐθνικὴ μας ταυτότητα.

ΓΙΩΡΓΟΣ Κ. ΑΓΓΕΛΙΝΑΡΑΣ

21. Γ. Κ. Ἀγγελινάρα, «Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ βυζαντινὴ μουσικὴ ἀπὸ τὸ 1820 μέχρι σήμερα», Σαμιακὴ Ἐπιθεώρησις, τεύχος 29/30 (1984) σ. 4 κ. ἑ.

22. Ἀλεξ. Παπαδιαμάντης, «Ὁ ξεπεσμένος δερβίσης».

23. Γ. Κ. Ἀγγελινάρα, «Ἀνθεὶ στὴ Σάμο ἢ Ὑαλτικὴ Παράδοσις», ἐφ. «Ἡ Καθημερινή», 23-2-1986.

τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πανοσ. ἀρχιμ. κ. Δημητρίου Μπεκιάρη, ἡ εὐθύνη διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῶν σκοπῶν αὐτῶν «βαρύνει πρῶτα τοὺς κληρικούς ὑπευθύνους καὶ τοὺς συνεφημερίους καὶ ἔπειτα τοὺς λαϊκοὺς συνεργάτες», οἱ ὅποιοι δέον νὰ συντονίζουσι τὰς προσπάθειάς των, συμφώνως πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἰδρύματος διδομένας κατευθυντήριους ὁδηγίας.

Εὐχόμεθα, ὅπως τὸ Ἰδρυμα τοῦτο, ὅπερ θὰ καλύψῃ σημαντικὸν κενόν, τάχιστα ἐπιστρατεύσῃ τὰ κατάλληλα ἡγετικά στελέχη καὶ τοὺς ἐνθουσιώδεις συνεργάτας των, ἵνα ἀποδώσῃ καρπὸν ἑκατοσιπλασίονα πρὸς ὄφελος τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας καὶ πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄιτημα τοῦ Γιεφτουςένκο καὶ τῶν ρώσων πιστῶν.

Ὁ καγκελλάριος τῆς Δυτ. Γερμανίας Helmut Kohl, ὁμιλήσας προσφάτως ἐν τῇ «Εὐαγγελικῇ Ἀκαδημίᾳ» τοῦ Tutzing περὶ τῆς «θρησκευτικῆς ἐλευθερίας» καὶ λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τοῦ κατὰ τὸ ἔρχον ἔτος ἑορτασμοῦ τῆς χιλιετηρίδος τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Ρώσων, ἐτόνισεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς: «Ἡ θαθεῖα θρησκευτικότης τῶν λαῶν τῆς Ρωσίας εἶναι διὰ τῶν αἰώνων ὑποδειγματικὴ διὰ τὰς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς πιστοὺς τῆς Δύσεως. Ὁ θησαυρὸς τῆς χριστιανικῆς σκέψεως εἶναι παρὼν εἰς τὰ μεγάλα ἔργα τῆς ρωσικῆς φιλολογίας: ἀπὸ τοῦ Ποουσιν διὰ τοῦ Τολστοῦ καὶ τοῦ Ντισοιογιέφσκυ μέχρι τοῦ Πάστερνικ καὶ τοῦ Σολζενίτσιν. Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὡς συμβολικόν, ὅτι εἰς ἐπιφανῆς συγγραφεὺς τῶν ἡμερῶν μας, ὁ Γιεφτουςένκο ἀπευθύνεται εἰς τὸν κρατικὸν ἐκδοτικὸν οἶκον συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς ἐκτυπώσεως ἐν ρωσικῇ γλώσσῃ καὶ διαδόσεως τῆς Βίβλου, διότι ἄνευ αὐτῆς δὲν θὰ εἶναι πλέον κατανοητὴ εἰς τὴν νεότητα ἢ κλασικὴ ρωσικὴ λογοτεχνία. Πολὺν περισσότερον τὸ αἷτημα αὐτὸ προβάλλεται ὑπὸ τῶν πολιτῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, οἱ ὅποιοι διετήρησαν καὶ ἐνίσχυσαν τὴν πίσιν των διὰ τῶν δοκιμασιῶν τοῦ αἰῶνος τούτου. Πάντες οὗτοι ἀντιοῦν νέαν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἀνασυγκρότησις (περσερζόικα) καὶ ἡ μεγαλυτέρα “διαφάνεια” θὰ φέρῃ εἰς αὐτοὺς περισσότερον ἀέρα διὰ νὰ τὸν ἀναπνεύουσι».

Ἄς ἐλπίσωμεν, ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ καγκελλαρίου Kohl ὑπομνησκόμενον αἷτημα τοῦ Γιεφτουςένκο καὶ τῶν πιστῶν τῆς Ρωσίας θὰ ληφθῇ σοβαρῶς ὑπ’ ὄψιν διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐλευθέρωσις ἐκτύπωσις καὶ διάδοσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς εἰς πάντας τοὺς πολίτας τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Αὐτονοήτως πρέπει νὰ

ἐπιτραπῇ, ὅπως τὸν πρῶτον ρόλον ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχῃ τὸ θαναμάσιον τυπογραφεῖον τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας.

«Ἀφυπνίζει νέαν ἐλπίδα».

Ἐν συνεχείᾳ δέον νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἄξια μνείας εἶναι ὅσα προσέθεσε διὰ τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν ὁ καγκελλάριος Kohl, ὑπομνήσας ὅτι «ὁ γενικὸς γραμματεὺς Γκορμπαισώφ, εἰς ἓνα ἐκ τῶν λόγων του διὰ τὴν ἑβδομηκοστὴν ἐπέτειον τῆς Ὀκτωβριανῆς Ἐπαναστάσεως, ἐζήτησε νὰ ὑπερνηκηθῶν τὰ ἰδεολογικὰ σχήματα καὶ στερεότυπα καὶ ἐτόνισεν, ὅτι τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα κατ’ οὐδένα τρόπον ἐγείρει τὴν ἀξίωσιν, ὅτι αὐτὸ κατέχει τὸ μονοπώλιον τῆς ἀληθείας». Ἡ διακήρυξις αὐτὴ «ἀφυπνίζει νέαν ἐλπίδα ἀκριβῶς εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ὁμολογοῦν πίσιν εἰς Ἐκεῖνον, Ὁσὶς εἶπε περὶ Ἐαυτοῦ: “Ἐγὼ εἰμι ἡ Ὁδὸς, ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωὴ” (Ἰωάν. ιδ’ 6). Ἐλπίζομεν, ὅτι διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει καὶ ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας ἡ νέα αὐτὴ σκέψις» θὰ ἀποθῇ ἀπελευθερωτικὴ καὶ θὰ ὁδηγήσῃ «εἰς μίαν νέου εἶδους συν-παρξίν Κράτους καὶ Ἐκκλησίας».

Πρὸς προώθησιν τῆς πραγματώσεως τῆς ἐλπίδος ταύτης θὰ ἔπρεπε, κατὰ τὸν Helmut Kohl, νὰ κινήθων καὶ οἱ χριστιανοὶ τῶν ἐλευθέρων Ἐκκλησιῶν, ἐνθαρρύνοντες τοὺς ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς χώραις ἀδελφούς των, μετέχοντες τῶν ἑορτασμῶν τῆς χιλιετηρίδος τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν Ρώσων, παρέχοντες ἐνεργῶς παντὸς εἶδους πνευματικὴν βοήθειαν, δημιουργοῦντες οὐ μόνον δυνατῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας, ἀλλὰ καὶ εὐκαιρίας ἐπισκέψεων, συναντήσεων καὶ διαλόγου.

Εἶναι περιττὸν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι τὸ ζῶηρον αὐτὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὰς Ἀνατολικὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας εἶναι μία θαναμασία εὐκαιρία δι’ αὐτὰς νὰ συνενώσουσι τὰς δυνάμεις των, ἵνα ὀδεύσουσι πρὸς κατάκτησιν τῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία δὲν περιορίζεται μόνον ἐπὶ τῶν οἴκων τῆς λατρείας, ἀλλὰ καὶ καθίσταται ἀκινδύνως ἐνεργὸς καὶ ἀκτινοβόλος ἐπὶ τῆς καθ’ ὅλου κοινωνικῆς καὶ πολιτιστικῆς ζωῆς.

Θρησκευτικὸς καὶ ἔθνικὸς φρονηματισμός.

Κατὰ τὸν πρό τινων ἑβδομάδων γενόμενον ἐν Λευκωσίᾳ ἑορτασμὸν τῆς 175ης ἐπετείου τῆς ἰδρύσεως τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Κυπριανοῦ, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος, ἐν τῷ θαυνοστοχάσιῳ καὶ γλαφυρῷ χαιρετισμῷ αὐτοῦ, ἐτό-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1988

«Συνήλθε ὑπὸ τὴν Προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ εἰς ἕκτακτον Συνεδριαν ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἠσχολήθη μὲ τὴν ἐξέτασιν θεμάτων τρεχούσης φύσεως, ὡς καὶ ὑπηρεσιακῶν.

Ὁ Μακαριώτατος ἐνημέρωσε τοὺς Σεβασμιωτάτους Συνοδικούς ἐπὶ τῶν ἐν τῷ μεταξύ χειρισμῶν του εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν θέμα. Ἡ Ἱερά Σύνοδος λαβοῦσα γνῶσιν περὶ ἀναμίξεως Ἀγιορειτῶν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ θέματα τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἀνάμιξις σκανδαλίζει τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα, ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ δι' ἐγγράφου αὐτῆς πρὸς τὴν Ἱεράν Κοινότητα, εἰς τοὺς Ἀγιορείτας νὰ περιορισθοῦν εἰς τὰ καθήκοντά των ἐντὸς τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας καὶ νὰ μὴν ὑπεισέρχονται εἰς τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπεφάσισε ἐπίσης νὰ σταλῇ ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος νὰ εἶναι προσεκτικοὶ κατὰ τὰς προσκλή-

σεις Ἀγιορειτῶν, ὥστε νὰ μὴν πυροδοτῆται οὕτως εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα καὶ νὰ μὴν ἀσχολοῦνται πέραν τοῦ καθαρῶς πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἐξομολογήσεως. Κατὰ τὴν γενομένην συζήτησιν ἐτονίσθη ἡ ἀνάγκη ἐνόητος τῆς Ἱεραρχίας, τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ τοῦ Μοναχισμοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς περισυλλογῆς ἐν ὅψει τῆς ἐγγιζούσης περιόδου τῶν Παθῶν καὶ τῆς Ἀναστάσεως, διὰ τὴν ὁποίαν ἀντηλλάγησαν ἐγκάρδιοι εὐχαὶ μεταξὺ τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπεφάσισε ἀκόμη νὰ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας τῆς πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν Νομικῶν τῆς περιόδου τοῦ ἀγῶνος διὰ τὸ μέχρι τοῦδε ἔργον τῆς, τὸ ὁποῖον ἐθεώρησε περατωθὲν μετὰ τὰς συναινετικὰς ἐξελίξεις εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιος ἐξέφρασε τὴν λύπην του διὰ τὴν διοχέτευσιν πρὸς τὸν Τύπον ἐγγράφου του πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον, τὴν ὁποίαν ἐνέργειαν ἐχαρακτήρισε ἀνεπίτρεπτον.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τέλος ἐκφράζει θλίψιν διὰ τὴν ὕψιν καὶ ἀνευ ἀποχρῶντος λόγου συγκέντρωσιν ἐ-

νισεν, ὅτι «γὰρ ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια σιάνθηκε τὸ Ἑλληνικὸ τοῦτο Ἐκπαιδευτήριον ἐστὶα φωτός, πὸν θέρμαινε καὶ φωτίζει καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ θερμαίνει καὶ νὰ φωτίζει τίς ψυχὰς μὲ τὸ ἀνέσπερο φῶς τῆς ἐλληνοχριστιανικῆς μας ἰδεολογίας καὶ πίστεως καὶ μὲ τὸ πύρωμα τῆς ἐνδοξῆς ἱστορικῆς πορείας τῆς φυλῆς μας. Σιάνθηκε πηγὴ, πὸν πρόσφερε ἀέναον τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς, τὸν Χριστὸ δηλαδὴ καὶ τὴν Ἑλλάδα, σιὸν ἀγωνιζόμενον Ἑλληνισμὸ τῆς Κύπρου. Μέσα σ' αὐτὸ μεγάλες πνευματικὲς μορφές, πὸν διετέλεσαν γυμνασιάρχες καὶ καθηγητές, ὡς ἔμπειροι χαλκουργοὶ γάλλουσαν τὸν χαρακτήρα τῶν ἐλλήνων μαθητῶν, γαλουχώντας τους μὲ τὰ νάματα τῆς ἐλληνικῆς σοφίας καὶ τῆς εὐαγγελικῆς ἀλήθειας».

Ἡ λαμπρὰ αὐτὴ παράδοσις, ὡς προσέθεσεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου, πρέπει «νὰ προσφέρει τὴν ἀφορμὴν γιὰ μερικὲς σκέψεις καὶ προβληματισμοὺς γύρω ἀπὸ τὸ χρέος τῶν σχολείων μας», δοθέντος ὅτι «κινδυνεύουμε σήμερον καὶ ὡς πνευματικοὶ ἄνθρωποι καὶ ὡς Ἕλληνες καὶ ὡς χριστιανοί. Χρειάζεται γι' αὐτὸ ἕνας βαθὺς προβληματισμὸς σιὴν ἐξομολογῆσιν τῶν σιόχων καὶ τῶν ἐπιδιώξεων μας. Τὰ σχολεῖα μας πρέπει νὰ θέσουν σήμερον πὸν πολὺν ἀπὸ ἄλλοτε ὡς ἀποσιολῆ τους ὄχι μόνον τὴν παροχὴν ὠφελιμιστικῶν γνώσεων, ἀλλὰ καὶ τὸν θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν φρονηματισμὸν τῶν νέων μας. Πρέπει νὰ γαλουχοῦν τὴν ἐλληνικὴν νεολαίαν μὲ τὰ ζωογόνα νάματα τοῦ εὐαγγελικοῦ λόγου καὶ τῆς πατρογονικῆς σοφίας. Πρέπει τὰ σχολεῖα νὰ γίνονν ξανὰ φωτῶρια ἀγωνιστῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδας».

Ἀμβλύνεται ἡ ἠθικὴ συνείδησις.

Συμφώνως πρὸς τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὸν Τύπον στοιχεῖα, «οἱ περισσότερες ἐπιρῶσεις σιὸν κόσμον γίνονται σιὴ Σοβιετικὴ Ἐνωσις», ὡς ἀνέφερε σοβιετικὸν ἑβδομαδιαῖον περιοδικὸν, τὸ ὁποῖο ζητεῖ ἀπὸ τὸ κράτος νὰ πάρει μέτρα... Τὸ περιοδικὸν «Νεντέλια» γράφει, ὅτι τὸ 1985 τὸ ποσοστὸ τῶν ἐπιρῶσεων ἔφθασε τὸ 123,2 ἐπὶ τοῖς χιλίοις σιὴν Ὀμόσπονδη Δημοκρατία τῆς Ρωσίας, τὴ μεγαλύτερη Σοβιετικὴ Δημοκρατία. Τὸ ποσοστὸ αὐτὸ εἶναι κατὰ 25 φροτὲς ὑψηλότερον ἀπὸ αὐτὸ τῆς Δυτικῆς Γερμανίας. Σύμφωνα μὲ ἄλλα στοιχεῖα μετὰξὺ 1978 καὶ 1979, πὸν δημοσιεύει τὸ περιοδικὸν, τὸ ποσοστὸ ἐπὶ τοῖς χιλίοις τῶν ἐπιρῶσεων ἔφθασε τὸ 102,4 σιὴν Ε.Σ.Σ.Α. ἔναντι 5,9 σιὴ Δυτικὴ Γερμανία, 11,4 σιὴ Βρετανία, 27,5 σιὲς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, 36,9 σιὴν Οὐγγαρία καὶ 68,3 σιὴ Βουλγαρία...».

Αἱ εὐγλωττοὶ αὐταὶ στατιστικαὶ ἀφ' ἐνὸς διαφεύδων πάντας ἐκείνους, σὶ ὁποῖοι ἰσχυρίζοντο, ὅτι ἡ νομιμοποίησις τῶν ἀμβλώσεων συντελεῖ δῆθεν εἰς τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ των καὶ ἀφ' ἐτέρου πείθουν, ὅτι ὅπου ἡ ὑλιστικὴ ἀθεΐα προπαγανδίζεται ἀνεμπόδιστως καὶ μάλιστα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κράτους εἰς τὰς λαϊκὰς μάζας καὶ δὴ εἰς τοὺς νέους, τότε ἀμβλύνεται ἡ ἠθικὴ συνείδησις καὶ ἀνοίγεται εὐκολώτερον ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἀπαράδεκτον δολοφονίαν τῶν ἀγεννήτων ὑπάρξεων.

καποντάδος φανατικῶν, ἐγκαθέτων καὶ παλαιοημερολογιτῶν, οἱ ὅποιοι ἐπεχείρησαν νὰ παρεμποδίσουν τὴν προσέλευσιν τῶν Σεβ. Συνοδικῶν.

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ 16.3.88

Ἐξ ἀφορμῆς δημοσιευμάτων τοῦ σημερινοῦ Τύπου ἐκπρόσωπος τῆς Ἱεράς Συνόδου ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐκφράζει τὴν λύπην της διὰ τὴν δημοσίευσιν εἰς μερίδα τοῦ Τύπου παραποιημένων καὶ ἐξογκωμένων πληροφοριῶν περὶ τῶν χθεσινῶν λυπηρῶν γεγονότων ἔξω ἀπὸ τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς Συνόδου. Ἡ παραποίησης σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις ἔλαβε τὴν μορφήν "ἀστυνομικοῦ μυθιστορήματος".

Οὐδαμοῦ εἰς τὸ ἀνακοινωθὲν τῆς Ἱεράς Συνόδου, τὸ ὁποῖον ἐδόθη εἰς τὴν δημοσιότητα διὰ τοῦ Γραφείου Τύπου αὐτῆς, ἀνεφέρετο ὅτι οἱ συγκεντρωθέντες ἀνήκον εἰς "παρεκκλησιαστικὰς ὀργανώσεις".

Εἶναι τελείως ἀναληθὲς ὅτι ἐδάρησαν ἀρχιερεῖς καὶ ὅτι οἱ συγκεντρωθέντες ἐχειροδίκησαν κατὰ τοῦ Νομικοῦ Συμβούλου τῆς Ἐκκλησίας ὁ ὁποῖος οὔτε κἀν ἐξήλθε τοῦ αὐτοκινήτου του.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν συγκεντρωμένων δὲν ὑπερέβη εἰς καμμίαν περίπτωσιν τὰ 150 ἄτομα, οἱ δὲ μεταξύ των ρασοφόροι ἦσαν μόνο 4».

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ 16 ΜΑΡΤΙΟΥ 1988

Ἡ Ἐκκλησία σὲ ἀπάντησιν τῶν ὄσων γράφονται καὶ λέγονται ἀνευθύνως γιὰ τὴν παραχώρησιν μέρους τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας στὸ Δημόσιο ἔναντι ἀνταλλαγμάτων ἀνακοινῶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Ἡ ὑπογραφή τοῦ Προσυμφώνου μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας γιὰ τὴν παραχώρησιν μέρους τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας εἶναι μία πράξις συνέπειας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὶς ἀρχές της καὶ σύμφωνη μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς Ἱεράς Συνόδου τῶν Ἱεραρχίας καὶ τὶς ἐξαγγελίαις της πρὸς τὸν λαόν. Συγκεκριμένα ἡ Ἱεραρχία μὲ τὴν ἀπόφασί της τῆς 24ης Ὀκτωβρίου 1986 παραχώρουσε τὴν περιουσία αὐτὴ στὸ Κράτος ὑπὸ κάποιες προϋποθέσεις.

Μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2446 ἐγκύκλιό της πρὸς τὸν λαὸ τῆς 30ῆς Μαρτίου 1987 ἡ Ἱεραρχία ἐτόνιζε ὅτι «ἡ ἀχαλίνωτη προπαγάνδα, πῶς ἡ Ἐκκλησία δὲν δίδει τὰ μοναστηριακὰ κτήματα χάριν τοῦ λαοῦ, εἶναι ψευδεστάτη, κατευθυνομένη, συκοφαντικὴ καὶ ὑποπιτη... Εἶναι χρέος τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ἔλεγε ἡ Ἐγκύκλιος, νὰ διακηρύξουν ὅτι ὁ συναγεμῶς γιὰ ἀντίστασιν δὲν κηρύσσεται γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσία, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀποτροπὴ τῆς ὑποδουλώσεως τῆς Ἐκκλησίας στὴν κοσμικὴ ἐξουσία. Δὲν ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὰ κτήματα καὶ τὰ χρήματα, ἀλλὰ γιὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τὰ ἱερά μαθήματα».

Νέα ἀπόφασις γιὰ τὴν παραχώρησιν τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας ἔλαβε ἡ Ἱεραρχία τὴν 3ῃ Νοεμβρίου 1987 ἐγκρίνοντας τὰ βασικὰ σημεῖα συμφωνίας γιὰ τὴν παραχώρησιν τὰ ὁποῖα ὑπέγραψαν οἱ τέσσαρες Ἱεράρχες μέλη εἰδικῆς ἐπιτροπῆς καὶ στὴ συνέχεια ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ κ. Πρωτοπυργός. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι μέχρι τέλους τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1987 οὐδεμία διαφωνία ἐκδηλώθηκε ἀπὸ Ἱερές Μονές γιὰ τὴν παραχώρησιν αὐτῆ, ὅπως δὲν ἐκδηλώθηκε καὶ τὸ 1979, ὅταν εἶχαν προχωρήσει οἱ διαπραγματεύσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας μὲ τὴν τότε Κυβέρνησιν.

2. Σύμφωνα μὲ τὸ ὑπογραφὲν Προσύμφωνο ἐξαί-

ροῦνται ἐκ τῆς παραχωρήσεως καὶ παραμένουν στὶς Ἱερές Μονές:

α) «Ἐκτάσεις τὶς ὁποῖες κατέχουν καὶ νέμονται μὲ τίτλους δωρεᾶς ἢ διαθήκης, κληροδοσίας ἢ κληρονομίας καθὼς καὶ ἐκεῖνες τῶν ὁποίων ἡ κυριότητα προκύπτει λόγω ἀγορᾶς ἢ ἀνταλλαγῆς».

β) Ἐπὶ τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων μέχρι διακόσια (200) στρέμματα γῆς γιὰ καλλιέργεια ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς.

γ) Ἐπὶ τῶν δασολιθαδικῶν ἐκτάσεων μέχρι 500 στρέμματα γιὰ ὁποιαδήποτε ἀξιοποίηση.

δ) Ποσοστὸ 20ο ἐπὶ τῶν ἐκτάσεων ποῦ εἶναι τουριστικὰ ἀξιοποιήσιμες.

ε) Ποσοστὸ 40ο ἐπὶ τῶν ἐκτάσεων ποῦ μπῆκαν στὰ σχέδια πόλεων μετὰ τὸ 1952.

στ) Ἐκτασις τεσσάρων στρεμμάτων γύρω ἀπὸ κάθε μετόχιον ἢ μοναστηριακὸν ναὸν.

ζ) Ἐκτάσεις στὶς ὁποῖες λειτουργοῦν Κατασκηνώσεις ἢ ἱδρύματα μὲ ἐξησφαλισμένη δίοδο.

η) Ὅλα τὰ ἀστικά ἀκίνητα.

3. Γιὰ τὴν περιβαλλοντικὴν προστασία τῶν Ἱερῶν Μονῶν παρακρατεῖται ἕκτασις σὲ ἀκτῖνα διακοσίων (200) μέτρων ἀπὸ κάθε πλευρὰ τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος τῆς Μονῆς, ἢ ὁποῖα θὰ εἶναι ἀναπαλλοτρίωτη. Στὴν ἕκτασιν αὐτῆ, εἶναι δυνατὸν νὰ προστεθοῦν ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει καὶ τὰ παρακρατούμενα κτήματα γιὰ καλλιέργεια, ἐφ' ὅσον εἶναι συνεχόμενα πρὸς τὸν περιβάλλοντα χώρο, τῶν Μονῶν.

4. Οἱ Ἱερές Μονές ποῦ θὰ δώσουν τὴν περιουσία τους θὰ συμμετέχουν στὴ διανομὴ τῶν 140 ἑκατομμυρίων δρχ. ποῦ θὰ διδῆ ἐτησίως τὸ Δημόσιο γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό.

5. Τὸ Ἑλληνικὸ Δημόσιο ἀναλαμβάνει τὴν μισθοδοσία τῶν ἱεροκηρύκων τοῦ ΟΔΕΠ, καθὼς καὶ τὴν μετέταξι σὲ κρατικὲς ὑπηρεσίες τῶν ὑπαλλήλων τοῦ ΟΔΕΠ.

6. Μὲ τὸ προσύμφωνο τὸ Κράτος παίρνει μόνον τὴν ἀγροτικὴν, λιθαδικὴν καὶ δασικὴν περιουσία τῶν Ἱερῶν Μονῶν καὶ τοῦ ΟΔΕΠ, πλὴν τῶν παραπάνω ἐξαιρέσεων, τὴν ὁποῖα περιουσία ποτὲ καμιά Κυβέρνησις δὲν ἀνεγνώρισε ὅτι ἀνήκε κατὰ πλήρη νομὴ καὶ κυριότητα στὰ ἐκκλησιαστικὰ νομικὰ πρόσωπα.

7. Ἐτσι μὲ τὸ Προσύμφωνο διευθετεῖται, ἢ παραχώρησις τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας μὲ πολὺ εὐνοϊκώτερες ρυθμίσεις γιὰ τὶς Ἱερές Μονές μας, ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς ἐξοντωτικὰς διατάξεις τοῦ Νόμου 1700/87. Στὸ ἄρθρο 9 τοῦ Προσυμφώνου προβλέπεται ὅτι κατὰ τὴν κύρωσιν τῆς συμβάσεως στὴ Βουλὴ καταργεῖται τὸ ἄρθρο 8 τοῦ Νόμου 1700 μὲ τὸ ὁποῖο ἐπεχειρεῖτο ἀπροκάλυπτη ἐπέμβασις στὴν αὐτοδιοίκησιν καὶ στὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

8. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, δηλαδὴ ὁ ἱερός κληρὸς καὶ ὁ λαὸς τιμᾶ, ἀγαπᾶ καὶ βοηθεῖ τὶς Ἱερές Μονές, τὰ κάστρα αὐτὰ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ποτὲ δεκτὸ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι μόνον τὰ μοναστήρια μὲ τὴν μεγάλην ἀγροτολιθαδικὴν περιουσία. Ἐκκλησία δὲν εἶναι μόνον οἱ μοναχοί, ἀλλὰ καὶ οἱ 9.000 ἐφημέριοι μὲ τὶς οἰκογένειάς τους. Ἐκκλησία εἶναι καὶ οἱ ἀγρότες μας ποῦ θὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὴν παραχώρησιν, ἐφ' ὅσον θεθαίως ἢ Πολιτεία θὰ κάμῃ δίκαιην τὴν διανομὴν ἢ τὴν ἀξιοποίησιν τῆς παραχωρουμένης περιουσίας.

9. Σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τὰ

κτήματα καὶ τὰ χρήματα, ἀλλ' ὁ ἁγιασμός καὶ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ πληρώματος γιὰ τὴν κατὰ Χριστὸ σωτηρία. Ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει, ὅταν ἀποκτᾷ περιουσία, καὶ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ στερεῖται τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς, νὰ τὰ προσφέρῃ ὀλόμυχα κατὰ τὶς ἐπιταγὰς τοῦ Εὐαγγελίου. Ἡ Παλαιὰ καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη διδάσκουν «Ὁ Θεὸς ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησι, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Β' Κορ. η' 9). Μέγα πνευματικὸ κέρδος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ εἰρήνευση Κράτους καὶ Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνότης τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ μας ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας του.

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου)

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

τῆς Παρασκευῆς 18 Μαρτίου 1988

«ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΑΟ»

«Ἡ Ἀλήθεια γιὰ τὴν παραχώρηση τῆς περιουσίας εἶναι τὸ θέμα τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 15 δελτίου «Πρὸς τὸ Λαόν», τὸ ὁποῖο ἐκδίδει τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ διανέμεται δωρεάν ἀπὸ τὶς Ἱερὰς Μητροπόλεις. Στὸ φυλλάδιο αὐτὸ γίνεται διεξοδικὴ ἀναφορά στὶς σχετικὰ ἀποφάσεις τῆς Ἱεραρχίας, στὸ τί κρατᾷ ἡ Ἐκκλησία καὶ τί παίρνει τὸ Δημόσιο, στὰ ἀνταλλάγματα, στὶς ρυθμίσεις τοῦ Προσυμφώνου μὲ τὶς ὁποῖες περιφρουρεῖται τὸ αὐτοδιοίκητο τῆς Ἐκκλησίας κ.λπ. Ἡδὴ τὸ φυλλάδιο προωθείται στὶς ἐνορίες τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ στὶς Ἱ. Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ

Σχετικὰ μὲ τὰ ἀναφερόμενα στὸ Συνοδικὸ ἀνακοινωθέν τῆς 15.3.88 γιὰ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Καλαθρῦτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιο διευκρινίζεται ὅτι στὸ ἐρώτημα «πῶς τὸ κείμενο τῆς ἀναφοράς του διέρρευσε στὸν Τύπο», ἔδωσε κατὰ τὴ συνεδρία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὴν παρακάτω ἀπάντησι:

«Ὑποθέτω ὅτι κάποιος ἐκ τῶν Ἱεραρχῶν - παραληπτῶν τῆς ἀναφοράς ταύτης ἐθεώρησε καλὸν νὰ τὴν διαβιβάσῃ εἰς τὰς ἐφημερίδας χωρὶς προηγουμένην συνεννόησιν μαζί μου, ἀλλὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο δὲν μὲ ἐκπλήττει, ἐφ' ὅσον καὶ ἐγὼ ἐγνωστοποίησα τὸ περιεχόμενόν της διὰ τοῦ Πληροφοριακοῦ Δελτίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεώς μου».

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου)

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφείμ κατὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριο:

— Π α ρ ἔ σ τ η συμπορευόμενος στὴ θεία Λειτουργία ποῦ τελέσθηκε στὸ Καθολικὸ τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς μνήμης τοῦ Μ. Φωτίου (6/2), προῆδρευσε στὴν κοινὴ συνεδρίαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ συμμετεῖχε στὸ κοινὸ ἑόρτιο γεῦμα στὸ Διορθόδοξο Κέντρο.

— Π ρ ο ῆ δ ρ ε υ σ ε στὶς συνεδριάσεις τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου (2/2 - 5/2).

— Τ ἔ λ ε σ ε τὰ ἐγκαίνια τῆς αἰθούσης «Ἁγίας Φιλοθέης» στὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ καὶ συμμετεῖχε στὴν ἑορταστικὴ ἐκδήλωση ποῦ διοργάνωσε ἡ «Χριστιανικὴ Ἀλληλεγγύη» μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς μνήμης τῆς Ἁγίας Φιλοθέης, στὸ τέλος τῆς ὁποίας προικοδοτήσε συμβολικὰ πέντε ἄπορα κοριτσάκια μὲ βιβλιάρια καταθέσεων τοῦ ποσοῦ τῶν 20.000 δρχ.

— Χ ο ρ ο σ τ ἄ τ η σ ε στὴν Ἀκολουθία τῶν Ἀ'

Χαιρετισμῶν στὸν Καθεδρικό Ἱ. Ναὸ Ἀθηνῶν (26/2).

— Π ρ ο ἔ σ τ η στὴ Συνοδικὴ θεία Λειτουργία καὶ στὴν τελετὴ τῆς λιτανεύσεως τῶν Ἱ. Εἰκόνων, κατὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, στὸν Καθεδρικό Ἱερό Ναὸ, παρουσία τοῦ Ἐξοχ. Προέδρου τῆς Δημοκρατίας κ. Χρήστου Σαρτζετάκη (28/2).

— Ἐ π ι σ κ ἔ φ θ η κ ε τὸν Πρωθυπουργὸ κ. Ἀνδρέα Παπανδρέου μαζί μὲ τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονύσιο καὶ Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθίμο καὶ ὑπέγραψε τὸ Προσῆμιο παραχωρήσεως τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας (29/2).

— Δ ἔ χ θ η κ ε σὲ ἐπίσκεψι ἐθιμοτυπικὴ ἢ συνεργασίας μεμονωμένα πρόσωπα καὶ ἐπιτροπές, καθὼς καὶ τὸ νέο Δ. Σ. τοῦ ἸΣΚΕ.

Ἱερὰ Μητρόπολις Δημητριάδος

Ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Χριστοδούλου καὶ μὲ τὴ συνεργασία τῆς Βολιώτικης χορωδίας, ὁργανώθηκε στὸ Βόλο στὸ διήμερο 19 - 20 Μαρτίου τὸ Ἀ' χορωδιακὸ φεστιβάλ θρησκευτικῆς μουσικῆς. Συμμετέσχον δέκα χορωδιακὰ συγκροτήματα σὲ μιὰ προσπάθεια παρουσιάσεως θρησκευτικῶν συνθέσεων βυζαντινῆς καὶ εὐρωπαϊκῆς ἐπιλογῆς μὲ θέματα θρησκευτικὰ καὶ ἐκκλησιαστικά. Σκέψη τῶν ὁργανωτῶν εἶναι ἡ καθιέρωση σὲ ἐτήσια βάση τῆς ἐκδήλωσης αὐτῆς μὲ τὴ συμμετοχὴ χορωδιῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικόν, σὲ μιὰ συνδυασμένη κίνηση γιὰ τὴν προβολὴ τοῦ ἐδικοῦ θρησκευτικοῦ ρεπερτορίου ποῦ ἔχει νὰ παρουσιάσει μεγάλη ποικιλία.

Τὴν ἐκδήλωση ἀνοίξε στὸ Πνευμ. Κέντρο τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου 19 Μαρτίου ὁ Πρόεδρος τῆς Βολιώτικης χορωδίας κ. Ἱ. Σοφοκλέους ποῦ καλωσόρισε τοὺς φιλοξενούμενους καὶ εὐχαρίστησε τοὺς συμμετέχοντες. Στὸ τέλος τῶν ἐκδηλώσεων ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἀπένευμε ἀναμνηστικὰ διπλώματα στὶς μετασχοῦσες χορωδίες καὶ μίλησε μὲ θέμα: Οἱ θρησκευτικὲς συνθέσεις, μνημεῖα πίστεως καὶ αἰσθητικῆς. Πλήθη λαοῦ συνέρρευσαν καὶ στὶς δύο συναυλίες καὶ καταχειροκρότησαν τὶς χορωδίες. Ἡ Ἱ. Μητρόπολις πρόσφερε τὴ φιλοξενία.

— Δύο ἡμέρες παρέμειναν στὴν πόλη μας φιλοξενούμενοι τῆς Μητροπόλεώς μας ἐννέα ρώσοι κληρικοί καὶ λαϊκοί, καθηγητὲς καὶ φοιτητὲς τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Λένινγκραντ. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἦταν ὁ πρύτανης τῆς Σχολῆς. Ἐγίναν δεκτοὶ μὲ ἀδελφικὴ ἐγκαρδιότητα καὶ ἐπεσκεψθήσαν ναοὺς καὶ ἐγκαταστάσεις τῆς τοπικῆς ἐκκλησιαστικῆς μας δραστηριότητος, ἐνῶ παράλληλα ἐνημερώθησαν γιὰ τὸ εὐρὸν πνευματικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔργο ποῦ ἐπιτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν στὴν περιοχὴ μας. Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ἔδειξαν οἱ φιλοξενούμενοι γιὰ τὶς ἀναπτυσσόμενες δραστηριότητες τῆς Ἐκκλησίας μας στὸ χῶρον τῆς νεολαίας καὶ τῆς προστασίας της ἀπὸ τοὺς κινδύνους, καθὼς καὶ γιὰ τὴ μέριμνάν της γιὰ τὴν οἰκονομία καὶ τοὺς θεσμούς. Κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς παραμονῆς τῶν οἱ ρώσοι ἐπεσκεψθήσαν ἐπίσης τὸ Πήλιο καὶ τὴ Μακρονίτσα, ἐνῶ εἶχαν σημαντικὰς συνομιλίας μὲ παρόγοντες τῆς Μητροπόλεως.

Ἀνεχώρησαν γιὰ τὴν Ἀθήνα μὲσω τῆς Μονῆς Ξενίας, ποῦ ἀπέτελεσε τὸ ἔσχατο προσκύνημά των στὴν περιοχὴ μας, κατενθουσιασμένοι γιὰ τὴν ἐγκαρδιότητα, φιλοξενία καὶ τὶς γνωριμίες ποῦ ἔκαναν στὸ Βόλο. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης μας δέχθηκε δῶρο σταλμένο ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Λένινγκραντ κ. Ἀλέξιο καὶ ἀνταπέδωσε μὲ δικό του δῶρον ποῦ ἀνέλαβαν νὰ

Ἱερά Μητρόπολις Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας

Π Ρ Α Ξ Ι Σ ὑπ' ἀριθ. 4

Ἐν Κυπαρισσίᾳ τῇ 17ῃ Νοεμβρίου 1987, ἡμεῖς ὁ Μητροπολίτης Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Στέφανος ἔχοντες ὑπ' ὄψιν 1) τὰ ἄρθρα 1 παρ. 4 καὶ 29 παρ. 1 καὶ 2 τοῦ Νόμου 590)1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», 2) Τοὺς Ἱεροῦς Κανόνες ΜΑ' Ἀγ. Ἀποστόλων, ΚΣΤ' Δ' Οἰκουμένης Συνόδου καὶ ΚΔ' Συνόδου Ἀντιοχείας, 3) Τὴν ἀπὸ 13.11.1970 ἰδρυτικὴν πράξιν ἡμῶν «Περὶ συστάσεως ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων» (Φ.Ε.Κ. τ. 6', ἀριθ. 336/15.3.73),

Ἀποφασίζομεν

Τροποποιούμεν τὴν ἀπὸ 13.11.1970 ἡμετέραν ἰδρυτικὴν πράξιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας δημοσιευθείσης εἰς Φ.Ε.Κ. τ. 6', ἀριθ. 336/15.3.73, ὡς πρὸς τὴν σύνθεσιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ὡς ἐξῆς: ἀντὶ «δύο κληρικῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τριῶν λαϊκῶν ἐκ Κυπαρισσίας», «ἐκ τῶν Ἀρχιερατικῶν Ἐπιτρόπων τῶν Ἀρχιερατικῶν Περιφερειῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας ἤτοι: Κυπαρισσίας, Φιλιατρῶν, Γαργαλιάνων, Κοπανακίου, Ζαχάρως, Κρεστένων καὶ Ἀνδριτσαινῆς».

Κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσι τὰ διὰ προηγουμένων ἀποφάσεων ἡμῶν ὀριζόμενα ἤτοι: α) ὑπ' ἀριθ. 4/1.5.80 (Φ.Ε.Κ. τ. 6', ἀριθ. 569/29.6.80), β) ὑπ' ἀριθ. 18/31.1.85 (Φ.Ε.Κ. τ. 6', ἀριθ. 75/13.2.85) καὶ γ) ὑπ' ἀριθ. 1/18.1.87 (Φ.Ε.Κ. τ. 6', ἀριθ. 378/27.8.87).

Ὁ Μητροπολίτης

† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Πανελλήνιο Ἱερὸ Ἰδρυμα Εὐαγγελιστρίας Τήνου

Ἡ Διοικ. Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἱεροῦ Ἰδρύματος Εὐαγγελιστρίας Τήνου, ἔχοντας ὑπόψη τὶς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 62)1975. Κανονισμοῦ ποῦ διατηρήθηκε σὲ ἰσχὺ μὲ τὸ ἄρθρο 7 τοῦ Ν. 349)1976, καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 58)11.2.88 Πράξιν τοῦ Ὑπουργοῦ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, προκηρῶσει τὴν πλήρωση τῆς κενῆς θέσεως τοῦ ἱεροκήρυκα τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Εὐαγγελιστρίας Τήνου, καὶ καλεῖ ὄσους ἐπιθυμοῦν καὶ ἔχουν τὰ νόμιμα προσόντα νὰ υποβάλλουν στὸ Ἱερὸ Ἰδρυμα Εὐαγγελιστρίας Τήνου, μέσα σὲ 15 μέρες ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας προκηρῶξεως στὸ περιοδικὸ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», αἴτηση μὲ τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά, καθὼς καὶ σύντομο βιογραφικὸ σημείωμα.

Ἡ θέση τοῦ ἱεροκήρυκα ἐντάσσεται στὶς ὀργανικὰς θέσεις τοῦ Ἱεροῦ Ἰδρύματος καὶ ἀνήκει στὴν κατηγορία ΠΕ1 Κληρικῶν.

Ἐν Τήνῳ τῇ 24 Μαρτίου 1988

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς

† Ὁ Σύρου ΔΩΡΟΘΕΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν**ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ**

Α) Ἑσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἑκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

8ρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ*Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, Πασχάλιος Ποιμαντορικὴ Ἐγκύκλιος.**Ἑόρτια Γράμματα.**Τὸ πλήρες κείμενο τοῦ Προσφυφάνου γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσία.**Ἐδαγγέλου Θεοδώρου, Ὑπέρχρονα μηνύματα τῆς Ζ' Οἰκουμ. Συνόδου (Ε').**Μητροπ. Γρεβενῶν Σεργίου, Ἡ Ἱ. Μορὴ τοῦ Ὁσίου Νικάνορος καὶ τὸ κειμηλιοφυλάκειον αὐτῆς.**Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, Ἄνθροπος καὶ φυσικὸ περιβάλλον.**Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις γιὰ τὴν Ἀπόδημο Ἑλληνίδα.**Νικ. Π. Μπρατσιώτη, Μνήμη Ἱω. Θ. Σακελλαρίδου, ἐκκλησιαστικοῦ καὶ ἐθνικοῦ ἡμωδοῦ.**Ἀθαν. Μπασδέκη, Ἡ ἐνέργεια τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἐν τῇ ἐμπειρίᾳ τῆς Ἐκκλησίας.**Ἀρχιμ. Δημ. Μπεκιάρη, «Ἡ ἡγουμένη τοῦ Ἁθωνα, Κυρὰ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος».**Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Σ. Βλάχου, Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὡς ἐρμηνευτὴς τῶν Γραφῶν.**Πρωτοπρ. Παν. Χ. Σιμιγιάτου, «Ἡ ἀνάπαιση τοῦ Πνεύματος στὸν Χριστό».**Ἱω. Φ. Ἀθανασοπούλου, Ὁ Ἱερόθεος Μητροπολίτης, ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Πατρῶν καὶ Ἡλείας.**Γιώργου Κ. Ἀγγελλινάρα, Συνέχεια καὶ ὁμοιογένεια τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς παραδόσεως.**Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.**Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.**Παράρτημα.*